

100-443887-100

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૩

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ડી/૮૫ ૨૮૧/૬૨-૧

વિષય

દ

૧

श्री सरस्वत्यैनमः

काव्य रत्नाकर.

प्रथम भाग.

रथीने प्रसिद्ध करतार.

केशवजी गोवर भट.

चापळ निवासी.

शार्दूल विक्रिडीत वृत्त.

छंदीने अभिमान ध्यान धरवुं, प्रीति पगीज्झतुं,
आ संसार असारमां समजतुं, कांइ नथी आपणुं;
नीती ज्ञान अने प्रभु तणि स्तुनी, लावी प्रीती अनैरे,
वांचां में सह प्रेमथी वरणवी श्री काव्यरत्नाकरे.

मुंबई,

विजय छापाखाना.

[कर्ताचे सर्व हक स्वाधीन राह्या छे.]

संवत्. १८५७

सन १८०१

मुद्र्य ३.१—०—०

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ

૧૪૩

ગ્રન્થાર્પણ.

સદા મહેરબાન રાજ્યમાન રાજેશ્રી
ડાક્ટર પોપટલાલ પ્રભુરામ એસ. એમ.
એન્ડ એસ.અને જસ્ટીસ ઓફ ધી પીસ.

સાહેબની પરમપુનીત સેવામાં મુંબઈ.

શાર્દૂલ વિદ્વિગીત વૃત.

નીવાસી પુર પોરખંદર તણા, સૌરાષ્ટ્ર ભૂમી વિષે;
પ્રખોરા તણી શ્રેષ્ઠ જ્ઞાતિ ચડતી, સૂરજ તેમાં દિસે;
પ્રીતે મુંબઈમાં વસી નિશદિને, ખ્યાતી વધારી ધણી;
સખી છો પ્રભુરામ આ જગતમાં, હે મે'ર વીશ્વેશની. ૧

સજાની પ્રભુરામના તનયની, સુકીર્તિ જામી બદ્ધ;
પ્રેમ પોપટલાલને જગતમાં, લોકો વખાણે સદ્ધ;
જ્ઞાતા ને સદગૂણમાં પ્રવિણ છો, સારી મતી છે અતી;
વીધા શ્રેષ્ઠ વિવેકને વિનય છે, ઓદાર્યતા ને ધૃતી. ૨

શાન્તી ચીત્ત વિષે અતી સરવદા, સખદિ અત્યંત છે;
દીસે લાયક કામ શ્રેષ્ઠ કરવા, ચીત્તે અતી ખંત છે;
સનીતી શ્રજગાર તો તન સજ્યો, સુધર્મમાં પ્રેમ છે;
દેશીનું કરવા ભડું મનન જો, દીનો પરેરે'મ છે. ૩

વિધાની કરવા વૃદ્ધિ હૃદયમાં, પૂરેપૂરે ખ્યાર છે;
લાગી પ્રીત સ્વદેસિ ખાંધવ પરે, સુખોધ દેનાર છે;

વીવેકી વદનાર સત્ય મુખથી, ના લેશ ગૂમાનતા; ૪
 છે સારા ગુણ અંગમાં અતિશયે, દીસે ન અજ્ઞાનતા.
 આનંદી મુખડું દિસે અનુદિને, ને શોક લેશે નથી;
 સાદાઈ તનમાં બદ્ધ નિરખિને, આનંદ વ્યાપે અતી;
 ધર્મા આજસ છે નહીં મન વિષે, લોભીટ વીચાર ના; ૫
 પ્રીતી છે પરમાર્થમાં નિશદિને, ને દુષ્ટવીકાર ના.
 એવા ઊત્તમ ગુણથી સહુ સ્થળે સત્કાર છે આપનો;
 પામ્યા છો સરકારથી બહુ રૂડો, ખેતાબ જે. પી. તણો;
 છે એવા સદગુણ પૂન્ય પર છે, પ્રીતી તમારી ખરી;
 પામું હું નવ પાર વર્ણન કરી. મારી મતી છે જરી. ૬
 દો છો આશ્રય અંધકાર જનને, ઊદારતા છે અતી;
 રાખો છો કવિઓ પ્રતી બહુ શ્રદ્ધા, રૂઠી તમારી મતી;
 ખર્ચો છે બહુ દામ કામ શુભમાં, વીચાર ખૂરા નથી;
 તે માટે વિનતી કરું વિનયથી, સૂણો ધરીને ધૃતી. ૭
 આ અંત્યાર્પણ આપને કરી કરું, પૂરેપૂરા ભાવથી;
 અંતઃકર્ણ તણો વિચાર મુજ છે, સૂણો તમે પ્રીતથી;
 આણી દીલ રહેમને અરજ આ, હોંશે ઉરે ધારશો;
 આ અંત્યાર્પણ પત્રિકા હૃદયના, સ્નેહેથી સ્વીકારશો. ૮

મુંબઈ, તાં

૧૦-૬-૦૧

લાં આપનો સેવક,
 કેશવજી ગોખર ભટ.
 સંસ્થાન ભાવનગર તાળે
 ત્રાપજ નિવાસી.

પ્રસ્તાવના.

આધુનીક અવસરમાં આર્ય પ્રજાનો મોટો ભાગ ઉદર નિર્વાહના યત્નમાં પોતાની જીંદગીનો ઘણો ભાગ નિર્ગમન કરી પોતાના તન મનને અગાધ શ્રમમાં ઉતારે છે; અને પોતાના કુટુંબના પોષણ સિવાય કશી પણ ઉત્તતી કરી શક્યા તેઓને અવકાશ નથી. માયાળુ બ્રિટીશ સરકારના રાજ્યમાં પ્રજા મંડળ હિતહિતનો વીચાર કરવા જેવી કેળવણીને પ્રાપ્ત થયા છતાં અને જન સમૃદ્ધિનું કલ્યાણ કરવાનો રસ્તો જાણુવા છતાં પણ, માત્ર સમય સંકેતને લીધે તેઓની આ સર્વ ભાવનાઓ નીજીર થતી જાય છે. અને માત્ર શેર બાજરીમાંજ સંતુષ્ટ રહી પોતાની જીંદગી પુરી કરે છે. કેળવણીનો વિસ્તાર દીન પ્રતિદીન વધતો હોવા છતાં પણ હજી પ્રજા જનનો ઘણો ભાગ અજાનના અંધ કારમાં હાથ પગને પશુની માફ અસહ્ય કષ્ટ આપી મુસીબતીથી પોતાનું પોષણ કરતાં કરતાં આ વિશાળ જગતની માયા છોડી આલ્યાં જાય છે, અને પોતાની પાછળની પ્રજાનું જીવંત દુઃખી અને અકાર્જનનાવી દે છે. જેઓ હિંમત કેળવણી પામીને દેશો ત્રતી કરવાની શક્તિઓ પામ્યા છે તેઓ પોતાની પૈસા ટકાની સારી સ્થિતિની મોજમગ્નહમાંથી અવકાશ મેળવી લોક હિત કરવામાં ઘણી વખત યત્ન રહે છે. આવા કેળવાયલા મનુષ્યો દુનીયાને ઘણી વખત ઘણી સારી અસર પણ કરે છે, તથાપી તેઓની જીંદગીનો પણ ઘણો મોટો ભાગ પોતાની ઉત્તતીને અર્થ પર સેવામાં અર્પણ કરેલો હોવાથી પોતાને મળતા થોડા અવકાશમાં જોઈએ તેટલા સુધારા વધારા આ સૃષ્ટી સમુદાયમાં વિશેષ કરી શકવાને નિર્મળ રહે છે. જન સુધારણાને અર્થ જોઈ નાથી કોઈ પણ રસ્તે યત્ન થઈ શકે અને તે યત્ન તેઓના તરફથી બિલકુલ કરવામાં ન આવે તો તેઓ સ્વદેશોત્તતીના ખાસ પ્રતિજ્ઞકરૂપ છે. અને આવા પ્રતિજ્ઞકોની સંખ્યા તે શ્રીમાન અને અધિકારી વર્ગ છે.

જે શ્રીમાનો પોતાની શક્તિથી નહીં પરંતુ કોઈ પુરૂષ સં-
 સ્કારથી ગર્ભ શ્રીમંતાઈને પામી લાચારીથી મૂર્ખ દશામાં આવી
 પડ્યા હોય, તેઓને કહેવાને માટે તો કંઈ અવકાશજ છે નહીં.
 કારણ કે તેઓનું અહતંત્ર એવા સદ્ગુણી જનોથી ચાલતું હોય
 છે કે તેમાં સુધારો વધારો કરવાનું કલ્યાણકારી કાર્ય ખરેખર
 વીનાશને ઉપજાવે છે. કોઈ પણ પૂર્વ કાળના યત્નથી પ્રાપ્ત થયેલી
 લક્ષ્મિવંશા અને વલ્લા ગગાના મોટા પુત્રહંવાળા અધિકારીઓનાં
 ઘરને કોઈ પણ રૂપમાં શોભા આપે તો, તેના કપાળ અધિકારીઓ
 મૂર્ખ શ્રીમંતોને સુધારણાની પ્રેરણા કરનાર મુન્હેગારને અવશ્ય
 શીક્ષા કરી કૃતાર્થ થાય છે, અગર તો તે લક્ષ્મી, પ્રપંચોની પ્રમાણ
 શક્તિ ધરાવનાર શંકડી ટોળીને ખુશી કરીને શ્રીમંત સાહેબની
 મરજી સાચવી આવા કલ્યાણકારી પુરોષોનું અવશ્ય અકલ્યાણ કરે
 છે. આવા ચોખ્ખા ઇન્સાફ, ઉપર દર્શાવેલા વર્ગોના અધિકારી
 તેમજ શ્રીમંત વર્ગની અવકૃપાથીજ માત્ર થાય છે; અને એ અવ-
 કૃપા ઉત્પન્ન થવાનું કારણ સ્વદેશ હીતેચ્છુતી પારમાર્થિક વૃત્તિ છે.
 આવી બાબતો ઉપર લક્ષ્યપૂર્વક ઘણા જતાં એકાદ પુસ્તકનું કદ થઈ
 જવાની ભીતિ છે તેથી તે વિષય ખાસ પુસ્તકરૂપે પ્રગટ કરવા મારો
 વિચાર છે અને પ્રભુકૃપાથી તેમ બનશેજ. જે શ્રીમંત અને અધિકા-
 રીવર્ગ પોતાની જાતનીજ શક્તિથી પરમ પદ પામી લોક કિત કરી
 શકવા જેવડા થયા છે. તેઓના તરફથી અંચકારો અને ઉપદેશકોને
 ઉત્તેજન મળવું ખરેખર આવશ્યક છે પરંતુ અમો દીવંગીર છી
 એ કે તેવા સદ્ગુણી પુરોષોએ પોતાનો ભૂતકાળ ધણું કરીને દા-
 રીદ્રતાઈમાં ગુજારેલો હોવાથી ધન સંચય સિવાય તેઓનું અન્ય
 અવલંબન કવચીતજ હોય છે.

જેઓ અંથ પ્રસિદ્ધ કરીને કે ઉપદેશ આપીને પ્રજાની સે-
 વા કરી શકવા જેવું કાંઈક સામર્થ્ય ભોગવે છે, તેઓને પોતાની
 આજીવિકાને માટે કાંઈ પણ સાધન ન હોવાથી માત્ર પર સેવામાં
 કાળ ગુજારી છેક અપ્રસિદ્ધતામાં દટાયલા રહે છે. હું પણ હુંમાંનો
 એક છું. હું વિદ્વાન કે કવી નથી, તેમજ તેવું આડંબર ધારણ

કરવા માટેનો પણ મહારો આ યત્ન નથી. પરંતુ મારાથી બની શકે તેટલા યત્નથી પ્રજામાં સદલાવના ઉત્પન્ન કરવાના પ્રાધાન્ય હેતુ થીજ યશ અપયશની દરકાર રાખ્યા સિવાયનો મહારો આ છેક પ્રથમ પ્રયાસ છે. હું માત્ર સાધારણ કેળવણીને પણ નહીં પામેલો એવો અત્યાંત મનુષ્ય છું. પરંતુ સ્વદેશાભિમાન ના કોઈ પણ પ્રબળ અંકુરથી મહારી ચિત્ત વૃત્તી અંતર રચના તરફ દોરવાઈ અને આજે એ યત્ન મને સફળ થયો ભાસ્યો. પણ ના તરફ મહારું આલ્પ કાળથી વિશેષ વલણ હોવાથી તેમજકાવ્ય થી જનમનમાં ઉત્તમ અસર ઉત્પન્ન થવાની ખાસ વકાઈથીજ આ અંતરની યોજના મહે કરી છે આ પુસ્તકમાં મહારાથી વિદ્વાન પુરુષોની માફક પ્રોત્ત બાધાકે એવા કોઈ ગંભીર રસ ઉત્પન્ન થઈ શક્યો નથી પરંતુ મહારાથી બનતાં પ્રયાસે તેમા નીતિના નમુનાઓ સાદી અને સરળ ભાષામાં યોજવાનો યત્ન મહે કર્યો છે મહેને ભરોસો છે કે દિવસના માત્ર થોડાજ કલાક શાંત ચિત્તે મહારાથી આ પ્રયાસ થયોહોત તો હું આ અંતરની રચના ખુબી પ્રકારે વિશેષ સારી સુધડ અને લોક પ્રીય કરી શકત પરંતુ પેટ ભરવાની વિટંબનામાં મહારું પુસ્તક જોઈએ તેવી સ્થિતિમાં આવ્યું નથી. છતાં પણ ઉદાર અદરથો તરફથી પોત પોતાની સ્વશિક્ષા અનુસાર મને સહાયતા મળશે તો આગળ ઉપર મહારા યત્નમાં વિજ્ય મંત થવાનો લક્ષ પૂર્વક યત્ન કરવાનો મહારાથી બની આવશે પ્રભુ તેવો અવસર અવસ્ય આપો તથાસ્તુ.

આ પુસ્તકના સંબંધમાં મહારા મીત્ર રા. રા. ગણેશ નારાયણ જ્ઞેશી “વીજય” પ્રિન્ટીંગ પ્રેસના મેનેજર તથા જ્ઞેશી ખેચરલાલ હરખજી અને લટ માણીશંકર વજીરામે જે કીમતી સલાહની મદદ આપી છે તેને માટે અંતઃકરણથી તેમનો આભારમાનું છું.

પરતંત્રતા અને ખીજી કેટલીક વીટંબનાઓથી પૃષ્ઠ વાંચવાનું મારાથી બની ન શકવાને લીધે તે સંબંધી મારે ખીજા ઉપર આધાર રાખવો પડ્યો હતો. એથી રહેલા દોષ સુજ્ઞ વાંચનારાઓ દરમુજર કરશે એવી આશા છે.

અંતકર્તા.

પુષ્પાંજલી.

ગજલ.

- જગતનું સૂખ જાણે ને,
સ્વપન તૂલ્યે પિછાણે ને;
પિછાણીને વિચારેને,
હૃદયમાંથી ઉતારે ને. ૧
- નથી સાચું નથી ખોટું,
ગણે સાચું ગણે ખોટું;
મુક્તીને તું ન ભૂલી જા,
અભીમાની ન ફૂલી જા. ૨
- જગત માયા વિદ્ય જાણી,
જીતી જાણે ખરી માની;
નહીં મોહીત તેમાં થા,
ભલં થા તો વિચારી થા. ૩
- સમજશે તો ગણે દુખો,
નહીં સમજે ગણે સુખો;
સુખો તે જાણજો દુખો,
દુખો તે સૂખ સમ લેખો. ૪
- જવાનું છે ન રેવાનું,
રહેવાનું ન જાવાનું;
કરે શુભ કામ તો રેશે,
નહીં તે તો કદી જશે. ૫
- જશે તે તો નહીં આવે,
કદી આવે નહીં શવે;
કદી શવે ફિટી જાયે,
હવું નોતું થઈ જાયે. ૬

હૃદયમાં થાય વીકારો,	
વિકારોને તમે વારો;	
વિકારો વારણા ધારો,	
જાણારો માર્ગ તો સારો.	૭
સમય ને જાણ છે આલ્યો,	
નહીં આવે કદી પાછો;	
નહીં પાછો મળે હડાવો,	
જનમ આવો નહીં પામો.	૮
ઉગેથી અસ્ત થાય છે,	
થયેથી અસ્ત જાય છે;	
જવાથી શ્રેષ્ઠતા પામો,	
સદા સૂડામ વીરામો.	૯
ધરો અભિમાન ના દીન,	
ધરો અભિમાન તો ચીત;	
ધરો અભિમાન રીતીનું,	
સ્વદેશીની ઉન્નતીનું.	૧૦
જવાની જાંદગી જાણો,	
નહીં જાણે ઉરે આણો;	
કરો પરમાર્થ એ સાચું,	
મળે એથી ન જાવાનું.	૧૧

કાવ્ય રત્નાકર.

ભાગ ૧ લો.

મંગલા ચરણ.

ગજપતી પ્રાર્થના.

જાદુંલ્લ ચિન્નિહિત કૃત્ત.

ગૃણાધીશ ગણેશ તું ધરિ દયા સારી મતી દે મને;
વીઘ્નો નાશક સૂત શંકર લણા, સાષ્ટાંગ વંદુ તને;
શ્રી લંબોદરને ગજનનન ગુણી, શ્રી ભાલચંદ્રો પતી:
છો સૂમૂખ કપીલ કૃત્તકચતુ, આનંદ દાતા અતી. ૧
શાન્તી દાયક સર્વદા ગણુપતી, દ્વીહસ્ત વંદી તને;
વંદુ આ શુભ કામમાં પ્રયમ હું. સાહે કરોને મને:
આપીને યશ શુદ્ધ શુદ્ધ પતિ તું, દારીદ્રને કાપજો:
વારંવાર નમું ગણાધિપ તને. હૃદી મતી આપજો. ૨

ઈશ્વર સ્તુતી.

ખમાય મીશ્ર કાફી જલો.

૫૬.

જગદીશ લે આ વિનતી રિવકારી,

વીનતી રિવકારી લે પ્રીતીથી ઓર ધારી.—જગદીશ ૦

વીંધપતી ગતી ગહન તારી,	
અદ્ભુત કૃતો પૂજ અતી મુખકારી.—જગદીશ૦	૨
અખિત્ર નીરંગન વિભુ ભય ભંગન,	
કટ નીકંદન કર અમુરારી.—જગદીશ૦	૩
જય જગત્રાતા જય જગધાતા,	
કરણા દ્રષ્ટી કર તું શ્રી મુરારી.—જગદીશ૦	૪
શક્તિ અગાધ અગોચર તારી,	
વર્ણન કેમ કહું મતિ તુચ્છ મારી.—જગદીશ૦	૫
જય અનાદિતાં વિશ્વનીયંતા,	
પ્રભુ બળવંતા હર વ્યાધી અમારી.—જગદીશ૦	૬
જગત કૌતુહલ આનંદ દાયક,	
કટ વીનાશક પ્રભુ અધહારી.—જગદીશ૦	૭
શેષક કેશવ જોડી કિભય કર,	
વંદન કરી માગે કરણ તમારી.—જગદીશ૦	૮

રાગ—કંઠ્યાણુ.

પદ (ગતાગત.)

વીંધુ તારક તું કરતા બુધી	
દાસ હલ ટેર રટે બજી સદા	
ધી સુ દે દે મુધી—વીંધુ.	૯
શીવ તું નમવા શેવા મન તું વશી	
યાદ રહેમ ભે મહેર દયા	
રીપુ સંહારક નમન નમન	
નમન નમન કર આશ પુરી—વીંધુ.	૧૦

રાગ ખીરહ બારમાશી.

હમકું છાંડ અણે બન માધુ રાધા સોચ કરે મનમેરે—એ રાગ.
સાચ કરો જગદીશ્વર પ્યારા અરજ કરું હું પ્રેમ ધરીરે—ટેક

અકળ કળા અવની પતી તારી ગહન ગતી જગતાત અતીરે,
 વરણુન કેમ કરે રમનાથી પામર શેવક મંદ મતીરે.—સાય. ૧૧
 સદિ તણા સગનાર દયાળુ સુખદાયક છો વીજપતીરે,
 અનુપમ લીલા અતીશય તારી અખિલ સ્થળે અતી રમ્ય કૃતીરે. ૧૨
 વીજનીયંતા જય અવિનાશી અખિલ નિવાસી રહેમ કરીરે,
 સંકટ છેદન કર વીજંભર નમ્ર ચરણ આ ગિર ધરીરે.—સાય. ૧૩
 શક્તિ અગાધ અગોચર તારી વર્ણન કેમ શકું હું કરીરે,
 વ્યાપી રયો પરીબ્રજ નીરંતર તું સચરાચર માંદી હરીરે.—સાય. ૧૪
 શુદ્ધ મતી અતી આપ કૃપાળુ કાપ કૃમતી અભીમાન ચરીરે,
 કેશવ દ્વીકર ગેડી વહે છે પ્રથમ આ અંત્ય પ્રારંભ કરીરે.—સાય. ૧૫

દોહરા.

વિજયતી કરણા નિધી, સદા મુખ દાતાર;
 જય સંકટ હરતા પ્રભુ, સદિ તણા આધાર. ૧૬
 ગતિ અગમ્ય અદ્ભુત કૃતી, શક્તિ પ્રખળ તુજ સાર;
 અખિલ નીરંજન નાથ તું, સર્વ વ્યાધિ હરનાર. ૧૭
 શાન્ત દાયક સર્વદા, સંહારક પરિતાપ;
 દયા સીંધુ વિશ્વેશ્વરા, તુજ ગુણ અનુપ અમાપ. ૧૮
 કોત્પાદક બ્રહ્માંડ તું, લય પણુ તું કરનાર;
 અનહદ લીલા તાહરી, ગણતાં નાવે પાર. ૧૯
 ભુપતિને પળ વારમાં, બનાવનાર તું રંક;
 પળમાં રંક મનુષ્યને, ભુપતી કરે નીશંક. ૨૦
 તરણું નો મેર કરે, મેર તરણુ સમાન;
 જળ ઢેકાણે થળ કરે, થળ ત્યાં જળ નિરવાણ. ૨૧
 આશ્પવારમાં મુંઢને, કવીત્વ શક્તિ દેનાર;
 મૂરખને ક્ષણમાં પ્રભુ, પંડિત તું કરનાર. ૨૨
 અનહદ ચતુરાઈ તણાં, જગમાં છે તુજ કામ;
 અખિલ વીજમાં તુજવિના, નવ ખાલી કો દામ. ૨૩

મહિમા અનુપમ તાહરો, વર્ણન કેમ કરાય;	
અનુપમતી હું રંક છું, કરો સાલ જગરાય.	૨૪
દયા કરી મમ દુર્મતી, હણા દાન દયાળ;	
શુદ્ધ મતી પ્રેરો સદા, કાપો કષ્ટ કરાળ.	૨૫
હું છું પાપી પ્રાણિઓ, કાઢ્યાં નીપટુર કામ;	
હામા કરો મમ વાંકને, વીચ તણા વીચામ.	૨૬
વિમળ વાણિ મમ કર પ્રભુ, રચું ગ્રંથ ધરી પ્યાર,	
હોય કૃપા જે તાહરી, થાય સદ્ગુણ વીચાર.	૨૭

લાવણી.

હે વિશ્વ તણા આધાર, અખિલ રચણ વાસી;	
તુજ અગાધ શક્તિ દિસે, અનુપમ ખાસી.	૨૮
તુજ મહિમા નો નહીં પાર, જાડ બલિ હારી;	
કરવા તુજ ગુણ વર્ણન, શક્તિ નથિ મારી.	૨૯
તેં અનહદ ખેલ અનુપ, જગતમાં કીધા;	
પશુ પક્ષી જનને કાજ, અતી સુખ દીધાં.	૩૦
હે હંસ કૃપાવિન નાથ, ગહન ગતિ તારી;	
તું જગત્રાતા બળવાન, અતી સુખ કારી.	૩૧
હે જગદીશ્વર ધરી પ્યાર અરીષ્ટ નિવારો;	
કરગરિ રસનાથી વદુ હું દાશ તમારો.	૩૨
કવિતા રચવાનો કોડ થયો મન મારે;	
હૃદય કરવા પરી પૂર્ણ ચડો મુજ વારેં.	૩૩
સદગુણ પ્રેર જગત્રાત કુલુહી નિવારી;	
કેશવ કર જેડી હલે આપ મતિ સારી.	૩૪

૫૬.

આનંદ કંદતુ હંસ અબી નંદન—એ રાગ.	
અખિલ નીરંજન વિભુ ભય ભંજન,	
કષ્ટ નીકંદન કર કરે વંદન—અખિલ	૩૫

વીધન સંહરતા સદા સુખ કરતા, પ્રભુ જગવંતા વિશ્વ નિયંતા.—અખિલ૦	૩૬
જય જગવાતા જય જગવાતા, સદ બુદ્ધી સદ ગુણ સુખ દાતા.—અખિલ૦	૩૭
શુભ જ્ઞાન દાયક ત્રિભુવન પાળક, અથ તાપ ટાળક કટ્ટ સંહારક.—અખિલ૦	૩૮
પ્રેર તુ સન્મતી કર કરણ અતી, નિશદીન દે ત્રીજી જય જગના પતી.—અખિલ૦	૩૯
ચમત કતી ભારી અતી ખુશ કારી, અદ્વય કળા શ્રી મુરારી તમારી.—અખિલ૦	૪૦
બુદ્ધી આપો મારી વિનવી રિવકારી, પૂર્ણ કરો પ્રભુજી આશ મારી.—અખિલ૦	૪૧
કેશવ પ્રેમ ધરી શિશ નામે, સાત્ત્વ કરો તમે આ શુભ કામે.—અખિલ૦	૪૨

હિપેન્દ્રવજ્ર છંદ.

પરાત્પરા હૃદય પ્રાણુ દાતા, અગાધ શક્તી તુજ વિશ્વ વ્રાતા; વિભુ તમે સંકટ રોક કાપો, પ્રિતે અહોનીશ સુશાન્તિ આપો.	૪૩
લિલા દિસે છે શુભ સર્વ કામે, ગતી તણા છે નવ પાર પામે; કૃપા નિર્ધી કાપિ સદાય તાપો, પ્રિતે અહોનીશ સુશાન્તિ આપો.	૪૪
કૃપા હશે તાહરે સુખ આશે, કૃપા થકી કલેશ સદૈવ જશે; કૃપા થકી પૂરણ પ્રેમ સ્થાપો, પ્રિતે અહોનીશ સુશાન્તિ આપો.	૪૫

અતૂલ શક્તિ સહુ હામ ભારી,
મુકીર્તિ વિશ્વાધિ પતી તમારી;
હરે તમે કેશવ 'કે' બળાપો,
પ્રિતે અહોનીશ મુશાંતિ આપો.

૪૬

માલિની છંદ.

જય જય જગત્રાતા, હે વિભુ સૂખ દાતા,
અતિશય કરુણાળુ, સર્વના તાત માતા;

૪૭

અનર અમર પ્યારા, હો વિભુ નીર્વિકારી,
ગુણમય તુજ દૃત્યો, હે અતી સખકારી.

૪૮

જય જય અમુરારી, દુઃખ હારી મુરારી,
અદભુત ખુબિ સારી, વીચ વીચે તમારી;

૪૯

અતર્કિબળ દયાળુ, સઘ સંકટ કાપો,
કરિ અતિ કરુણાને, સૂખ અત્યંત આપો.

૫૦

હરિ વિભુ સહુ શોકો, રષ્ટિ રાખો સદાયે,
પ્રભુ તુજ કરુણાથી, દુર્મતી દૂર થાયે;

૫૧

વિભુ અખિલ નિવાસી, વીશ્વ માહે વિલાસી,
અનહદ અતુરાઇ, હે અતીશે ઉભાસી.

૫૨

જય સદગુણ ગામી, ઇશ તું સુખ ધામી,
જય જય જગ સ્વામી, હે નહીં કંઈ ખામી;

૫૩

સરવ જગત વ્યાપી, પાપિ કેરા અરીરે,
મુજુ મમ દિનવાણી, પ્રીત ગીતે ધરીરે.

૫૪

હર અતિ કરુણાથી, હોય જે જે વિલાપો,
કર અતિ કરુણાને, પાપની માફિ આપો;

૫૫

કરગરિ ઇશ તારો, પ્યાલે માગી લહુરે,
હર વિકટ દુષ્ટો તો, સુખ માહે રહુરે.

૫૬

સરવ મમ અભીષ્ટા, પુણ્ય વીલૂ કરોને,
જગપતિ પ્રભુ પ્યારા, સર્વ રોગો હરોને;

૫૭

સદમતિ વિભુ આપો, કામ સારાં કરે,
તજ અવગુણ સારા, ધ્યાન તાં ધરે.

૫૮

તોટક કંદ.

જગદીશ્વર તારી અગાધ કળા,
તૂજ દૃઢ મુખોમય છે સવળાં;
ગતિ તારી તણે નવ પાર લહે,
ગણતાં ગણતાં સહુ થાકિ રહે.

૫૯

અકળીત કળા જગમાં પસરી,
વિભુ તૂજ લિલા સધજેજ ઠરી;
અદ્ભૂત ખુબી પ્રભુ તૂજ તણી,
નવ પાર મળે અગણીત બની.

૬૦

નભમાં અતિ સુંદર ખેલ કર્યા,
શશિ સુરજ સુંદર તેજ ધર્યા;
સ્પર્શની તળ સુંદર તારિ કળા,
રહુ થાકિ ગુણે ગણતાં સવળા.

૬૧

ખડુ સાગર નીર અખૂટ ભર્યું,
ભરતી રચના શુ વખાણુ કરે;
જળમાં મચ્છ આદિ જીવો ધરતા,
જગદીશ્વર તું સધળું કરતા.

૬૨

નદિ પાડ અનુપમ ખામી નહીં,
અતિ રમ્ય તર વસુધાનિ મહીં;
પશુ પક્ષિ અને જનના ભરતા,
સુખ દાયક મશ દુખો ધરતા.

૬૩

જગપાલક નાથ દયાળુ તમે,
કરુણા કરતો સહુ શોક સમે;
અતિ પ્યાર ધરી પરમેશ્વર તું,
સુખ આપ સદા દુખને દરતું.

૬૪

કરણા નિધિરે' પ્રભુ પ્રાણ પતી,
 શું વખાણુ કરે મર્મ તુચ્છ મતી;
 કરે જ્ઞાન પ્રકાશ તુ પ્રીત ધરી,
 સદગુણિ કરે અવગૂણ હરી. ૬૫
 નિશિ વાસર ઇશ તુને સમરે,
 રસનાથિ કદી પણ ના વિસરે;
 વસુધા પતિ તૂજ પ્રભાવ વડે,
 ન ઉપાધિ જરા પણ કેદિ નડે. ૬૬
 દિનદાસ ગાળી મુજ દુઃખ હરે,
 પરમેશ્વર સૂખ હમેશ કરે;
 કવિતા સવિતા તુ કંપાધિ કરે,
 અનુદીન વિભુ તુજને સમરે. ૬૭
 સમરે ધરણી ધર સુખ કરે,
 દિન સેવકનાં અથ માફ કરે;
 કરણા નિધિ તું કરણા કરજે,
 મુજ ઉપર રેમ સદા ધરજે. ૬૮
 તુજ પ્યાર થકી સુખ એન મજે,
 ભય શોક સદા દુખકારી ટળે;
 કરિ પૂર્ણ કૃપા વિભુ સાચ કરે,
 મમ પાપ અને પરિતાપ હરે, ૬૯
 નિશદીન કરે તુજ વંદન હું,
 વિભુ તારિ કૃપા વિન દુઃખ બહુ;
 પ્રભુ પૂર્ણ મહર તમારિ હરે;
 મમ આશ સદા પરિપુર્ણ થશે. ૭૦
 અગણીત ગુણો પ્રભુ તૂજ તાણા,
 ગણતાં મુખથી નવ જન્ય ગણ્યા;
 ભટ કેશવ 'કે' દુશ મુદ્ધિ હરે,
 જગનાથ મતી અતિ શુદ્ધ કરે. ૭૧

હુમરી.

સરદ રેન જુક રહી બનમે.—એ રાગ.

જગત પાળક હે હુખ ટાળક, પ્રીય પ્રભુ પ્રાણ પતીરે—૨૬
 હુશ બુદ્ધિ હર નિશિ વાસર તું, આપ સદા સુમતીરે
 ગુણ સાગર સુખ સંપત્તી દાતા, ઇશ પ્રખ્યાત અતીરે.—જગત. ૭૨
 શક્તિ તમારિ અગાધ અગોચર, છે વિભુ અકળ ગતીરે
 પરી બ્રહ્મ તું પૂર્ણ પ્રકાશિત, છે શુભ ચમત કૃતીરે.—જગત. ૭૩
 કામદ ઇશ કપાધન પ્યારા, ત્રિદધન વિશ્વપતીરે
 દિનમણિ ને નિશમણિ સરજા તેં, નેતું તેજ અતીરે.—જગત. ૭૪
 વિશ્વનીયંતા તું કરુણામ્બિ, હર સદ્ગુણ વિપતીરે
 કેશવજી કર જોડી વહે ઇશ આપ તું સુખ અતીરે.—જગત. ૭૫

માતાજી મને મેર કરી રજા આપોરે—એ રાંહ.

પ્યારા પ્રભુજી પ્યાર ધરી દાદ મુણોરે—૨૬,
 હે ઇશ્વર સહુ સુખ કાપોરે, અત્યંત સુખો પ્રભુ આપોરે;
 હે ઇશ તું અંતરયામી નહી તારિ કળામાં ખામી,
 વંદન કરું હું શિશ નામી, સ્વામી સુખ કરોરે—પ્યારા. ૭૬
 હે દેવ અકળ ગતિ તારીરે, છે અદ્વયમતી વિભુ મારીરે,
 હે ઇશ તમે જગત્રાતા, સહુ પ્રાણિ તણા પિતૃ માતા;
 સદગુણ સુખ સંપત્તી દાતા, ખ્યાતા પાયે પદુરે—પ્યારા. ૭૭
 હે દેવ કપાધન પ્યારારે, સદ્ગુણ ગુણ તારા સારારે,
 તુજ કીર્તિ અનુપમ બારી, નહીં વદવા બુદ્ધિ મારી;
 હું તે ઊપર બાલહારી, તારી શક્તી ઘણીરે—પ્યારા. ૭૮
 તુજ લિલા અનુપમ દીસેરે, અદ્ભુત બુખી જગ વીષેરે,
 વંદન પ્રભુજી હું તારું કરું શીશ નમાવી મારું;
 તુજ ગુણ વિભુ હું વીચારું, મારું ચીત્ત ધરીરે—પ્યારા. ૭૯

હે વિભુ હું દાશ તમારો રે, સઘળાં સંકટ નિવારો રે,
 છે શક્તિ અગોચર તારી, શુભ તારી કતી સુખકારી,
 ખુદી આપો વિભુ સારી, મારી અર્જ મુણીરે—પ્યારા. ૮૦
 હે વીશ્વપતી ગુણનીધીરે, તું આપ અહોનિશ શીદીરે,
 તું અખિલ જગતમાં વ્યાપી, તુજ કૃત્ય શકું નવ માપી;
 સુખ આપો દુખને કાપી, પાપી હું તો છઞીરે—પ્યારા. ૮૧
 હે ઇશ્વર કરુણા ધારો રે, મુજ સર્વે દુખ નીવારો રે,
 સુખ શાંતી કરો દિન જાણી, હે ઇશ્વર સદગુણ ખાણી;
 કેશવ હે વિભુ દિન વાણી, આણી પ્રેમ અતી રે.—પ્યારા. ૮૨
 ગીતી.

જગત્રાતા સુખ દાતા, જ્ઞાતા માતા તમે પિતૃ પ્યારા,
 વીશ્વનિયંતા પ્યારા, કરુણા કરિ દો વિચાર ખહુ સારા; ૮૩

મહીદોષ છંદની ચાલ.

વિશ્વનાથ વીશ્વનાથ વીશ્વનાથ ત્રાતા,
 ગહન ગતી તાહરી દયાળુ હે વિધાતા.—વીશ્વનાથ. ૮૪
 શક્તિ છે અગાધ ને કતી અનુપ બારી,
 કૃપાબ્ધી નાથ શાન્તિકાર સર્વ વીઘ હારી.—વીશ્વનાથ. ૮૫
 સૃષ્ટિમાં અપાર રમ્ય તેં લિલા પસારી,
 નયનથી નિહાળી થાય દ્રઢ્ય હર્ષ બારી.—વીશ્વનાથ. ૮૬
 કટ હરણુ સૂખ કરણુ અખિલ રથજ નિવાસી,
 સૂખ સીંધુ દીનજંદુ જય જય અવિનાશી.—વીશ્વનાથ. ૮૭
 છે અમલકતી અનૂલ વીશ્વનાથ તારી,
 અજર અમર જગતપતી તું અરીષ્ટ હારી.—વીશ્વનાથ. ૮૮
 જગન્નીવાસ અનીર્વાચ્ય છે ગુણો તમારા,
 અજય વસુધેશ વીશ્વપાળ પ્રભુ પ્યારા.—વીશ્વનાથ. ૮૯
 કામીને અપાય સાક્ષ થાતું શ્રી મુરારી,
 વીનયથી હું વિનતિ કરું લે પ્રભુ રિવકારી.—વીશ્વનાથ. ૯૦

કાપતું કરાળ બહેમ ઝાળ કપા આણી,
 મોહપાશ ટાળ પ્રભુ રંકદાસ બાણી.—વીશ્વનાથ. ૯૧
 છે અનંત ગૂણ હું શું અલ્પધી વખાણુ,
 તારિ કપા વીન પ્રભુ સર્વ વૃથા બાણુ.—વીશ્વનાથ. ૯૨
 પૂણે અભીલાશ કરો વિનતિ આ સુણીને,
 દુઃખ કાપિ મુખ આપ ભરતખંડ વાસિને.—વીશ્વનાથ ૯૩
 જ્ઞાનના નિધાન જ્ઞાન આપ હિંદ વાસિને,
 સર્વદા મુશાંન્તિ આપ કલેશ સર્વ કાપિને.—વીશ્વનાથ. ૯૪
 ભરત ખંડવાસિની કુચુદી સૌ નીવારી,
 આપ મતી સારિ કપાણુ કપા વધારી.—વીશ્વનાથ. ૯૫
 કાપિને કુસંપ તું મુસંપ અ.પ પ્યારા,
 દુષ્ટચાલ ને વિદારી કર વૃધી સુધારા.—વીશ્વનાથ. ૯૬
 અરજ આ ગરીબ દાસની પ્રભુ સ્વિકારો,
 વિકટ દુખમાંથિ હીંદવાસિને ઉગારો.—વીશ્વનાથ. ૯૭

દુમીલા છંદ.

મુખના સરહર સદા મુખ આપ કરી કરેણા મુજ દુખ હરો,
 મમ પાપ તણો કરિ નાશ અને મુખશાંન્તિ દયાળુ સદાય કરો;
 તજ શક્તિ અગાધ અગોચર છે મમ મૂખ થકી નવ જન્ય કહી,
 જગમાં રચના મુ અપાર દિસે ખુબ સુંદર શોભિત ખામિ નહીં. ૯૮
 સહુ પ્રાણિ તણા સજનનાર વિભૂ શશિ સુરજને વણિ વાયુ કંઠા,
 જળ ઝાડ અને સુ પહાડ કરી સહુ પ્રાણિ તણા મુખમાટ ધર્યા;
 સદ્બુદ્ધિ કરો દુશ્બુદ્ધિ હરો જગપાળક મુખ સદાય કરો,
 દિનરોવકની સુણિ દાદ અને ઉરમાં મુખદાયક રેંમ ધરો. ૯૯

સવૈયા એકમીશા.

જય જય જય સદગુણુ મુખદાયક, જય વિભુ કટ હરણુ કરનાર,
 જય જય શોક નિવારણુ સ્વામી, છો સર્વે વ્યાધી હરનાર;

અખિલ નિવાસી વિશ્વ વિલાસી, હું વિભુ તુજ સદગુણ અમાપ,
જય જય વિશ્વપતી પ્રભુ પ્યારા, દયા કરી નિશદિન સુખ આપ. ૧૦૦
પ્રાણપતી હું પુણ્ય પ્રકાશિત, પરમ શક્તિ વસુધા ના રાય,
સુખમય સાગર છે હું હૃદય, છે પ્રભુ તુજ અવિચળ મહિમાય;
હોય કપા જો જગપતિ તારી, અળગા થાયે સવળા તાપ,
જય જય વિશ્વપતી પ્રભુ પ્યારા, દયા કરી નિશદિન સુખ આપ. ૧૦૧

અકળ કળા તુજ અગાધ શક્તી, પસરી વિશ્વ વિષે સુખકાર,
ગુણ તારાનું વર્ણન કરતાં, કોઈ દિવસ નવ આવે પાર;
યુદ્ધિ નિધાન પ્રભુ બળવંતા, હરજો વીશ્વપતી સંતાપ,
જય જય વિશ્વપતી પ્રભુ પ્યારા, દયા કરી નિશદિન સુખ આપ. ૧૦૨
અનહદ આપ તણી ચતુરાઈ, ઇલાપતી હૃદય પ્રખ્યાત,
તુજ આધારે રહી મેદની, કોપ થકી થાયે ઉતપાત;
સદગુહી સદગુણ સુખદાયક, પ્રેમ ધરી હરજો પરિતાપ,
જય જય વિશ્વપતી પ્રભુ પ્યારા, દયા કરી નિશદિન સુખ આપ. ૧૦૩

સરવા ધારા હું પ્રભુ પ્યારા, અનુદિન રક્ષણ હું કરનાર,
જગ પાળક હું છે દુખ ટાળક, જાન મુનીતી તો ધરનાર;
ટાળ ઉપાધી પ્રેમ ધરીને, ત્રાસન સંકટ ને હું કાપ,
જય જય વિશ્વપતી પ્રભુ પ્યારા, દયા કરી નિશદિન સુખ આપ. ૧૦૪

આલે તુજ નીયમ અનુસરિને, તે જન પર તુજ પુરણ મેર,
જો જન તુજ નીયમ નવ પાળે, તે જન પર વરસાવે કેર;
નીશ્વલ નીર વિકારિ નરોત્તમ, સુંદર અનુપમ કામ અમાપ,
જય જય વિશ્વપતી પ્રભુ પ્યારા, દયા કરી નિશદિન સુખ આપ. ૧૦૫

પુણ કપા જો હોય તમારી, તો પૂરી થાયે મન આશ,
પુણ કપા પ્રભુ હોય તમારી, તો સુખ શાન્તી તણોજ નિવાસ;
માટે હૃદય પ્રેમ ધરીને, અહોનીશ કાપી સંતાપ,
જય જય વિશ્વપતી પ્રભુ પ્યારા, દયા કરી નિશદિન સુખ આપ. ૧૦૬

મનહર.

વિશ્વપતી વીક્ષ હારી, ગહન ગતી તમારી,
 વર્ણવતાં જાહે હારી, મતી તુચ્છ મારી છે;
 લિલા અનુપમ તારી, આનંદ વધારનારી,
 કૃતી અદ્ભુત સારી, વીશ્વમાં વીસ્તારી છે.
 જગદીશ અધહારી, શક્તિ છે પ્રમળ ભારી,
 વદ્ધું શું મુખે ઊચ્ચારી, કૃત્ય સુખકારી છે;
 કેશવ કહે મુરારી, કર મતી શુદ્ધ મારી,
 રત્નું મંથ પ્રીતી લાવી, હામ ઊર ધારી છે. ૧૦૭

ગરબી.

ગીરધારીરે વાત કહુંછું વીચારે, મુને મોહન આંખ ન મારે-રાગ.
 પરમેશ્વરે પ્રીત ધરી કરગરીએ, તુજ ભક્તિ વિનયથી કરીએ,
 મન અંદરે ગર્વ કદી નવ ધરીએ, શુભ કૃત્ય સદા આદરીએ.

કુલ.

છો પ્રભુજી અંતરયામી રે, તુજ કૃત્ય વિશે નહીં ખામીરે,
 જગનીયંતા બહુ નામીરે, જગજીવનરે તુજ કરણથી પ્રીએ,
 તુજ ભક્તિ વિનયથી ૧૦૮

જગત્રાતારે કષ્ટ સહુ હરનારા, અનુદિન અતી સુખ કરનારા,
 બળવંતારે વીષપતી પ્રભુ પ્યારા, પ્રીતી ધરી અરજ સુખનારા.

કુલ.

છે શક્તિ અનુપમ તારીરે, તુજ લિલા અતી પુશ કરીરે,
 છે ગતી ગહન ત્રિમુરારી રે, અવીનાશીરે અરજ અમે ઊચરીએ.

તુજ ભક્તિ વિનયથી કરીએ. ૧૦૯

નારાયણરે નીચલ નીરવીઝારી, કૃતી અદ્ભુત અનુપમભારી,
 વરણવતાંરે ભય મતી સહુહારી, વહીયે ઊર પ્રેમ વધારી.

કુલ.

તુજ વંદન હોશ ધરીનેરે, કરીએ દીલ શુદ્ધ કરીનેરે.
રહી પાપથી દૂર કરીનેરે, પ્રભુ તારે નામ કદી ન વીસરીએ.

તુજ ભક્તિ વિનયથી કરીએ. ૧૧૦

અધરતારે અખીલ વીચમાં વ્યાપી તુજ કીરતી ન શકીયે માપી
મુખ આપેરે સદગુણ હર અમ સ્થાપી અવગુણ સધળાને કાપી.

કુલ.

ધરો જ્ઞાન હૃદય બહુ સારં રે, લહીએ મૂખ નામ તમારં રે,
કરો અંતર શુદ્ધ અમારં રે, કેશવ કેરે ભવસાગર તો ભરીયે.

તુજ ભક્તિ વિનયથી કરીયે. ૧૧૧

દેશની ચડતો કરવા વિશે.

ધંધર સ્તુતી.

હરીગીત ઇંદ.

હે વિષ્ણુના આધાર ધંધર કરવ કુખ હરનાર તું,
સન્મતિ અને સદગુણ દાયક, સૃષ્ટિ સરજન હાર તું;
પરિપૂરણ કરણા હર ધરી, પ્રભુ બીક હર સંતાપની,
વિશ્વેશ્વરા હરી વીમ્ન ને ચડતી કરો આ દેશની. ૧૧૨
તુજ શક્તિ અનહદ સર્વ સ્થળ પસરી રહી જગના પતી;
હે હશ કરણા સીંધુ મુખમય અતિ અકળ તારી ગતી;
જગદીશ ખૂબ કૃપા કરી કરે દ્રષ્ટી નિશદિન પ્રેમની,
વિશ્વેશ્વરા હરી વીમ્ન ને ચડતી કરો આ દેશની. ૧૧૩
સદબુદ્ધિ દાયક કુમતિ ટાળક વીશ્વપાળ પરાતપરા,
પરી પ્રભુ તુજ અનુપમ કૃતી નવ પાર પામે કો જરા;
મુખ સીંધુ દિન બંધુ દયા કર તું દયાસાગર બધી,
વિશ્વેશ્વરા હરી વીમ્ન ને ચડતી કરો આ દેશની. ૧૧૪

મુંદર લિલા તુજ નિરખતાં આશ્રય પામું હું અલી,
 વર્ણન કરું શું હૃદયથી પ્રભુ અદ્ય છે ભારી મતી;
 અનુમદ કરી અવનીપતી તું વૃદ્ધિ કર આનંદની,
 વિશ્વેશ્વરા હરી વીમ્ન ને ચડતી કરો આ દેશની. ૧૧૫

શક્તી અગ્રોચર છે પ્રબળ હે ઇશ અંતર્યામિ હો,
 છે ચમતકર્તિ સુખકાર ભારી ઇશ સદ્ગુણ ગામિ હો;
 પ્રભુ આપ સન્મતિ પ્રેમથી શુભ કૃત્ય આદરવા તણી,
 વિશ્વેશ્વરા હરી વીમ્ન ને ચડતી કરો આ દેશની. ૧૧૬

આનંદકંદ કરે હું વંદન પુરણ પ્રેમ ધરી સદા,
 શાન્તી અતી આપી પ્રભુ તું સઘ હર સૌ આપદા;
 ઔદાર્યતાથી ઇશ દે તું સન્મતી કુમતી હણી,
 વિશ્વેશ્વરા હરી વીમ્ન ને ચડતી કરો આ દેશની. ૧૧૭

અગણિત લિલા વિભુ વિશ્વમાં તેમાં નહીં કાંઈ મણા,
 અવિનાશિ પ્રભુ હર રેમ લાવી કાપ સર્વ વિડંબના;
 જય જય કૃપાસાગર કૃપા કરિ વૃદ્ધિ કર સદ્ગાનની,
 વિશ્વેશ્વરા હરી વીમ્ન ને ચડતી કરો આ દેશની. ૧૧૮

૭મું વિજય છંદ.

હે જગનાથ તમે દુખ ટાળક સૂખ અહોનિશ હો કરનારા,
 પ્રાણ તણા સુખદાયક હે હરિ ગૂણ નિધાન સુકર્મ તમારા;
 નિશ્ચલ નીર વિકારી દયા નિધી શોક સદા વિભુ હો હરનારા,
 પ્રેમ ચક્રી કરે હું તુજ વંદન દેશ વિષે તુ વધાર સુધારા. ૧૧૯

વિશ્વપતી અતિરોં કરણા કરિ સઘ સુણો પ્રભુજી દિનવાણી,
 દેશ તણી ચડતી તુ કળા કર નેધિ રહે સુખમાં સદુ પ્રાણી;
 સંકટ ને હર સૂખ સદા કર નાથ દયાળુ દયા મન આણી,
 દાદ સુણો મુણુ આગર હે હરિ આપ તણા દિન શેવક નાણી. ૧૨૦

શક્તિ તમારિ અગાધ અનૂપમ ને અદ્ભુત ખુબી બહુ સારી,
 તારિ કળા જગતાત અગોચર પાર બહેનવ કોઇ બિચારી;
 પૂરણુ પ્રેમ ધરી પરમેશ્વર દ્રષ્ટી કરો અતિશે સુખકારી,
 દેશ કળા તુ વધાર અતીશય કેશવ 'કે' પ્રભુ પ્યાર વધારી. ૧૨૧

હે વિષ્ણુ વીરવિભાસિ ગુણો મમ દેશ સુધાર તુ પ્રીત ધરીને,
 સુંદર હુમર દેશ વિષે પસરે સુખકારિ અતી નિશદીને;
 પૂર્ણ કૃપા કર હે જગદીશ્વર ચીત વિષે અતી પ્યાર ધરીને,
 કેશવ 'કે' વિષ્ણુ દુઃખ વિદારણુ સૂખ કરો અધ માફ કરીને. ૧૨૨

નાશ કરો દુશ ગાન તણો વિષ્ણુ ગાન પ્રકાશ અતીશય સ્થાપો,
 પ્રેમ થકી અરણુ સુણિ ને જટ સંકટ શોક સદા વિષ્ણુ કાપો;
 નેહ ધરી નિશિ વાસર ઈશ્વર કાપ કલેશ અને પરિ તાપો,
 કેશવણ દિન વાણિ વહે ઇશ માફ કરો સદ્રજા મમ પાપો. ૧૨૩

જીવને ચેતવણી.

મહિદોપ હંદની ચાલ.

- ચેત મરખ ચેત મરખ ચેત તું વીચારી,
 જ્ઞાન વીના તું મળ્યો ભવાબ્ધિમાં મુવારી.—ચેત. ૧
- આ અનીત્ય જગત જાણુ પૂર્ણ મોહકારી,
 નવીન નવિન રંગ રાગ સર્વ નષ્ટ કારી.—ચેત. ૨
- ધનુષ્ય રંગ ધડિકમાં બહુલાય જોતુ ધારી,
 દશા રૂપી વાદળી વિખરાઈ તો જનારી.—ચેત. ૩
- રમ્ય કુલોથી ખિલેલ રસીક કુલવાડી,
 કુલ જતાં કરમાઇ લાગતી અતી નકારી.—ચેત. ૪
- હે નદી ભરેલ કામ ક્રોધ મોહ વારી,
 નાવ પ્રભુ નામ પાર લઇ જશે જીતારી.—ચેત. ૫

- નીર ઝાંઝવા સમાન ફોક આશ તારી,
કર પ્રયત્ન એટિ તૃષા નહીં જરી છીપનારી.—ચેત. ૬
- આ અસાર જગતમાં ન દોષ ચીજ તારી,
સત્ય પ્રભુ નામ જડે જેથી મોક્ષખારી.—ચેત. ૭
- છાછળે સમુદ્રમાં તરંગ નં નિહાળી,
પદ તરંગ ગુપ્ત થાય વારિ સાથ વારી.—ચેત. ૮
- જગત મુખ એમ ગણ્યા સર્વ નાશકારી,
ધુત્રતણા બાયકા સમાન ઊરધારી.—ચેત. ૯
- પુત્ર પુત્રી બાત જેન માત તાત નારી,
સરવ સ્વાર્થના સગાં ગણ્યા જિરેં જિતારી.—ચેત. ૧૦
- મસ્ત મુશક થઇ ફરે કરતો અતી ચીચિઆરી,
આવી સઘઘ્રહણ કીધો મુશક મુખ ખીલાડી.—ચેત. ૧૧
- ગરવ ઊરધરી કરે ગમાર મુંડ ઝારી,
પ્રાણ હરી આસ કરે કાળ કપટ મારી.—ચેત. ૧૨
- ભાય રેલની સમાન જીંદગી તમારી,
મરણ નજીક આવતાં પુરી ગતી થનારી.—ચેત. ૧૩
- રમત ખુબ રમી બાળ જીંદગી ગુનારી,
તરણ પણ માંહિ ભોગવ્યો વિલાસ ભારી.—ચેત. ૧૪
- જલ્લ સમય પ્રાપ્ત થતાં પ્રગટી તન પુનરી,
ગું ગતી થવાની મુર્ખના ભન્યા મુરારી.—ચેત. ૧૫
- મુંડતો મુંડાવીને કટા અતી વધારી,
પ્રપંચી મોગીરાજ ધુતતા અપાર નારી.—ચેત. ૧૬
- લોભ ભક્ષીનો અપાર હૃદય માંહિ ધારી,
કૃત્ય રીષ્ટ ખુબ કર્યાં માનને વીસારી.—ચેત. ૧૭
- છે પતંગ રંગની સમાન કાય તારી,
કરીશ કોટી યત્ન તોય નાશ છે થનારી.—ચેત. ૧૮

- પ્રપંચ કરિને અમાર લક્ષિમ તે' વધારી,
પુન્ય ધનમાં નપાછ આપી પ્રેમ ધારી.—ચેત. ૧૯
- બાંધી પાજ પાપની સુધર્મ તુચ્છકારી,
જ્ઞાન વીના મુંઢ કદી એ નહિં તુટનારી.—ચેત. ૨૦
- ખાન પાન મોજ મગ્નમાં બન્યો વિહારી,
સુખ બાજી સ્વપ્ન તુલ્ય સદા શીટનારી.—ચેત. ૨૧
- જાલ છે અમુલ્ય ઘડી નહીં પ્રરી મજનારી,
પામીઓ મુનુષ્ય દેહ તે જહશ હારી.—ચેત. ૨૨
- ભક્તી પ્રેમથી કરી રીઝાવ શ્રી મુરારી.
હૃદય ધાર શીખ કહે કેશવ મુખ પુકારી.—ચેત. ૨૩

આ જગતમાં કેઈ અમર નથી.

રાગ—આશા ગાડી.

કેઈ નથી આ જગતમાં અમર જન કેઈ નથી આ જગત—ટેક.

- જાતું તેતો નક્કી જવાનું,
સત્ય હસવો મગજમાં—અમર. ૧
- જળ પરપોટા જેવી કાયા,
નાશ થનારી પલકમાં—અમર. ૨
- પુન્ય કીધાથી સુખ જો પામે,
આખર જશે સ્વરગમાં—અમર. ૩
- પાપ પ્રપંચ કીધા થઈ મડશે,
નીશ્ચય રૈ રૈ તરકમાં—અમર. ૪
- જુદી કાયા જુદી માયા,
જુદા જેલો ખલકમાં—અમર. ૫

નેમ બાજુમર બાજુ રચીને, લે છે સમેટી ઝોલકમાં—અમર.	૬
નાશ થયા માંઘાતા સરખા, અગણીત નૃપતી બુતલમાં—અમર.	૭
ચોરી અને વ્યભીચાર તજીદે, અનીતી થકી તુ વરતમાં—અમર.	૮
તન ધન જોખનનો મદ છોડી, ધરચીત ધરણીધરમાં—અમર.	૯
સત્ય પ્રભુના નામ શીવાયે, નહીં ભવરૂપી નાટકમાં—અમર.	૧૧
ભજન કરી પ્રભુ પદ મેળવતું, જન્મ કરી ન ઊદરમાં—અમર.	૧૨
જગત તથા સુખ અલ્પ વખતતું, સમજ સમજ જન મનમાં—અમર.	૧૩
સત્ય પ્રભુનું નામ તજીને, મોહી રયો તું શું જરમાં—અમર.	૧૪
જ્ઞાન અને સદ્ગુણ પ્રેલીલે, હુમ્મય ન થાતું વીષયમાં—અમર.	૧૫
મૃત્યુ ગણીકા નાટક જોવા, જેર ધરે બહુ પગમાં—અમર.	૧૬
હરીહરતન ધાયે ત્યાં તું વીચરતાં, કપમ ધર આળસ તનમાં—અમર.	૧૭
સ્વપ્ન સમાન મુખે જગકેરાં, નાશ થશે એક પળમાં—અમર.	૧૮
સત્ય અનંત મુખે સમજોને, જન જગદીશ સ્મરણમાં—અમર.	૧૯

મ્રેષ્ટ શીખામણુ સદ્ય મુણીલે તું,
પ્રીત ધરીને અંતરમાં—અમર. ૨૦

કેશવ કે પ્રભુ રમરણુ કરીલેને,
રસનાથી અવરતુ રટમાં—અમર. ૨૧

છવને શીખામણુ.

બીલાવરના ચાલ.

સમજ સમજ મન પ્રાણીઆ કરી લે સુ વિચાર,
ખલકનો એલ જોટો ગણી લજીએ કીરતાર.—સમજ ૧

સત્ય વચન વદ તુ સદા રીજે જગ કરતાર,
સંકટ સર્વ વીહારીને આપે સુખ અપાર.—સમજ. ૨

કદિયે કુકર્મ તું કર નહીં કરી લે ગુલ કામ,
જેથી મહેશ કૃપા કરી શાન્તિ દે અદ્ધ હામ.—સમજ ૩

કોઇ કોઇનું અગું નથી મોહાગ્રિધ છે સંસાર,
નાશ પલક એકમાં થશે ન કોઇ રહેનાર.—સમજ. ૪

મારું મારું મન શું કરે નહીં તારું લગાર,
સરવ તજ એક દીવસેં મરવું નીરધાર.—સમજ. ૫

ગર્વ કશેા કરવું નહીં ગર્વે સુખ નહીં જાણુ,
ગર્વ કર્યા થઈ તો ગયો લંકાપતિ કરો પ્રાણુ.—સમજ. ૬

જળપર પોટો જ્યમ બની પુટે રહિ ષળવાર,
તેવી રીતે જન દેહ આ લક્ષુ લંગૂર ધાર.—સમજ. ૭

આજઝ પટ અજગો કરી પ્રભુને તુ સંભાર,
મોક્ષનો મારગ શોધવા કરે જ્ઞાન વીચાર.—સમજ. ૮

રાખી દયા અતી મન વિષે કર કર્તવ્ય કામ,
મોહ માયા મમતા તજી રટ રસનાચીં રામ.—સમજ. ૯

દુરગુણ તજ દુઃખ મય ગણી લે તું સદગુણ સાર,
 સોખત દુરીજનની તણ શીખામણ ઉર ધાર—સમજ. ૧૦
 કપટ પ્રપંચ ને પરહરી બળે જગ કરતાર,
 કેશવં કે' તરશે તમે ભવસાગર પાર—સમજ. ૧૧

આખર મરવું છે.

તોલક.

જન સાંભળજ્યો મન પ્રેમ ધરી,
 મમ મૂખ થકી કહુ વાત ખરી;
 શ્રવણે સુણતાં સુખ થાય અતી,
 કુમતી જધને ખનશે સુમતી. ૧

મુખથી પરમેશ્વરને ભજજ્યો,
 સુખસાગર હૃદયરને સમજો;
 દિન નાથનું ધ્યાન સદા ધરવું.
 જન આખર નીશ્ચય છે મરવું. ૨

અધધી સહુ માણસ દુર દૂરો,
 પરમારથ કામ સદાય કરો;
 જગજીવનથી મનમાં ડરવું,
 જન આખર નીશ્ચય છે મરવું. ૩

મમતા મન માંહિ જરા ન લહો,
 રસના યિ પ્રભૂ તણુ નામ કહો;
 સરવે તજીનેજ જરૂર જવું,
 જન આખર નીશ્ચય છે મરવું. ૪

સદગૂણ શ્રદ્ધા મન પ્રેમ ધરી,
 દુરગૂણ શ્રદ્ધા કદિયે ન જરી;
 ડરિને ડરિને પગલું ભરવું,
 જન આખર નીશ્ચય છે મરવું. ૫

કુર વાણિ કદી સુખથી ન કહો,
સદ વાણિ વદી સુખમાંહિ રહો;
શુભ કૃત્ય સદા જન આદરવું,
જન આખર નીશ્ચય છે મરવું. ૬

સહુ પ્રાણિ તણું સુખ આદરજ્યો,
દિલમમાંહિ સદાય દયાળુ થજ્યો;
શુભ કૃત્ય તણા યડમાં દરવું,
જન આખર નીશ્ચય છે મરવું. ૭

ભણ્ણવી મન પ્રેમ ધરી સુવિદ્યા,
કદિ આદરવી નહિ પર નીંદા;
ભણિ શાસ્ત્ર અને વિદવાન યવું,
જન આખર નીશ્ચય છે મરવું. ૮

જગનાથનુ રમણ સદા કરશો,
ભવસાગર સેજ થકી તરશો;
રજની દિન નામ પ્રભુ રટવું,
જન આખર નીશ્ચય છે મરવું. ૯

સહુ માણસ આજસને તજ્જો,
દિનનાથનું ધ્યાન સદા ધરજો;
મટ કેશવ કે સુ વિચાર સજો,
જમદીશ્વરને અનુદીન ભજો. ૧૦

મનુષ્યને ઊપદેશ.

૫૬.

હરી ભજન વિના હુખ દરીઆ સંસારને પાર ન આવે-એ રામ.
જન સાંભળજો વાત કહું દિતકારી અતીશય સારી,
તે સુહૃદ્વાથી જન સૌને યારો અતીશે દિતકારી-૨૬. ૧

સહુ નામ જપો અંતરયામી જેની રચના અંદર નહીં ખામી,
એવા જગજીવન જગના સ્વામી.—જન સાંભળજો ૨

સ્વપના સમ છે ભવસાગર તો, જોટા સપળા મનના મમતો,
જુદી મન જાણો જગની ગમતો,—જન સાંભળજો ૩

સંસાર વિશે નહીં મુખ જરી, ડગલાં ભરજો પ્રભુથીજ ડરી,
જન આખર જાવું જરૂર મરી.—જન સાંભળજો ૪

કુરકર્મ થકી સહુ દુર દુરો, સદ્કર્મ તણા થડમાંજ ઠરો,
શુભ મનન સદા મન માંહી કરો.—જન સાંભળજો ૫

નરસા જનની સંગત તજજો, દીલ માંથી આળસ પરહરજો,
રસનાથિ સદા વિભૂને ભજજો.—જન સાંભળજો ૬

વિદ્યા ભણજો જન પ્રેમ ધરી, કહું મુખ થકી હું વાત ખરી,
કદી જુઠ વઢો નવ મુખ જરી.—જન સાંભળજો ૭

ભટ કંથવ કે સુણજોજ સહુ, નીશદીન પ્રભુનો દાસ છડી,
શુભ વાણી પ્રભુની કપાથી કહું.—જન સાંભળજો ૮

સવૈયા.

રે જન સાંભળજો મુજ વાણિ,
બહો શુભ સાર મુખ્યાર ધરીને;
ત્યો સદ્ગુણ અતીશય હોંશયિ,
પાપ થકી દુરવુંજ ડરીને. ૧

કામ કરો મુખ કારક પ્રીતયિ,
જેયિ રહો સહુ ઠામ ઠરીને;
કેશવજી રસનાથિ વઢે જન,
રાજી રહો વિભૂને સમરીને. ૨

સોખત સજ્જનનીજ નિરંતર,
આદરવી મનમાં પ્રિત ધારી;

નીચ તપ્તી દુઃખદાયક શોખત,
 તેહ તજો સધળાં નર નારી.
 જાન બ્રહ્મ અવગુણ તજો,
 વળિશબ શિખામણુ લેવિ વિચારી;
 કેશવજી મુખ વાણિ વહે જન,
 તેવ તજો સધળીજ નહારી.

૩

૪

દોહરા.

સ્વપના સમ સંસાર છે, દુખમય છે ભરપૂર,
 કર્મ પુન્યનાં આદરો, પાપ યજી રહિ દુર. ૧
 સ્મર્યું સદા જગતાતનું, કરવું મન દધ ધ્યાન,
 અલ્પ સૂખ સંસારનું, મન માંહે હું માન. ૨
 જન જગમાં રેવું નથી, જાવું છે નિરધાર,
 કાળ ઝડપશે કારમો, નહીં સેવા ને વાર. ૩
 તે માટે તમને કહું, મનમાં લાવી પ્યાર,
 સ્મર્યું સદા કરતારનું, કરજ્યો નરને નાર. ૪
 તે વિન આ સંસારમાં, સૂખ નહીં લવસેશ,
 મન માંહે સૌ માનજ્યો, સાચો છે ભેદેશ. ૫
 તજી દુર્ગુણ સદગુણુ બ્રહ્મ, કરિ સજ્જન સહવાસ,
 નિશદિન પ્રભુના નામની, રાખો મન અભિમાસ. ૬
 નીત્રય જન સૌ માનજ્યો, દુખ મય છે સંસાર,
 કેશવજી મુખથી કહે, રટજ્યો જગદા ધાર. ૭

વસંત તિલકા જુત.

સંસારને સ્વપનની સમ લોક જાણો,
 મીથ્યા અરે ગરવના મનમાંહિ આણો;
 આણો નહીં મન વિષે કદિ દૂરિઆરો,
 પાપો તજી જન બ્રહ્મ અતિ ધર્મ ચારો.

૧

સાચું વઢો વચન જૂઠું સદાય છોડો,
રે શ્રેષ્ઠ કામ કરિ પ્રેમ વિભૂચિ જોડો;
જોડો સદા સદગુણો અતિ સર્વ યારો,
પાપો તજી જન શ્રેષ્ઠો અતિ ધર્મ સારો.

૨

રાખો દયા મન વિષે બહુ પ્યાર લાવી,
ત્રાતા તણી નિશદિને અતિ કાર્તિ ગાવી;
ગાવા સદા ધરા તણા શુભ ઊપકારો,
પાપો તજી જન શ્રેષ્ઠો અતિ ધર્મ સારો.

૩

નીંદો તજો જન બજો સહુ વીશ્વત્રાતા,
છે દુઃખ ટાળક અને બહુ સૂખ દાતા;
દાતા દયાળુ અનુદીન જપોજ યારો,
પાપો તજી જન શ્રેષ્ઠો અતિ ધર્મ સારો.

૪

વીધા ભણો મન વિષે જન પ્રીત ધારી,
વીધા થકી બહુ મળે જન કીર્તિ સારી;
સારા વિચાર સદયે સરવે વધારો,
પાપો તજી જન શ્રેષ્ઠો અતિ ધર્મ સારો.

૫

છોડોજ સોખત તમે જન નીંચ જેરી,
છે નીંચ સોખત ભુજંગ સમાન જેરી;
જેરી અતી વિષ સમાન મનાય યારો,
પાપો તજી જન શ્રેષ્ઠો અતિ ધર્મ સારો.

૬

રાખો તમે પ્રભુય સૌ મમ દેશિ બ્રાતો,
વાંચો અહોનિશ મુખે સદનીતિ વાતો;
વાતો કદી પણ કુનીતિનિ ના વિચારો,
પાપો તજી જન શ્રેષ્ઠો અતિ ધર્મ સારો.

૭

હાલ્લાસથી ગુણનિધી વિભુ સર્વ વઢો,
જોડો મુસંગત સદા તજીને દુશ્મંદો;

- દુરંધરથી દુકરમે અનિતી હનારો,
 પાપો તણ જન ગ્રહો અતિ ધર્મ સારો. ૮
- દુર્ગુણ છોડિ જન ગ્રેષ્ઠ ગુણો ગ્રહેનિ,
 આનંદથી વિલુ તણું શુભ નામ લ્યોને;
 લ્યોને અતી સરવ લોક તમે સુધારો,
 પાપો તણ જન ગ્રહો અતિ ધર્મ સારો. ૯
- છં વીચનાથ સરવે રિધ શીદ દાતા,
 તેને ભજે સરવ દુખ વિનાશ થાતા;
 થાશે સુખદિ સત ગ્વાન સુખો અપારો,
 પાપો તણ જન ગ્રહો અતિ ધર્મ સારો. ૧૦
- માનો શિખામણુ સહુ મમ દેશિ લોકો,
 હોશે ભજે જગપતી સહુ જાય શોકો;
 શોકો જઈ સુખદ શાન્તિજ જે સુમારો,
 પાપો તણ જન ગ્રહો અતિ ધર્મ સારો. ૧૧
- છોડીજ આજસ સુઝીધમ આદરોને,
 પાપી દુરીજન થકી દુર સૌ દરોને;
 રોને ખુશી વિલુ તણુ ગુણુ ગાઈ પારો,
 પાપો તણ જન ગ્રહો અતિ ધર્મ સારો. ૧૨
- શાન્તિ તણિ સરસ ગૂણુ ગ્રહો તમે તો,
 સુખો થશે અતિ પ્રભુ પદ આખરે તો;
 રશે સદા ખુશિ વિષે જીવતો તમારો,
 પાપો તણ જન ગ્રહો અતિ ધર્મ સારો. ૧૩
- સીક્ષા સુણો સરસ હીતનિ બધુ મારા,
 શોધી લહો સરવ જ ગુણુ હોય સારા;
 માનોજ કેશવ કહે મમ દેશિયારો,
 પાપો તણ કટ ગ્રહો અતિ ધર્મ સારો. ૧૪

દુમીલા છંદ.

કરશે શુભ કૃત્ય સદાય જનો,

સદગૂણ અતી ઉરમાં ધરશે;

ધરશે સુવિચાર પ્રિતી ધરીને,

દુરગૂણ સહુ જલદી હણશે.

હણશે મન મેલ અને દુમતી,

સદ્ગુણ વિષે ઝટ ઉતરશે;

તરશે ભવસાગર સઘ તમે,

જગતાતનું રમણુ સદા કરશે. ૧

તજશે દુષ્પદાઇ અનિતિ તમે,

શ્રાવણાર સુનીતિ તણે સજશે;

સજશે સમશેર સુધર્મ તણી,

હજવા આવ ઓવ જનો વસશે.

વસશે અભિમાનધિ દૂર અતી,

બહુ પ્યાર ધરી વિભુને ભજશે;

ભજશે તજ આજસ શુદ્ધ દિલે,

રિજશે પ્રભુ જો કરતા તજશે. ૨

વસંત તિલકા છંદ.

કકકા કદીઃ કરમના કર તું નહારં,

લાવી ઉરે મમત ના કર માઈ માઈ;

ના જાણુ આ જગતમાં કહિ મુંદ તારં;

કકકા કદી કરમ ના કર તું નહારં. ૧

ખખખા ખરૂં વચન આ ઉરમાં ઉતારી,
બાજુ જુઠી જગતની મન લે વિચારી:
વીચાર તું મન વિષે મુજ શીખ સારી,
ખખખાં ખરૂં વચન આ ઉરમાં ઉતારી. ૨

ગગગા ગયા કધક રંક કધક રાણા,
ના કોઈને અમર આ જગમાંહિ જાણ્યા;
જાણ્યા ભવાખ્ધિ મહિ સર્વ ગયા તણાણ્યા;
ગગગા ગયા કધક રંક કધક રાણા. ૩

ધધધા ધડી સમયમાં ઘટ ફટનારો,
આ દેહ તો પલક માંહિ પડી જનારો;
જાનાર છે સરવ કાંઈ ખચીત ધારો,
ધધધા ધડી સમયમાં ઘટ ફટનારો. ૪

ચચચા કરી ચમન તું ભટક્યો સદાયે,
ના એક તું ક્ષણ મુખે જગદીશ ગાયે;
ગાયા નહીં મુખ ગુણો પ્રભુના જરાયે,
ચચચા કરી ચમન તું ભટક્યો સદાયે. ૫

છછછા કદી છટકવા નહિ પામનારો,
મારી તને ઝપટ કાળ લાઇ જનારો;
જાનાર તું પ્રિ ખચીત ન આવનારો,
છછછા કદી છટકવા નહિ પામનારો. ૬

જજજા જગાધિપતિને બજ પ્રેમ લાવી,
કર્તવ્ય એ સમજ તું જગમાંહિ આવી;
આવી અને ગ્રહણ તું કર મોક્ષ આવી,
જજજા જગાધિપતિને બજ પ્રેમ લાવી. ૭

ઝઝઝા તુ તો ઝટ લહે શિખ આ સ્વિકારી,
માયા અને મમત મત્સર દે વિસારી;

વીચાર તું ગરવ ને દુષ્કાર ધરી,
ઝઝા તુ તો ઝટ લહે શિખ આ સ્વિકારી ૮

ટટા અરે સરવ ટાળ કુટેવ તારી,
જ્યાં જ્યાં ભરે પગલું ત્યાં મન બૌ વચારી;
વીચારિને વરત તું મતિને સુધારી,
ટટા અરે સરવ ટાળ કુટેવ તારી. ૯

ઠઠા સુઠામ ઠરી બેશ સદાય પ્રીતે,
મૂખે અનુદિન પ્રભૂ ભજ એક ચાંતે;
ચીત્તે વિચાર શુભ લાવ મનુષ્ય નીચે,
ઠઠા સુઠામ ઠરિ બેશ મદાય પ્રીતે ૧૦

ડડા ડહાપણ નહીં તુજ કામ આવે,
રે મૂર્ખ શું મન વિષે અભિમાન લાવે
લાવીશ જો નાહિં પ્રભૂ મુખતો ન પાવે,
ડડા ડહાપણ નહીં તુજ કામ આવે. ૧૧

ઢઢા અરે મરણનો મુણ ઢોલ વાગે,
હોયે અભાગિ જન તેહ કદી ન ભાગે;
જાગી પ્રભૂ ભજનથી મન મોહ ત્યાગે,
ઢઢા અરે મરણનો મુણ ઢોલ વાગે. ૧૨

તત્તા તરીશ ભવસાગરતો સહેજે,
વીશ્વેશનું મુખ યકી જન નામ લેજે;
લેજે નિરંતર મતી શુભ જ્ઞાનિ રેજે,
તત્તા તરીશ ભવસાગરતો સહેજે ૧૩

થથ્થા ન થાક વિશુના ગુણ મુખ ગાતાં,
ના લંકા આળસ તુ આણુ સુમાર્ગ જાતાં;
જાતાં સુમારમ થશે અતી સુખ શાતા,
થથ્થા ન થાક વિશુના ગુણ મુખ ગાતાં. ૧૪

દહા દુરીજનનયિ દૂર સદા દરોને,
 કૃત્યો ખરાબ કરતાં પ્રભુથી ડરોને;
 રોને ખુશી નિશદિને કરતા હરોને,
 દહા દુરીજનનયિ દૂર સદા પ્રરોને. ૧૫

ધદ્ધા ધરી પ્રિત શિખામણુ આ સ્વિકારો,
 સ્વચાનથી સપ્તજા જન્મ કરો તમારો;
 મારો તમે મમતને અહમેવ ટાળો,
 ધદ્ધા ધરી પ્રિત શિખામણુ આ સ્વિકારો. ૧૬

નન્ના નહીં નિરખ તું નજરે નહાઈ,
 જો પ્રેમથી ગણુ સદા પ્રભુ નામ પ્યારું;
 પ્યારું પ્રભુ સ્મરણુ ના ગણુ તું નકાઈ,
 નન્ના નહીં નિરખ તું નજરે નહાઈ. ૧૭

પપ્પા પરીપુરણુ અંતર પ્રેમ ધારી,
 આ સ્ત્રીખ તું હૃદયમાં ઝટ લે ઉતારી;
 હોતારિ કોધ મુખ તું રટ શ્રી મુરારી
 પપ્પા પરીપુરણુ અંતર પ્રેમ ધારી. ૧૮

ફફફા તુ ફોગટ ફુલી પ્રતો ફરેશું ?
 રાખી અતી મદ કુર્કમ કરે અરેશું;
 “રે” શું ? અતી ફર થઈ અનિતી કરેશું,
 ફફફા તુ ફોગટ ફુલી ફરતો ફરેશું ? ૧૯

બબ્બા બન્યો બહુજ તું કુવિચારવાળો,
 ના અંજમાં વિનય તો લવલેશ બાળ્યો;
 બાળ્યો કુમારગ નહીં શુભ ધર્મ પાળ્યો,
 બબ્બા બન્યો બહુજ તું કુવિચારવાળો ૨૦

લલ્લા નહીં પ્રલક એક તણા ભરંસો,
 આણે મદાંધ અવળી રીતનો શું જૂરસો;

જુસ્સો પ્રભુ ભજનમાં કર ત્યાગ ગુસ્સો.
લજ્જા નહીં પલક એક તણો ભરંસો. ૨૧

મમ્મા મહા મુશીખતે મનુ દેહ પામ્યો,
પાપો અનેક કરિ વ્યર્થ અરે ગુમાવ્યો;
ગુમાવિઓ વખત ફાગટ સરવ વામ્યો,
મમ્મા મહા મુશીખતે મનુ દેહ પામ્યો. ૨૨

યથ્યા નયોજી યુકતી મુકતી તણી તેં,
ના પુન્ય ની મુરખ પાજ અરે ચણી તેં;
યુકતી વસુ હરણની કરિ છે ધણી તેં;
યથ્યા નયોજી યુકતી મુકતી તણી તેં. ૨૩

રસરા રટા ન રસના થકિ વિશ્વ ત્રાતા,
નીંદા કરી પર તણી દિન સર્વ કાઢેયા;
કાઢેયા દિનો વ્યરથ ના સમર્યા વિધાતા,
રસરા રટા ન રસના થકિ વિશ્વ ત્રાતા. ૨૪

લલ્લા ન લક્ષ ધરિયું શુભ કામમાં તે,
મુકીર્તિ વેરિ અતિશે સહુ હામમાં તે;
સૌ હામમાં રખડિયો ધરિ કૂરતાં તેં,
લલ્લા ન લક્ષ ધરિયું શુભ કામમાં તેં. ૨૫

વળ્લા વિચાર મુખ છે ન વસુંધરામાં,
દોડી અને નપડ મોહ રૂપી ઝરામાં;
પ્રીતી ધરી મન લગાડ પરાતપરામાં,
વળ્લા વિચાર મુખ છે ન વસુંધરામાં. ૨૬

શસ્શ શરીર પડતાં નવ વાર લાગે,
આત્મા ક્ષણ વખતમાં જન દેહ ત્યાગે;
ત્યાગી જતાં જીવ સહ જન દૂર લાગે,
શસ્શ શરીર પડતાં નવ વાર લાગે. ૨૭

પપ્પા હરી પડ રિપૂ સમતા ધરોને,
 મુગ્ધાન મારગ અનુદિન અંચરોને;
 મુગ્ધાનથી હૃદય શુદ્ધ અતી કરોને,
 પપ્પા હરી પડ રિપૂ સમતા ધરોને. ૨૮

સસ્સા સખંધી સહુ સ્વાર્થ તણાં દિસે છે,
 જ્યારે સર્થો અરથ કે અળગાં રહે છે;
 રેશે ન પાસ પળ એક દુરે નિસે છે,
 સસ્સા સખંધી સહુ સ્વાર્થ તણાં દિસે છે. ૨૯

હહહા હઠો દુર દુરાચરણીયિ યારો,
 રાખી સદાચરણને મતિને મુધારો;
 મુધાર જીવિત કરિ તું પરોપકારો,
 હહહા હઠો દુર દુરાચરણીયિ યારો. ૩૦

જળજા ન લોલ કર લક્ષ્મિ તણો અતીશે,
 લક્ષ્મી ન કોઈની યમ ન થવાનિ નીશ્રે;
 નીશ્રે અંત મુખ છે પરિ પ્રલ વીષે,
 જળજા ન લોલ કર લક્ષ્મિ તણો અતીશે. ૩૧

લક્ષ્મી લક્ષ્મી રૂપિ રૂઠો ગુણ અંગ ધારી
 મુખીતિ મેળવ સદા મુખધાર ભારી;
 ભારી દુઃખો મય અસહ્ય પિડા જનારી,
 લક્ષ્મી લક્ષ્મી રૂપિ રૂઠો ગુણ અંગધારી, ૩૨

ચરચા મુગ્ધાન ધરી વિશ્વપતી રિઝાવો,
 જેથી પ્રભુપદ તણો મળશે સુહૃદાવો;
 હૃદાવો લખ સ્વરમ અંત સમે સિધાવો,
 ચરચા મુગ્ધાન ધરી વિશ્વપતી રિઝાવો. ૩૩

અગાનતા પરહરી અધ સર્વ તામો,
 સંસાર આ મણી અસાર ત્વરાધિ નામો;

જગી જગાધિપતિ પાસ સુભક્તિ માગો,
અચાનતા પરહરી અથ સર્વ ત્યાગો. ૩૪

ધર્ધ્રિઓ વશ કરી ચિત સ્થીર રાખો,
છોડી અસત્ય વચનો મુખ સત્ય ભાષો;
વીકાર આ જગતના સહુ કાઢિ નાખો,
ધર્ધ્રિઓ વશ કરી ચિત સ્થીર રાખો. ૩૫

ત્રિજિનતી ઝટ થશે વિભુને ભજ્યાથી,
મુકતી મળે ઝટ સહુ અધને તજ્યાથી;
રાજ રહે પ્રભુ સુનીતિ સદા સજ્યાથી,
ત્રિજિનતી ઝટ થશે વિભુને ભજ્યાથી. ૩૬

૩૩૫ તેજ બળ નાશ થનાર ભાણો,
ના લેશ તે તરફનું અભિમાન આણો;
આણી અતી વિનય વીશ્વપતી પિછાણો,
૩૩૫ તેજ બળ નાશ થનાર ભાણો. ૩૭

શ્રી શ્રીપતી -હૃદયમાં નિશદીન ધારી,
આ ક્રેષ્ટ કેશવ તણી શિખને સ્વિકારી;
સ્વીકારિને મન મુખોધ અતી કિતારી,
શ્રી શ્રીપતી -હૃદયમાં નિશદીન ધારી. ૩૮

હોરી તાલકાપચંદી.

જીન્ને પ્રભુસે' પ્રીત લગાઈ, ઝોહીનર કયુ નહીં હાર્યા(૨) ટેક.
ખેલત ખેલ નીરંતર પ્રીતસે', રંગ ભુવન સાથ દારા;
ખાન પાન ઔર ગાન કળામે', રંગ હિલપત સારા,
ઝોહી સખહે નાશકારા.—જીન્ને પ્રભુસે'. ૧

ગાડી ઘોડા પાલખી ઝોર મ્યાના, હસ્તીચેહોમે સવારા,
રાજ્ય ગાદી પર બેઠે હુવે પણ, કાળ ન છોડનવારા;
પકડ લે ચક્ષે યમદાસ.—જીન્ને પ્રભુસેં. ૨

યૌવન તન ધન કે મદ અંદર, મસ્ત શીરત હે ગંવારા,
સત્ય પ્રભુકા નામકું છોડ કે, મીથ્યા કરત હે લવારા;
બહુત હાર્યા ઝોહી બીચારા—જીન્ને પ્રભુસેં. ૩

હુણ રહ્યા કયું પાપ પ્રપંચમે, રસના સેં પ્રભુ ન ઉચાર્યા,
અંધ હુવે તું વીપય વાંસનામે, મનમેં કછુ ન વીચાર્યા;
બખત ખ્યર્થે તેને ગુમાયા—જીન્ને પ્રભુસેં. ૪

જૂઠ જગતકી મોહીક માયામેં, લુખ્ય હુવે લીચકારા,
પુત્ર પૌત્ર કુટુંબ કખીલા, કિનમેં હુવે મતવારા;
આખર હોહંગે ઝોહી ન્યારા—જીન્ને પ્રભુસેં. ૫

દોલત માલ ખજાને કે મુરખ, કરતે તુમ્હે રખવારા,
પુન્ય દાન ન કોડીદીઆ તુમ, કૃત્ય કીયા નહીં સારા;
સખી છોડ તું બનેવારા—જીન્ને પ્રભુસેં. ૬

લાણ લંગુર દેહદે જન સખકી, દુખમય સખ સંસારા,
અલ્પ બખતકા ઝોહી તમાસા, પલક મેંહે શીટનારા;
કેશવ મન લજ વિભુ પ્યારા—જીન્ને પ્રભુસેં. ૭

(કયાંથી આ સંભળાય મધુર સ્વર)

એ રાહ.

મુખેં પ્રભુ ગુણ ગાઓ સહુરે જન (૨)
લો મુખી નિશદીન યાઓ.—સહુરે જન. ૧

જોટી છે કયા જોટી છે માયા,
લુખ્ય તેમાં નહી યાઓ—સહુરે જન. ૨

- મુંઠ અખાગી, સુધર્મ ત્યાગી,
પાપ મારગ શીદ જાઓ—સહુરે જન. ૩
- અનિનિ તજજ્યો, સુનિતી સજીને,
જ્ઞાન સુપંથ સીધાઓ—સહુરે જન. ૪
- દાણુ ભંગુર આ દેહ તમારી,
નહીં તેમાંહી મોહાઓ—સહુરે જન. ૫
- કેશવ કે સુખદાયક પ્રભુને
રમણ કરીને રીઝાવો—સહુરે જન. ૬

(મારો હંસલો નાનો નં દેવળ જીનુ થયું)

એ રાહ.

- તાર ભગતી વીનાનું આયુશ એજે તો ગયું;
એજે તો ગયું રે આયુશ એજે તો ગયું—તાર ભગતી. ૧
- બાળાપણુ રે તે તો રમત ગમતમાં ખાયું;
તણુ પછે નારીમાં મનતો રહ્યું—તાર ભગતી. ૨
- ઝાદર ભરવાને માટે ભટક્યો ભવાબ્ધિમાં તું;
અતીશય દુખ તેં તો તનમાં સહ્યું—તાર ભગતી. ૩
- વૃદ્ધપણુમાં તું તો દુખમાં ઘેરાણો પ્રાણી;
શિથિલ શરીર તાર થઈ તો ગયું—તાર ભગતી. ૪
- કેશવ 'કે' છે તાર જીવતર જોને જાગી;
નદી તણા પુરની પેઠે જાયે છે વયું—તાર ભગતી. ૫

(પ્રીય મત્રિ વીના હોલાધ કોણ મોખતમાં સાંચવે આંહી)

એ સંગ.

- ભવસાગર દૂખ રૂપ ધારી, જગતાત સજે તરનારી;—ટેક
સ્વપના સમ સુખ સહુ જાણો, મનમાં અભિમાન ન આણો;
હાલુ ભંગુર દેહ વીચારી—જગતાત. ૧
- રેશે નહી માલ ખભાનો, આખર સરવે ધુળ જાણો;
મોટે મદ મમતા મારી—જગતાત. ૨
- મન ધાર ન માફ માફ, યોવન તન નાશ થનાર
છે ચીજ કશી નહીં તારી—જગતાત. ૩
- સંસાર ગાણી લે ખોટો કાયા છે જળ પરપોટો;
બાળ મીઠ્યા ઉર ધારી—જગતાત. ૪
- શુ' મુરખ રહ્યા છો મોહી, નથી અમર જગતમાં કોઈ;
રચના સહુ નાશ થનારી—જગતાત. ૫
- ધન મોટે જ્યાં ત્યાં ધાયો, કરીને ખુબ પાપ કમાયો;
હોલત તારી ન થનારી—જગતાત. ૬
- અનિતી તજજ્યો બહુ ઝેરી, રોવા કરી સદગર કેરી,
સદ્ગાન હૃદય હ્યો ધારી—જગતાત. ૭
- અભીમાનથી દુર હઠોને, “કેશવ”કે રામ રટોને,
પામો સુગતિ સુખકારી—જગતાત. ૮

શાર્દૂલ ચિકિત્તિ.

શીક્ષા સ હિતની ધરો મન વિષે, દૂરીત કમો તબે,
કમો પ્રેષ્ટ કરો તમે જન અરે, હોંશે પ્રભુને સજે;
જેથી આ જગને વિષે જગપતી, સૂખો અતી આપશે,
આણીને અતિશે અનુબ્રહ્મ સદા. કળે સહુ કાપશે. ૧

(જધને કદમ ચઢી બેઠોરે, રાધાજના
ચોરનો હરીને) એ રાહ.

- મુકી દેતું મુરખ નાદાની, શાને બને છે અભિમાની.—ટેક
આ ભવ સિંધુ તણી મોહીક માયા માંહે; (૨)
ના થા મોહીત મુંઠ પ્રાણીરે. મુકી દેતું ૦ ૧
માનવ દેહ મળીયો અતી ઊત્તમ; (૨)
વ્યર્થ ગુમાવ ન ગુમાની રે. મુકી દેતું ૦ ૨
જાય વખત ફરી તે નહીં મળશે; (૨)
નાશ થનારી જીવગાની રે. મુકી દેતું ૦ ૩
સંકટ રૂપી માયામાં લપટાઇ; (૨)
પાપની કીધી તેં કમાણી રે. મુકી દેતું ૦ ૪
માલખજનો મોટી રમ્ય હવેલીયો; (૨)
તેની રહેશે ન નીશાની રે. મુકી દેતું ૦ ૫
યૌવનનો મદ રાખે શું? અતીશય; (૨)
સઘ જવાની છે યુવાની રે. મુકી દેતું ૦ ૬
પ્રેમ ધરીને સમર્થા નહીં પ્રભુને; (૨)
ભટક્યો ભવાન્ધમાં ઊદાની રે. મુકી દેતું ૦ ૭
પુન્ય તજીને પાપ મારગ માંહે તારી; (૨)
પુદ્ધિ અતીશે લપટાણીરે. મુકી દેતું ૦ ૮
અમૃત વેલી ઢેલી લીધી તેં વીષ વેલી; (૨)
ખેલી તારણી મન માની રે. મુકી દેતું ૦ ૯
સ્વારથ માટે પાપો કીધાં છે તેં અમાપો; (૨)
કુપુદ્ધિ અતી ઊર આણીરે. મુકી દેતું ૦ ૧૦
ગુપ્ત પણે તું કરે નીજુર કામો પાપી; (૨)
વાતો જાણે છે પ્રભુ છાનીરે. મુકી દેતું ૦ ૧૧
કેશવ કે છે જગતાત ભજીલે પ્રાણી; (૨)
પામીશ મુક્તિ તું મળનીરે. મુકી દેતું ૦ ૧૨

રાગ મહાર.

પ્રભળ દળ સમ આજ વાણ (એરાહ)

મનન મન ન ખરાખ કરતું;
 ધર વિનય દિલમાં અતી,
 પરમ પ્રિતાધિ અપાર ધરતું;
 મનની મહિ સૂખદ મતી. મનન૦ ૧

કસુર નવ કર જરીયે છવતું;
 ગા પ્રિતે પ્રભુ ગૂણને,
 જરૂર તજ પાપી વીકારો;
 યાવ પ્રાણિ સુખો અતી. મનન૦ ૨

વખત નવ કર હરિને ભજસે;
 પ્રેમથી જન માનને,
 હરિ જગત કરતારથી તું;
 સદ્ય કર કુમતી જતી. મનન૦ ૩

કબુલ કર સુખ ભરિ શિષ્યામણુ;
 ને થકી સુખિ યાવ તું,
 તરિશ ભવસાગર ખુશીથી;
 રાખ અતી મન નીવૃતી. મનન૦ ૪

હીત શીક્ષા.

ગરબી.

ક્યાં ગયોરે પેલો મારલીવાળો
 અમારાં બુધટ જોલીરે-એરાગ.
 સાંભળજોરે સરવે જન આજે,
 શિખ વહું હિતકારીરે.

પ્રિત ધરી ઝર સાર અહોને,
 યાય સુકીર્તિ તમારી રે-ટેક
 વાણી સત્ય અહોનિશ વદજો,
 જાનક વચન ન બિચારો રે,
 સુકર્મો કરવા મન અંકર,
 ખૂબ, ભિમંમ વધારો રે.-સાંભળજો ૧

આજસ અંગ વિષે નહીં રાખો,
 આજસ છે દુષ્કારી રે;
 સુભિધમ કરવા જન સરવે,
 અંગ ધરો હુશિઆરી રે.-સાંભળજો. ૨

સંગત તજવી દુષ્ટ જનોની,
 ને છે હીત હલુનારી રે;
 દુષ્ટ જનોની સંગતથી જન,
 દુષ્પ વધે બહુ લારી રે.-સાંભળજો. ૩

હોંશ ધરી સતસંગ કરોને,
 સતસંગે સુખ યાચે રે;
 સુસંગે સદ્યુદ્ધિ મળશે,
 કુડ્યુદ્ધિ દુર જાયે રે.-સાંભળજો. ૪

છોડી લો અભિમાન ત્વરાથી,
 ગ્રહી ભરે અતી સન્મતી રે;
 કંઈક મુવા અભિમાની કમોતે,
 રાવણ સરખા નૃપતી રે.-સાંભળજો. ૫

સઘ કુસંપ તજો જન સરવે,
 કષ્ટ કુસંપથી જાળરે;
 કરી કુસંપ મુવા ખુબ લડીને,
 માંડવ કૌરવ રાજા રે.-સાંભળજો. ૬

તે માટે દુસંપ તજી જન,
સંપ ગ્રહો સુખકારી રે,
થાયે સુસંપે સુખ નીરંતર,
બને સ્થિતી બહુ સારી રે.—સાંભળજો. ૭

સુવીધા સદગુણ સુનિતી,
પ્રિત ધરી જન લ્યોને રે,
હોંશેથી સદ્ગુણ શીખવા,
અતી પ્રયત્ન કરોને રે.—સાંભળજો. ૮

રાખો નહી મુદ્દલ મન મત્સર,
મત્સર અતી દુષ્પ ખાણી રે;
મત્સરથી જગદીશ્વર કોપે,
ક્રોધ ઊરમાં આણી રે.—સાંભળજો. ૯

વિનયવંત બનો મમ બ્રાતો,
વિનય થકી યશ મળશે રે;
વિનય થકી સુખ થાય અનુદીન,
શોક દુષ્પ સૌ ટળશે રે—સાંભળજો. ૧૦

હોંશ ધરી પરમારથ કરજો,
દુરીત કર્મ ઝટ તજજોરે;
લવસાગર તરવાને માટે,
ગાન નાવ પર ચઢજો રે.—સાંભળજો. ૧૧

ભાવ ધરી જગદીશ્વર ભજજ્યો,
કુડ પ્રપંચ નિવારી રે.
વિપય વાંસના દૂર કરીને,
ગ્રહો મતી અતી સારી રે—સાંભળજો. ૧૨
અંતઃકરણ વિમળ કરવાને,
સાત્વીક ગુણ લ્યો પ્રીતે રે.

પર દારા પર દોલત લેવા,
ધરો મનન નહીં ચીતરે.—સાંભળજો. ૧૩

ચાલો આ શીક્ષા અનુસરીને,
થાયે જગપતી સાહેરે.
વામે તાપ મળે સુખ શાંતી,
ઉભય લોકની માંહેરે.—સાંભળજો. ૧૪

મોહાબ્ધિ સંસાર જાણીને,
શોધો સઘ કીનારોરે.
વીશ્વનાથનું રમરણ કરીને,
સફળ કરો જનમારોરે.—સાંભળજો ૧૫

જ્ઞેમ જાળ કરાળ કાપવા,
સુણો જ્ઞાન મય વાણીરે.
સઘ કરો સતસંગ હેંશથી,
સુખ અનુપમ જાણીરે—સાંભળજો. ૧૬

કાયા છે જ્યમ જળ પરપોટા,
પળમાં નાશ થનારીરે.
અલ્પવારનો નહીં ભરસો,
કરવો દીલ વીચારીરે.—સાંભળજો. ૧૭

છત્રપતી મોટા શર વીરો,
વળી રંકને રાણા રે.
અગણીત ઉત્પન થ્યા અવનીમાં,
કાળ હાથ સપડાણુરે.—સાંભળજો. ૧૮

તે માટે સરવે જન પ્રીતે,
સઘ તજો મન મમતોરે.
કેશવ કે' કર્તવ્ય આદરો,
મોક્ષ તણા એ રસ્તો રે.—સાંભળજો. ૧૯

(અરેકા જાની. અરેકા જાની. જુદાહો જાવે--એ રાહ.)

- સહુ લજે, સહુ લજે, પ્રભુ મન પ્યારા;
 દુખ થાયે સહુ ખુબ નારાં—સહુ લજે. ૧
- કાયા તમારી, નાશ થનારી; (૨)
 માનો વચન શુભ મારાં—પ્રીયખંધુ (૨) દુખ થાયે. ૨
- આજસ ત્યાગી, જીવોને જાગી, (૨)
 છોડી દયો કામ નહારાં—પ્રીયખંધુ (૨) ૩
- નીતીથી ચાલો, કુનીતી તજીને (૨)
 હંમેશી કરો કૃત્ય સારાં—પ્રીયખંધુ (૨) દુખ થાયે. ૪
- કેશવ ‘કે’ વીભુ પ્રમે લજીને (૨)
 તજે કુવેણી તમારાં—પ્રીયખંધુ (૨) દુખ થાયે. ૫

(મારે હંસલો નાનો ને દેવળ જીનું થયું)

એ રાહ.

- ઝરેં પ્રીતી આણીને પ્રાણી પ્રભુને લજે;
 પ્રભુને લજેરે મમતા તનથી તજે—ઝરે પ્રીતી. ૧
- સ્વપના જેવી છે દુનીઆં કેરી લલુતા પ્રાણી;
 જ્ઞાન ધરીને તેથી અજગા થજે—ઝરે પ્રીતી. ૨
- મોહ માયા ને અહમેવ અનીતી છોડી,
 મનમાં ઊમંગ ધારી સુનિતિ સજે—ઝરે પ્રીતી. ૩
- પાપ મારગથી પ્રાણી અજગાં અતીશે યાચો;
 પુન્ય તણે સુરસ્તે જલદી જજે—ઝરે પ્રીતી. ૪
- કેશવ ‘કે’ છે માનો મોઝ પ્રભુ રટવામાં;
 છોડી દો નાશ કરી જગની મજે—ઝરે પ્રીતી. ૫

હરીબીત છંદ.

સદ્ગાન રૂપિ શમશેર બ્રહ્મ કાપો કુધારા સર્વને;
શુરવીર બનિ ઉર ધીર ધરિ નિશદીન છેદો ગર્વને;
આળસ રૂપી તીમર હણો કરિ શુદ્ધ -હૃદય સહજનો,
જેથી થશે અતિ સઘ ચડતો દિવસ હિંદુસ્તાનનો.

૧

સન્મતિ બ્રહ્મી સર્વે જનો ઉપદેશ ઉર મારો ધરો,
તણ ક્રોધ મત્સર સર્વદા સદ્ગુણ વૃધિ કરવા પ્રેરો;
યાશે હૃદય સદ્ગુણથી સદ્કીર્તિ રૂપી ભાણુનો,
જેથી થશે અતિ સઘ ચડતો દિવસ હિંદુસ્તાનનો.

૨

છોડી કુસંપ કરો સુસંપ તજો સહુ જન દુર્મતી,
કુર કથન તણને પ્રિત ધરી મન વિનય જન ધરજો અતી;
વીનય થકી જન વિશ્વમાં ડંકો થશે ગુણ ગાનનો,
જેથી થશે અતિ સઘ ચડતો દિવસ હિંદુસ્તાનનો.

૩

પરિ પુર્ણ પ્રિતિ ધરિ મન વિષે સંગત કરો સજ્જન તણી,
દુરિજન તણી સંગત તજો દુષ્પ મય અતી મનમાં ગણી;
સુગાન લ્યો મમ આર્ય બંધુ નાશ કરી અગ્નાનનો,
જેથી થશે અતિ સઘ ચડતો દિવસ હિંદુસ્તાનનો,

૪

ચાલો સદા સુનિતી બ્રહ્મી સંહાર કુનિતીનો કરો,
અહમેવ આળસ અધ થકી વિભુથી ડરી દુર સૌ દરો;
દુરગુણ તણ સદ્ગુણી બનો સહવાસ કરી વિદ્વાનનો,
જેથી થશે અતિ સઘ ચડતો દિવસ હિંદુસ્તાનનો.

૫

શુભ મનન કરિ ખુબ મન વિષે પરમાર્થ કામ કર્યે સદા,
પરમાર્થ થકિ પ્રભુ રીઝશે હરજો હશે જે આપદા;
કરવા સ્વદેશ તણું ભણું પરિ શ્રમ પ્રિતથી કર્યે જનો,
જેથી થશે અતિ સઘ ચડતો દિવસ હિંદુસ્તાનનો.

૬

રે આર્યજંધુ ઝહેમમાં ભરપૂર દીસો છો તમે,
તેથી કરી પડતી થવા માંડી અતીશય આ સમ;
તેમાટ છોડો ઝહેમને સુવિચાર કરી મનમાં ધણો,
જેથી થશે અતિ સઘ ચડતો દિવસ હિંદુસ્તાનનો.

૭

વિદ્યા વૃદ્ધી કરવા પ્રયત્ન કરો અહોનિશ પ્રીતથી,
વિદ્યા વિના ચડતી સ્થિતી કરવા કશાં સાધન નથી;
માટે કરી મમ દે શિજન ભિંમંગથી વીદ્યા ભણો,
જેથી થશે અતિ સઘ ચડતો દિવસ હિંદુસ્તાનનો.

૮

વીદ્યા ભણી હુમર શિષ્યો હુનર થકી ચડતી થશે,
સુખ પામશે જન સર્વદા દારીદ્રતા દુર સૌ જશે;
સદ્કીર્તિને ચળકાટ સરવે સ્થળ પ્રદિપ્ત થશે ધણો,
જેથી થશે અતિ સઘ ચડતો દિવસ હિંદુસ્તાનનો.

૯

દ્રુતવિલંબિત છંદ.

હૃદય માંહિ અપાર પ્રિતી ધરી;
જન કરો શુભ કલ્પ રિજે હરી.

૧

હરિ રિઝેથિ થશે સુગતી ખરી;
જનમને વળિ મળું નહીં ફરી.

૨

નવ અસત્ય વદો મુખથી જરી;
જગતના કરતાર થકી ડરી.

૩

ડરિ અને અનિતી કરજ્યો પરી;
સુખદ સન્મતિ અંતરમાં ધરી.

૪

જન તજો અહમેવ રૂપી અરી;
ખરી હકીકત સ્થો શ્રવણે ધરી.

૫

ધરિ દયા દિનનાં દુખ સ્થો હરી;
વિભુ સુખી કરશે કંઈલા કરી.

૬

સદગુણો હૃદયે બહુ સંધરી;
નિશદિને સદગ્જ્ઞાન ગ્રહો ઠરી. ૭

દુષ્ટ આ ભવસિંધુ જશે તરી;
જરર હ્યો શિખ કેશવની ખરી. ૮

૫૬.

પાણીડાં કેમ કરી જાગી,
મને મારી કાંકરી કાન એ રાગ.
જન સહુ પ્રેમ ધરી,
સમરી હ્યો વીશ્વાધાર-ટેક.
સંસાર રૂપી મોહામ્બી સાગર,
સઘ ઊતરવા પાર. જન. ૧

મારું મારું મનમાં નહીં ધારો,
નથી તમારું લગાર જન. ૨

કાયા છે જયમ જી પરપોટો,
પળમાં નાશ થનાર જન ૩

મોહ માયા મમતા મદ મત્સર,
સઘ તજે એ વીકાર. જન ૪

આજસ પટ અજગો અતી કરીને,
હૃદય કરે સુવીચાર. જન ૫

કુડ પ્રપંચ કુચાત્ર કુખુદ્ધી,
છોડો એ હીત હલુનાર જન ૬

સુકૃતમાં ચીત રાખો અનુદીન,
પૂરણ ધરી દીલ પ્યાર. જન ૭

કુર વચન કુનીતી કુદ્રઠી,
ન કરે તજતા વાર. જન ૮

કુસંગ કલેશ કુસંપ વીદારો,
 સુણી આ શીખ હીતકાર. જન ૯
 કેશવ કે ભજો વીરપતીને,
 થી તરો ભાવ પાર. જન ૧૦

સોરઠની ગજલ.

અરીતાત તું થઈને અરે,
 પ્રિયુ સંગતે ન મીલાવેકાં એ રાગ.
 ભજજો સહુ જન ધશને,
 નેથી નીશ્રય મોક્ષને પામશો.
 સુખ પામશો તમિ તેહથી,
 યશ કીર્તિવાન અતી થશો. ભજજો ૧

શુભ કૃત્ય કરોજ અહોનીશો,
 નેથી સુખમાં રહો જગને વીષે;
 શુભ કામમાં સુખ તો દીસે,
 શુભ કામથી દુઃખ વામશો. ભજજો ૨

વદો સત્ય સદા રસના થકી,
 સત્યમાં સુખ છે અતીશે નકી;
 માન પામશો જગમાં અતી,
 તેથી રાજ સદાય તમે હશો. ભજજો ૩

અવગુણ તમે સહુ જન તજો,
 સદગુણી સદાય તમે થજો;
 પરી શ્રદ્ધાને પ્રીતિથી ભજો,
 નેથી આખરે સ્વરગે જશો. ભજજો ૪

તજ પાપ અને પુન્ય આદરો,
 સદ કામ તજ્યા થડમાં કરો;

અવગૂણુ આજસ પરહરો,
 દુર દુરીજનથી જલદી ખસો;   ભજજો ૫
 કરો લોભ તમે વીધા તણો,
 મન ઊમંગ રાખીને ઘણો;
 મુખે રામ નામ સદા બણો.
 ભટ કેશવ કે મુખીઆ યરો   ભજજો ૬

ધંદ્રવીજય છંદ.

રે મન તું નમને પ્રિતથી;
 દરરોજ મહેશ કાણે કાણુરે,
 રે કાણુ એક ન જાય નકામિ;
 મતી કર શુદ્ધ સદા જનરે.   ૧
 રે જન આજસ ત્યાગિ અને;
 પ્રભુ ભકિત વિષે લિન તું બનરે,
 રે બનતું સુનિતી મયને;
 જગતાત પ્રિતે મન તું નમરે.   ૨

(મા પાવાતે ગઢ થકી ઊતરે મહાકાળીરે—એરાગ.)

સદગુણી બને જન જોડ, તે સુખ જો પામે;
 દુરગૂણુ શિષે ધરી નેહ, તે દુખિ સૌ ઠામે.   ૧
 શુભ કૃત્ય વિષે છે પ્રીત, તે સુખ જો પામે;
 કુકૃત્ય ઉપર છે ચીત તે દુખિ સૌ ઠામે.   ૨
 રાજે વીનયની ટેવ, તે સુખ જો પામે.
 જે ગ્રહેણુ કરે અહમેવ, તે દુખિ સૌ ઠામે.   ૩
 કરશે સજ્જનનો સંગ, તે સુખ જો પામે;
 દૂસંગ ઉપર, ઉમંગ તે દુખિ સૌ ઠામે.   ૪

રાખે સરવે પર પ્યાર, તે સુખ યૌ પામે;
ધર્મા દિલ માહિ અપાર, તે દુખિ સૌ ઠામે. ૫

સુસંપ વૃદ્ધિમાં શર, તે સુખ યૌ પામે;
દૂસંપ કરે ભરપુર, તે દુખિ સૌ ઠામે. ૬

પરમાર્થ વિશે છે પ્રેમ, તે સુખ યૌ પામે;
પર દુઃખ દેખી નવ રેમ, તે દુખિ સૌ ઠામે. ૭

કરવા સુ ઊઘમ ધ્યાન, તે સુખ યૌ પામે;
છે આજસ અંગ નિદાન, તે દુખિ સૌ ઠામે. ૮

જે વદશે સત્ય હંમેશ, તે સુખ યૌ પામે;
નવ સત્ય વદે લવલેશ, તે દુખિ સૌ ઠામે. ૯

સૂણે જન જે સદ બોધ, તે સુખ યૌ પામે.
આણે સદ બોધથિ ક્રોધ, તે દુખિ સૌ ઠામે. ૧૦

વદશે મુખ વચન વિવેક, તે સુખ યૌ પામે;
રાખે હલકાઈ વિશેક, તે દુખિ સૌ ઠામે. ૧૧

સદ વિદ્યા ભણવા પ્યાર તે સુખ યૌ પામે;
ભણવા નવ પ્યાર લંગાર, તે દુખિ સૌ ઠામે. ૧૨

સન્મતી સદા દિલ સાથ, તે સુખ યૌ પામે;
ખટુ ગમે કુલુદ્ધિ વાત, તે દુખિ સૌ ઠામે. ૧૨

સદ નીતીમાંહિ પ્રવીણ, તે સુખ યૌ પામે.
જે છે સુનીતી હીણ, તે દુખિ સૌ ઠામે, ૧૩

રાખે નિશ્ચીન સુરીત, તે સુખ યૌ પામે;
કૂરીતની ઊપર પ્રીત, તે દુખિ સૌ ઠામે. ૧૪

દિલમાં સંતોષી થાય. તે સુખ યૌ પામે;
કદિ લોભ થઈ ન ધરાય, તે દુખિ સૌ ઠામે. ૧૫

સુખોદ.

લાવણી.

(કારી ઘટા કોયલ ઝનકારી) એરાહ.

મદ મસ્ત (૨) બનો શું ચારો, જારો નીષ્કળ જનમારો;
માયા મમતા ઝટ મારો, જડશે ભવસાગર આરો ટેક.

છે ભંદગી નાશ થનારી,

કાયા નવ તુજ રેનારી;

શું મુખ થયા અવિચારી,

શુભ કામ, કરો ધરી હામ;

સુખી સહુ ઠામ, લહો મુવિચારો,

જડશે ભવસાગર આરો.

મદમસ્ત ૧

રાખો ધરશા ન જરાયે,

ધરશાયિ નિકંદન જાયે;

અપ કીર્તિ સહુ જન ગાયે,

કહું વાત, મુણોને બ્રાત;

બનો રજિઆત, તજો કુવિકારો,

જડશે ભવસાગર આરો.

મદમસ્ત ૨

ઝટ છોડિ અનીતી ચાલો,

જેથી બહુ સુખમાં માલો;

અવગુણ સરવેને ટાળો,

તજો કૃવેણુ, બહુ દુખ દેણુ.

કહું આ કેણુ, સહુ ઊરધારો,

જડશે ભવસાગર આરો.

મદમસ્ત ૩

આળસ નીકાને ત્યાગી,

નીરખો જન સરવે જાગી;

ચો, તરફ લાય તો લાગી,
 રે યાર, કરી વીચાર;
 કરો નહીં વાર, આગને ઠારો,
 જહો ભવસાગર આરો. મદમસ્તક ૪

અમાન આગ આલાશે,
 સદમાન પ્રાપ્ત જો થાશે;
 અભિમાન અતી દુરનાસે,
 મન માંય, શાન્તિ તો થાય;
 પિડા સહુ જાય, કદી નવ હારો,
 જહો ભવસાગર આરો. મદમસ્તક ૫

તન ધન યૌવન તો જાશે,
 કાયા કુલ સમ કરમાશે;
 પાછળ પસ્તાવો થાશે,
 ધરી ભાન, ડરો નાદાન;
 તજો ગુમાન, ગ્રહો શુભ ધારો,
 જહો ભવસાગર આરો. મદમસ્તક ૬

જર જમીન જોઈ તારાં,
 સંતાપ અતી કરનારાં;
 આખર તો દૂર થનારાં,
 કરો વીચાર, નહીં તો ખવાર;
 થરો નર નાર, તજો તકરારો,
 જહો ભવસાગર આરો. મદમસ્તક ૭

દિન બ્યર્થ સર્વ ગુમાવ્યા,
 રસનાથિ પ્રભુ નવ આયા;
 કરી પાપ મેળવી માયા,
 રે હિર, ધરોને શર;

મહો ભરપૂર હૃદય સુવિચારો,
જડશે ભવસાગર આરો. મદમસ્ત ૮

અગણિત તુજ માલ ખજાનો,
આખર મારી સમ જાણો;
અભિમાન ન તેનું આણો,
બધ સુગૂણ, કરોને પૂણ્ય;
નહીં તો શૂન્ય, અરે મન ધારો,
જડશે ભવસાગર આરો. મદમસ્ત ૯

માયા મોહિત કરનારી,
આખરમાં દૂર થનારી;
સમજો મન નરને નારી,
ધરીને ધ્યાન, ભજો ભગવાન;
તજો અભિમાન, કુખુદ્ધિ વિસારો,
જડશે ભવસાગર આરો. મદમસ્ત. ૧૦

જગદીશ્વરઃ રાજ થારો,
જો પ્રેમ થઈ ગુણ ગારો.
ત્રિવિધી દુખ નાશી જારો,
ધરિ પ્યાર, દુખો હરનાર,
પ્રભુ સંભાર, મમતને મારો;
જડશે ભવસાગર આરો. મદમસ્ત ૧૧

જ્યમ રેલ સરીતા માંહે.
ત્યમ આયુશ આયુ જાણે,
અટકે નહીં કાટિ ઉપાયે;
ખરી વાત, કહું મમ બ્રાત,
ભજો જગત્તાત, પ્રિતી ઉસ્થારો;
જડશે ભવસાગર આરો. મદમસ્ત. ૧૨

કૂસંપ કલેશને કાપો,
 દુખ રૂપ તજ્જેને પાપો;
 કેશવ કે સૂખ અમાપો,
 મન માન, ધરી લે જ્ઞાન;
 યશો નીદાન, સદ્ગુણ જનમારો,
 જહશે ભવસાગર આરો. મદસ્ત ૦ ૧૩

જ્ઞાનોદય કંકડો.

શાર્દૂલ વીકીરિત છંદ.

કક્કા કલેશ તજ્જો નહી રવજનમાં,
 સુસંપ રાખ્યો નહીં;
 છોડી આળસ ના કીધી મુખ થકી,
 ભકતી પ્રભૂની કદી;
 પામ્યો દેહ મનુષ્યનો નવ ભજ્યા,
 પ્રીતેં પરીબ્રહ્મને;
 કીધાં ના કરતવ્ય મરખ કદી,
 છોડી અભીમાનને. ૧

ખખખા ખાણુ ખાણી અતીશય ખુરી,
 નીટૂર કામો તણી;
 અજ્ઞાની અહમેવ મત્સર વિષે,
 રાખી પ્રિતી તેં ઘણી;
 દીધાં દુઃખ ગરીબને કુરબાની,
 છોડી દયાને પરી;
 ના કીધાં પરમાર્થ તેં જગતમાં,
 પ્રીતી અતીશે ધરી. ૨

ગંગા ગાયન નૃત્ય કંચનિ તણું,
 નીર્ખે અતી પ્રીતથી;
 ના ગાયા ગુણ પ્રેમથી પ્રભુ તણા,
 એકાગ્ર તેં ચીતથી;
 આ સંસાર અસાર છે સમજીને,
 ના ભક્તિ મૂખે કરી;
 મોયો મુંઢ અપાર તું વિષયમાં,
 શીક્ષા ઉરે ના ધરી.

૩

ધધા ધાટ ધડયા ખુરા મન વિષે,
 પાપીઠ કલ્પે તણા;
 ના લાવ્યો દિન ઉપરે કદિ દયા,
 સંકળ દીધાં ધણાં;
 ચોરી લાંચ જૂગારમા નિશદિને,
 પ્રીતી ધરી તું પ્રયો;
 જ્યાં થાયે જગદીશનું સ્મરણ ત્યાં,
 હોંશે નહી સંચર્યા.

૪

ચચ્યા ચાલ નહારિને પરહરી,
 સ્નેહે સુનીતી ગ્રહો;
 છોડીને કુમતી સદા હૃદયમાં,
 સારી મતીને લહો;
 પ્રીતેથી સુવિચાર અંતર કરી,
 કલ્પે નહારાં તજ્જે;
 વાણી વીમળ મૂખથી વહિ અને,
 પ્રીતેં પ્રભૂને ભજ્જે.

૫

છછ તું છટકેલ થૈ ક્યમ ફરે,
 કુકીર્તી વોરી સદા;

જુડી હાલતથી ભવાબ્ધિ મહીં તૂં,
ભારે સહે આપદા;
બૂરી ઘાનતથી અરે જન તમે,
દુઃખી અતીશે થશેા;
વીઆધાર તણી થશે અવકાપા,
નરકે અરેરે જશેા.

૬

જનજન જાણુ જરૂર આ જગતમાં,
કોઈ ન રેનાર છે;
જે જાયું સરવે ગણેા પલકમાં,
નીશ્રેજ જાનીર છે;
તે માટે સરવે જનો સમજીને,
વીનિશને સૌ લજ્જે;
આ સંસાર તણા ખુરા મતલબો,
શીક્ષા સુણીને તજ્જે.

૭

ટટા ટાળ ઉપાધિ આ જગતની,
રાખી અતી ધૈર્યતા;
હાંશેથી પરમાર્થ કામ કરવા,
આણીજ ઔદાર્યતા;
ધારે યૌ પરમાર્થથી પ્રભુ ખુશી,
જેથી લિતી સૌ ટજે;
આ સંસાર અસારથી છુટી અને,
સથે સુમુક્તી મજે.

૮

હઠહા હઠ અપાર આ જગતમાં,
તે કોઈ નીશ્રલ નથી;
માંધાતા સરખા નરખો પણ અરે,
તે સર્વ મુવા મથી;

આજેને નજરે જુઓ નહીં મળે,
કાલે થશે નાશરે;
ઓચીંતા ઝડપી જશે યમ દુતો,
નાખી ગળે પાસરે.

૯

ડહા ડાટ વળી જશે ધડિકમાં,
જે દ્રષ્ટીએ દેખતું;
સાચું નામ પ્રભૂ તણું અવનિમાં,
રે માનવી લેખતું;
છોડી સર્વ પ્રપંચ નીર્મળ મને,
લકતી કરો ભાવથી;
એ શીવાય ન મોક્ષ મારગ અરે,
ખીજે કરો એ નથી.

૧૦

ઢૂંઢાં ઢોર હરાયું તો જ્યમ ફરે,
તેવી ગતી તાહરી;
જો તું સંગ કરીશ સૂગુર તણો,
જલદી જશે તો તરી;
બીચારી શિખ આ રૂડી મન વિષે,
છોડો અવિધા પરી;
ત્યાગીને બલિચારથી દુર રહો,
જેથી રહોને ઠરી.

૧૧

તત્તા તું તરવા ભવાબ્ધિ જલદી,
રોધી લહે જ્ઞાનને;
જો તું જ્ઞાન વિસારિને ફરિશ તો,
ખોઈશ સન્માનને;
પામીને અપખ્યાતિ તું જગતમાં,
હુંડી રિતેથી ફરે;

સહીના કરનારની મન વિષે,
ના બીક લેશે ધરે.

૧૨

થથા થા સદગૂણિ તું અનુદિને,
થા સત્યવાદી સદા;
વાણી સત્ય વદીશ તો નવ અરે,
દૂખી થશે તું કદા;
લક્ષ્મિનો મદ છોડિને રટણ તું,
પ્રીતે પ્રભુતું કરી;
આ સંસાર તણી ઉપાધિ સરવે,
જલ્દી કરી દે પરી.

૧૩

દદા દારણુ દુખ આ ભવ વિષે,
ના કાઠ સૂખિ દિસે;
સંતોષી બનિ વિશ્વનાથ ભજશે,
સૂખી ભુમીને વિષે;
થાશે જે નવ લુપ્ધ આ જગતમાં,
તેને શુરા જાણુજ્યો;
પામીને સદકીર્તિ આ જગતમાં,
સ્વર્ગે જશે માનજ્યો.

૧૪

ધધા ધ્યાન ધરી રમશે જગપતી,
છે શ્રેષ્ઠ એ કામ રે;
બીજું સાધન તો નહીં જગતમાં,
શોધી વળો હામ રે;
માયા મોહનિ રૂપ મોહિત કરે,
તૃષ્ણા વધે છે ધણી;
તૃષ્ણાથી મન પાપ કર્મ કરવા,
દોડે મતી તે લણી.

૧૫

નન્ના નાશ થનાર છે સરવડો,
 જેણે ધર્યું નામરે;
 જે કુટુંબ વિશે હતા જન બદ્ધ,
 ખાલી પડ્યાં ઠામરે;
 એવાં દુખ ભરેલ તો નજરથી,
 દેખી બનાવો અતી;
 ના રાખે ડર ચીત્તમાં પ્રભુ તણો,
 તેની પ્રી છે મતી.

૧૬

પપ્પા પાન ખરી પડે તર તણાં,
 પાછાં ન સંધાયરે;
 છોડી આ ભવ વૃક્ષ ને વહિ ગયા,
 ઐ રંક ને રાયરે;
 નીશાની નવ તેહની નજરમાં,
 પાછી કદી ના મળે;
 વિશ્વાધાર તણી અનૂપમ કૃતી,
 કોઈ જનો ના કળે.

૧૭

૬ ૫૫ ફોગટ ફંદ શું રચિ અને,
 બાજી રચે છે બુરી;
 એલે મીઠ પરંતુ પાપિ ચિંતમાં,
 રાખે અરે તું છુરી;
 વિશ્વાધાર તણો નહીં ડર તને,
 અત્યંત ગૂમાન છે;
 પસ્તાશે મનમાં પછી પુરણ તું,
 રે મૂર્ખ નાદાન છે.

૧૮

બબ્બા તું બનિ બાયલો ભટકમાં,
 માની તુ શિક્ષા ખરી;

આ શિક્ષા ભવણે સુધી કર સદા,
 પૂર્વાર્થ પ્રીતી ધરી;
 નાદાની તજ પ્રેમથી પ્રભુ ભજ,
 છોડી અભીમાન તૂં;
 છોડીને વળિ ક્રોધ શોધ કરને,
 મુકતી તણે માર્ગ તૂં.

૧૯

ભભભા બ્રાંતિ સહુ અરે તજ અને,
 લે નામ વિશ્વેશનૂં;
 ભાગે સૂખ રસીક આ જગતનાં,
 છે મૂળ એ કલેશનૂં;
 નાણીલે સ્વમા સમાન સરવે,
 છે નાશ યાનાર રે;
 ગંદી દેહ ગણી અને કર નહીં,
 તું ગારવો યારરે.

૨૦

મમ્મા માન ખરેખરું મન વિષે,
 સાચું પ્રભુ નામ તૂં;
 બીજાં કાટિ પ્રયત્ન તું કર બલે,
 તેથી ન વિરામ તૂં;
 છે ખોટા સહુ ખેલ આ ખલકના,
 લોભીષ્ટ ના યા જરી;
 લાખો તું લલુતા ધરે હૃદયમાં,
 જાવું જરૂરે મરી.

૨૧

યચ્ચા તું યમદૂતનો ડર ધરી,
 પાપો તજ ચાલ તૂં;
 અંતઃકર્ણ કરી સદા વિમળને,
 મેલો સહુ ટાળ તૂં;

પામ્યો દેહ મનુષ્યનો બહુ રડો,
તે વ્યર્થ ચાલ્યો જશે;
માટે તું કરતવ્ય જો કરિશ તો,
સારી ગતી પામશે.

૨૨

રરરા રાખ નહીં જરી કપટ તું,
છે પાપ મોટું બહુ;
થાશે જો કપટે કરી તુજ તણી,
રે ફોક ઇચ્છા સહ;
ઇચ્છો સારું સર્વતું મન વિગે,
સારું તમારું થશે;
જો ખૂર મનમાં કદી અવરતું,
ઇચ્છો મુખે વામશે.

૨૩

લલ્લા લાય અપાર તું નિરખને,
લાગી ઘણા જોરથી;
છે અજ્ઞાન તણી પ્રદીપ્ત અગની,
ઠંડી પડે ના રતી;
રેડો વારિ સુજ્ઞાનનું અગનિમાં,
શાન્તી અતિ તો મળે;
પામો મોક્ષ કપા કરે સદ્ગુરુ,
તો તો ઉપાધી ટળે.

૨૪

વળા વાંચિત મીષ્ટ અમૃત પ્રજો,
સુજ્ઞાનથી પામશે,
આ સંસાર અસારનાં દુષ્ણ સહ,
સદ્યે તમે વામશે;
માયા મોહ થકી ભરેલ સરવે,
જૂવો લવાબિધ તમે;

નીર્વાંધને શુભ નાવ તરવા,
ભક્તિ તણું આ સમે.

૨૫

શસ્ત્રા શાન્તિ અપાર તો ઝટ મળે,
જે કલ્પ સારાં કરો;
ચોરી લાંચ જુગારને તણ અને,
સૂમાર્ગમાં સંચરો;
સૂસંગે ફરિને બહુ મુખિ બનો,
આનંદિ થાઓ અતી;
પામો લેશ ન કષ્ટ આ જગતમાં,
રાખો અતીશે ધૂતી.

૨૬

સરસા સાર ગ્રહો કરી મનનને,
વીદ્યા ભણો ભાવથી;
વીદ્યાથી સદ્ગુણ પ્રાપ્ત કરવા,
આવે અતી સન્મતી;
સારા સાર વિચાર અંતર કરી,
ત્યાગો પુરાધ અરે;
રાખો ગૂણુ ક્ષમા તણો મન વિષે,
નાસે પરીતાપરે.

૨૭

હહહા હાજર છે સદૃ સ્થળ વિષે,
બ્રહ્માંડ કરો પતિ;
વિશ્વાધાર તણી અનૂપમ લિપ્તા,
આશ્ચર્ય કારી કૃતી;
એવા દીન દયાળની નિશંકિને,
સ્તૂતી મુખે જો કરો;
કે છે કેશવ સેજથી સહુ જનો,
સંસાર સીધુ તરો.

૨૮

દુર્જન પરિક્ષા બેાહતેરી.

ઢાહરા.

- કર્મ કરે માઠાં અતી, નહીં પુન્ય પર પ્યાર;
જૂઠું સદા મુખથી, વદે તે દુરજન નિરધાર. ૧
- પરધન હરવાને કરે, સદા પ્રયત્ન અપાર;
ઢોંગ કરી સહુને ઠગે, તે દુરજન નિરધાર. ૨
- પરસુખ દેખીને કરે, મનમાં પુરણુ ખાર.
પરદુખ નિરખી ખુશ બને, તે દુરજન નિરધાર. ૩
- સ્વાસ્થ્ય સરવા માટ જો, કરે કપટ આચાર;
પ્રીત નહીં પરમાર્થમાં, તે દુરજન નિરધાર. ૪
- જ્ઞાન હીણુ નાદાન જો, ગર્વ ધરેજ ગમાર;
વિનય નહીં દીલમાં દિસે- તે દુરજન નિરધાર. ૫
- હલકા શબ્દ મુખથી વદે, નહીં વિવેક લગાર;
તૂચ્છ ગણે છે સર્વને, તે દુરજન નિરધાર. ૬
- નહીં લક્ષ શુભ કામમાં, રીષ્ટ કૃત્ય કરનાર;
ડરે નહીં જગદીશથી, તે દુરજન નિરધાર. ૭
- ગૂણ ઉપર અવગુણ કરે, દગલખાજ સરદાર;
શભ ન ધર્યે કોઈનું, તે દુરજન નિરધાર. ૮
- વિષય તણી વાતો અતી, સૂણે થઇ દુશિઆર;
પ્રભુ ભજન પર પ્યાર નહીં, તે દુરજન નિરધાર. ૯
- સંપત્તિ સાથે કોઈની, કુસંપત્તિ ઠારો ઠાર;
ધર્મ છે દિલમાં અતી, તે દુરજન નિરધાર. ૧૦
- પર નીંદા કરવા વિષે, પૂરણુ રાખે પ્યાર;
પરબ્રોહી જન જોઈ છે, તે દુરજન નિરધાર. ૧૧

- પરનારીની સંગતે, ઇચ્છે રમવા જનર;
મનમાં શર્મ નહીં ધરે, તે દુરજન નિરધાર. ૧૨
- વીશ્વાસે વળગાડિને, પછી કરે સંહાર;
લેશ દયા દિલમાં નહીં તે દુરજન નિરધાર. ૧૩
- કરે નહીં અંતર વિષે, સારા સાર વિચાર;
વગર વિચાર્યું જો વહે, તે દુરજન નિધાર. ૧૪
- કરવા બુરું પારકું, સદા રહે તૈયાર;
રેમ નહીં દિલમાં જરા, તે દુરજન નિરધાર. ૧૫
- મોહીત થઇ માયા વિષે, ફક્કડ થઇ પ્રનાર;
નીળદુર વ્યસનો જો કરે, તે દુરજન નિરધાર. ૧૬
- કલેશ વિષેશ કુટંબમાં, કરવા ઇન્તેજાર;
સ્નેહ ન રાખે કાઠથી, તે દુરજન નિરધાર. ૧૭
- આજસમાં લપટાઇને, કરે ન ઉદયમ સાર;
બીલા વૃત્તી અતી ગમે, તે દુરજન નિરધાર. ૧૮
- કન્યા વીકય ઊપરે, રાખે ધર આધાર;
બુદ્ધાને દે બાળકી, તે દુરજન નિરધાર. ૧૯
- પુછે કાઠ સલાહતો, અવળી શિખ દેનાર;
ભોળા જનને ભોળવે, તે દુરજન નિરધાર. ૨૦
- લઇને નવ દેવા તણો, રાખે છે બહેવાર;
પ્રપંચથી ધન મેળવે, તે દુરજન નિરધાર. ૨૧
- પરતું ધન ખરચાવવા, દિલમાં મસ ઊદાર;
કૃપણ બને નિજ ધન વિશે, તે દુરજન નિરધાર. ૨૨
- ધર્મ કૃત્ય વીષે કદી, પગલું નવ ભરનાર;
કુકર્મ કરવા સંચરે, તે દુરજન નિરધાર. ૨૩

જેના અંતઃકર્ણમાં, છે અતિ દુષ્ટ વિકાર;
કપટી જેનું હૃદય છે, તે દુરજન નિરધાર. ૨૪

પડતા જન ઊપર કરે, પાટુ તણો પ્રહાર;
નવ આશ્રય દે કોઈને, તે દુરજન નિરધાર. ૨૫

ચાલે સીધો બેલ પણ, ખોસે તેને આર;
રેમ નહીં અંતર વિષે, તે દુરજન નિરધાર. ૨૬

અન્ન પરાયું પેખીને, પ્રાશન કરે અપાર;
પૂરણ પીડાયે પછી, તે દુરજન નિરધાર. ૨૭

કોંવી વદન સદા દિસે, નહીં કોઈપર પ્યાર;
વદતાં વાત લડી પડે, તે દુરજન નિરધાર. ૨૮

મળવાને પરનારને, તાકે વારં વાર;
નમે નહીં સત પુરૂષને, તે દુરજન નિરધાર. ૨૯

દેખી સજ્જન મંડળી, સદ ગણે પોખાર;
ઊભો નવરે' અધ ધડી, તે દુરજન નિરધાર. ૩૦

હોંશ ધરીને આદરે, ચોરી લાંચ જુગાર;
સદવિદ્યા શીખે નહીં, તે દુરજન નિરધાર. ૩૧

સ્વદેશિનું દુખ દેખીને, ખેદ ધરે ન લગાર;
હલટો બો ખુશ થાયછે, તે દુરજન નિરધાર. ૩૨

હોય તવંગર તે છતાં, કૃપણ બને હદપાર;
પછ નવ દે પરમાર્થમાં, તે દુરજન નિરધાર. ૩૩

સદભાષણ થાયે તાંહી, થંભે નવ પલવાર;
પ્રીતે મુજરો સાંભળે, તે દુરજન નિરધાર. ૩૪

રંડીબાજીમાં પડી, થાયે પુરણ ખ્વાર;
હિત શીક્ષા નવ સાંભળે, તે દુરજન નિરધાર. ૩૫

- શાન્ત બેસવાને સ્થળે, કરે ખૂબ પોકાર;
મર્યાદા મુકી દિયે, તે દુરજન નિરધાર. ૩૬
- નવ વદવાના વાક્ય તે, બકતો નાય બખાર;
સૌકોની આડી કરે તે દુરજન નિરધાર. ૩૭
- વિધાવાન જનો તણો, જેહ કરે ધીકાર;
અગ્રાનીને માન દે, તે દુરજન નિરધાર. ૩૮
- પર સાથે ટટો કરી, જેહ ચડે સરકાર;
ખૂવે ધનને આખર, તે દુરજન નિરધાર, ૩૯
- વૈર વાળવા માટ જે, પર ધર દે અંગાર;
ખાળી લખ્મ બનાવિ દે, તે દુરજન નિરધાર. ૪૦
- કરી અધર્મ અપારને પામે ઐ દિટકાર;
જપિ નહીં જગનાથને, તે દુરજન નિરધાર. ૪૧
- ખાળ લખ્મની રિત છે, સરવે હીત હણુનાર;
જણે પણ પ્રીતે કરે, તે દુરજન નિરધાર. ૪૨
- ઠગવા જનને આદરે, કિમિઆ તણો પ્રકાર;
છિનવી લે ધન છેતરી, તે દુરજન નિરધાર. ૪૩
- હરવા પ્રાણ બિજા તણો, આપે સોમલખાર;
હત્યા એવી જે કરે, તે દુરજન નિરધાર. ૪૪
- આત્મણુ થઇ નિજ ગ્રહ વિષે, નયવે ગુણિકા નાર;
જોવા તેડે યવનને, તે દુરજન નિરધાર. ૪૫
- અગ્ની આધામાં મુકી, બાળે ધાંસ ને ચાર;
હિંદર કર્મ જન જે કરે તે દુરજન નિરધાર. ૪૬
- ધરમાં હોય ભરેલ ઐ, કણુ કરા કોકાર;
પણ કિનને મૂઠિ ન દે, તે દુરજન નિરધાર. ૪૭

- સદ ગુણ મુદલ લે નહીં, દુરગુણનો ભંડાર;
દુર્ભાષણુ જ્યાં ત્યાં કરે, તે દુરજન નિરધાર. ૪૮
- ઊન્મત થઇને ઢાઇની, નવ રાખે દરકાર;
અકકડ થઇને આથડે, તે દુરજન નિરધાર. ૪૯
- વણુ કામે અનુદીન જે, ભટકે છે પર દાર;
માન વિના ખેસે જઇ, તે દુરજન નિરધાર. ૫૦
- કપટ થકી વસુ પામવા, સજે ઉપાય હજાર;
લોભ વિશેષ કરે સ્ત્રા, તે દુરજન નિરધાર. ૫૧
- વીશ્વાસુને ભોળવી, વેચાવે ધર ખાર;
કારજ કરવા શીખ દે, તે દુરજન નિરધાર. ૫૨
- પરણે પેલાં પ્રીતથી, સદગુણવંતી નાર;
વિના વાંક તેને તને, તે દુરજન નિરધાર. ૫૩
- વચન થકી બંધાઇને, તોડે પછી કરાર;
વ્યર્થ ગુમાવે વચન જે, તે દુરજન નિરધાર. ૫૪
- સાઘ્ય સદા કરનારનો, નવ માને ઉપકાર;
પણ અપયશ આપે અતી, તે દુરજન નિરધાર. ૫૫
- ઊઘમ વિણુ ધન પામવા, ઇચ્છે મન મોઝાર;
લાજ તણી લાલચ નહીં, તે દુરજન નિરધાર. ૫૬
- વાત ગમે વ્યભિચારની, ન ગમે વાત શ્રીકાર;
નવરો થઇ નીંદા કરે, તે દુરજન નિરધાર. ૫૭
- મીઠ્યા વાદ કર્યા વિષે, નવ પાછો હઠનાર;
મમત તને નવ મુંઢને, તે દુરજન નિરધાર. ૫૮
- સૂરીતીને દે તણ, કરે કુરીત પસાર;
સ્વદેશનું ખુરં મહે, તે દુરજન નિરધાર. ૫૯

- ભુંડા વાક્યો ભાવથી, વહે કરી વીસ્તાર;
હુંકારા વીણુ ઊંચરે, તે દુરજન નિરધાર. ૬૦
- ખાંધ કસમ તદ્દન જુઠા, મુખથી સદા અપાર;
ખોટી સાહેલી પુરે, તે દુરજન નિરધાર. ૬૧
- સમજે નવ અંતર વિષે, સાર અસાર વિચાર;
નવ ત્રણમાં નવ તેરમાં, તે દુરજન નિરધાર. ૬૨
- વેઠ કરાવી દિન કને, પૂરો દે ન પગાર;
ખાંધ નીંસાસા ગરીબના, તે દુરજન નિરધાર. ૬૩
- છકેલ થઈ રાખે નહીં, કોઈ તણી પરવાર;
મનમાં જાણે હુંજ છું, તે દુરજન નિરધાર. ૬૪
- દાન ગરીબને આપવા, મૂખ વહે નાકાર;
ખરચે નાટક નાચમાં, તે દુરજન નિરધાર. ૬૫
- માત પિતાનો ક્રોધથી, પરી ત્યાગ કરનાર;
કુપાત્ર એવા હોય જ, તે દુરજન નિરધાર. ૬૬
- સદગુરુની શેવા કરી, આપે નવ સતકાર;
હિણુ ભાગી એવા હશે, તે દુરજન નિરધાર. ૬૭
- દુકાનદાર બની અને, ચલવે છે વેપાર;
કમતી રાખે કાટલાં, તે દુરજન નિરધાર. ૬૮
- વસે નીચના સંગમાં, તણ કુટુંબ પરિવાર;
બનતી કો સાથે નહીં, તે દુરજન નિરધાર. ૬૯
- પ્રભુનું સ્મરું ચુકી અને, વિષય વિષે ગુલનાર;
નહીં દીલમાં સંન્યતા તે દુરજન નિરધાર. ૭૦
- નીજુર કમો આદરી, અપ્રજ કરે અવતાર;
અપકીર્તિ પામે અતી, તે દુરજન નિરધાર. ૭૧

જન્મ ધરીને જે થ્રહે, પાપ તણે શિર ભાર;
કેશવંકે ખાનો તમે, તે દુરજન નિરધાર. ૭૨

મુઝો એ મખખી ચૂસ.

દોહરો.

- પરમારથ કરવા કદી, ખરચે નહીં ફલૂસ;
અન્ન ખાય નવ ઉંદર ભરિ, મુઝો એ મખખી ચૂસ. ૧
- સારં વસ્ત્ર તન ઊપરે, પેરે નહીં કંજૂસ;
રણે પરંતુ ન વાપરે, મુઝો એ મખખી ચૂસ. ૨
- ગાન હીણુ ગર્વીષ્ટ થઇ, ગણે સરવને તુચ્છ;
લઇને પાછુ દે નહીં, મુઝો એ મખખી ચૂસ. ૩
- નિશદિન લોભ કરે અતી, નવ રાખે સંતૂષ;
હાય ઝોય મૂખે કરે, મુઝો એ મખખી ચૂસ. ૪
- દમડી સાટ ચમડી દઇ; થાય કૃપણુ અતિ ખૂશ;
દયા દાન પર પ્રિત નહીં, મુઝો એ મખખી ચૂસ. ૫
- પરોપકારે પાછ પણુ, દે નહીં દુષ્ટ મનૂષ;
દગો કરી પૈસા થ્રહે, મુઝો એ મખખી ચૂસ. ૬
- કપટ થકી વસુ પામવા, સદા કરે પડપૂછ;
ધમતળમાં ધાંધો ફરે, મુઝો એ મખખી ચૂસ. ૭
- લલું કાઢનું દેખિને, રહે સદા નાખૂશ;
પૈસા માટે ગ્રાણુ દે, મુઝો એ મખખી ચૂસ. ૮
- લાંચ શીંચથી વસુ ગ્રહી, મરડે મુરખ મુંઝ;
ખાય નહીં ખરચે નહીં, મુઝો એ મખખી ચૂસ. ૯
- કસર કરે સજી કૃપણુતા, જવા ન દે કદિ ફૂશ;
મોજ શોખ માણે નહીં, મુઝો એ મખખી ચૂસ. ૧૦

- દેશાટણ કરવા વસુ, ખરચે નવ બનિ ખૂશ;
જીવી નવ જૂરે નવું, મુઝો એ મખખી ચૂસ. ૧૧
- આંખ મિચી ધન મેળવે, ઠાંસી ભરે મજૂસ;
રે ધકિક જીવતર ધનને, મુઝો એ મખખી ચૂસ. ૧૨
- કાં રાજ દડે કદી, છુટે ચોર ખસસ;
રહે મુખ વીકાશીને, મુઝો એ મખખી ચૂસ. ૧૩
- કાં અગ્નિથી સરવ ધન, ભખ બને અચખૂચ;
રડી કુટી ત્યારે રહે, મુઝો એ મખખી ચૂસ. ૧૪
- ભાર રૂપ છુટાળ પરે, છે જે કૃપણ પુરૂષ;
કેશવ કે' જન જાણુજો, મુઝો એ મખખી ચૂસ. ૧૫

સંપ વિષે.

શાર્દૂલ વિક્રિડિત છંદ.

સુસંપે સુખ છે અતી જગતમાં, માનો મનૂષ્યો સદ્;
સંપેથી કિરતી અપાર મળશે, સુશાન્તિ પામે બદ્;
કલેશો નાશ થશે કુટંબિ જનમાં, પ્રીતી અતી જમશે;
વિશ્વાધાર કેપા સદા કરિ અને, સંકષ્ટ વીદારશે. ૧

દંડવિજય છંદ.

સંપથી સુખ અપાર મળે સદ્,
સંકટ સઘ નિકંદન થાશે;
સંપથિ કીર્તિ અથાગ થશે જન,
કિર્તી થકી ગુણ ગાન ગવાશે;
સંપથિ લક્ષ્મિનિ થાય વૃધી અતી,
કષ્ટીત દારિદ્રતા દુર જાશે;
સંપથિ ક્લેશ ન લેશ રહે કદિ,
શોક જઇ સુખશાન્તિ પમાશે; ૧

સંપત્તિ સ્નેહ રહે સહુ સાથ,
 અહોનિશ સંપ અતી સુખકારી;
 સંપત્તિ પુણ્ય કૃપા કરિ ઇશ્વર,
 શાન્તિ દિવ્યે ભય સર્વ વિદારી;
 ખૂબ મલે શુભ માન સુસંપત્તિ,
 રે સમજો મમ બ્રાત વિચારી;
 પુણ્ય પ્રીતી ધરિ ઊર વિષે સહુ.
 અંધુ સુજો શિખ આ હિતકારી.

૨

સંપ જમાવ કરો સરવે અતિ,
 પ્રેમ ધરી શિખ ઊર ધરોને;
 ખૂબ ઉમંગ ધરી સરવે સ્થળ,
 સંપ ગ્રહી મમ બ્રાત કરોને;
 સંપ વિના નહિ સુખ મલે જન,
 એમ વિચાર સદૈવ કરોને;
 સંપ અનૂદિન રાખિ અતીશય,
 હોય કુસંપ વિનાશ કરોને.

૩

થાય કુસંપત્તિ કલેશ અતી જન,
 સારિ મતી જલદી દુર જાશે;
 સ્નેહિ કુટુંબિનિ સાથ કુસંપત્તિ,
 યાર અપાર વિરોધજ થાશે;
 માન ધરી અપમાન થશે અતી,
 સૌ સ્થળમાં દુખ ખુબ પમાશે;
 રે સુવિચાર કરો નિશ્ચીન,
 કુસંપનિ અંદર સંકટ બાસે.

૪

થાય કુસંપથિ સન્મતિ હીણ,
 થશે કુળ ક્ષીણ અહોનિશ ભાષ;
 શું કહુ વાત કુસંપનિ બંધુ,
 કુસંપ અતીશય છે દુખ દાષ;
 કેક કુસંપથિ દુખિ થયા કરિ,
 રનેહિન સાથ અપાર લડાષ;
 કેક કુસંપથિ રાજ તથા વન,
 માંહિ મુવા અતિશે ભટકાષ.

૫

પાંડવ દૈરવના કુળનો થઇ,
 નાશ મળ્યું સરવે ધુળ ધાણી;
 તે તણુ કારણ મૂળ કુસંપ,
 કુસંપ અતીશય છે દુખ ખાણી;
 કેક મુવા ભટકાષ કુસંપથિ,
 તેહ તણી ન જણાય નિશાની;
 થાકે રહું વદતાં વદતાં અતી,
 ફર કુસંપ તણી મુખ કાણી.

૬

સંપ તજ્યાથિ થશે પડતી,
 નિજ દેશ તણી જન નિશ્રય ધારો;
 કલેશ અપાર કુટંબનિ અંદર,
 થાય કુસંપથિ એમ વિચારો;
 ખાત કુસંપ તજે પ્રિત લાવિ,
 થશે ચડતો દિન સઘ તમારો;
 પ્રેમ ધરી પ્રિય બંધુ તમે શિખ,
 આ ઝટ અંતર માંહિ ઉતારો.

૭

આ શિખ હીત તણી સુલુને,
 સરવે જન સઘ કુસંપ વિદારો;

જે થકિ પુર્ણ થશે ચડતી સ્થિતિ,
 એમ સદ્દ મન માંહિ વિચારો;
 શાંતિ થશે સહુ શોક જશે,
 કરવાયિ સુસંપ અરે ઊર ધારો;
 કેશવકે' ધરિ હોંશ અપાર,
 સુસંપ ગ્રહી જન લાજ વધારો.

વ્યભીચાર તજવા વિશે.

કુંડળિઆ છંદ.

છોડો પ્રીત પરનારીની, કરી મનમાં વીચાર,
 પરનારીની પ્રીતને, જાણો જન દુષ્કાર.
 જાણો જન દુષ્કાર, પ્રીત પરનારી કરી,
 પરનારીની પ્રીત, જાણુજો જન સહિ ઝેરી.
 સત્ય વચન હું વહું, દુષ્ક એમાં છે કોડો,
 કરિ મનમાં વિચાર, પ્રીત પરનારી છોડો.

રેશે પરવશ પ્રાણુતો, એન પડે ન લગાર,
 પરનારીની પ્રીતથી, દિલમાં શોક અપાર.
 દિલમાં શોક અપાર, મુખનો નાશજ થાયે,
 વધે કલેશ કંકાશ, મુયશ સૌ નાશી જાયે.
 કેશવ મુખથી વદે, સહુ વ્યભીચારી કે'શે,
 દુષ્ક અતીશય થાય, પ્રાણુ તો પરવશ રે'શે.

જા'શે જ્ઞાનજ સદ્ગુણો, કિરતી ધટશે ખાસ,
 પરનારીની પ્રીતથી, ચીત્ત રહેજ ઉદાસ;
 ચીત્ત રહેજ ઉદાસ, નાશ થાયે સદ્નીતી,
 પરમ વધે પરિતાપ, અવિ પરનારી પ્રીતી.

સત્ય વચન હું કહું, દામ તેથી બહુ ધારો,
અતિ વધે કુવિચાર, સદગુણો જ્ઞાનજી નરો. ૩

થાયે નીંદા વીધમાં, વ્યભિચારથી જાણુ,
નાશ થશે સદ્યુદ્ધિનો, વ્યભિચાર દુષખાણુ.
વ્યભિચાર દુષખાણુ, કામ અવળાંજ કરાવે,
જાય સુવસ સનમાન, નામ નહાઈ ધરાવે.
કેશવ મુખથી વદે, દુષ્ટ વ્યભિચાર મનાયે,
કરે ન કોઈ વીધાસ, વીધમાં નીંદા થાયે. ૪

જશે વકર તેહનો વળિ અપમાન પમાય,
કોઈ દિવસ વ્યભિચારથી, જીવનું જોખમ થાય.
જીવનું જોખમ થાય, અને પરમેશ્વર કોપે,
પામે કષ્ટ અપાર, લાજ સહુ જન લોપે.
કેશવ મુખથી વદે, અંગખળને ધન નાસે,
કરશે જે વ્યભિચાર, તેહનો વકર જશે. ૫

દોહરા તોટક.

પરનારીની પ્રીતથી, નિશદીન રેશે દુખ,
શોક સદા દિલમાં થશે, સ્વપનામાં નવ સુખ. ૧

સ્વપનાનિ વિશે પણ સુખ નહીં
નિશદીન રહે દુખમાંજ સહી. ૨

તન કૌવત તે સહુ નાશ કરે,
યશ દોલતને સુખ સઘ હરે. ૩

યશ દોલત સુખ તે હરે, શોક સદા કરનાર,
દુષ્ટમતી કરનાર તે, સદ બુદ્ધિ હરનાર. ૪

સદ બુદ્ધિ તણી હરનારજ છે,
નિશદીન દુખો કરનારજ છે. ૫

તન તેજ અને વળિ જ્ઞાન મટે,
અવગુણ વધે સદગુણ ઘટે.

૬

વધશે અવગુણ તે થકી. થાશે સદગુણ નાશ,
પરનારીની પ્રીતથી, રહે દીલ ઉદાશ.

૭

દિલ રે'જ ઉદાશ ન એન પડે,
પરનારિ તણી પ્રિતિ ખુબ નડે.

૮

વળિ મીત્ર અને સુકુટંબ મહી,
કદિ પ્રીત જરાય નિભેજ નહીં.

૯

પ્રીત કદી તો રે' નહીં, વધે કલેશ કંકાસ
માન ઘટે સજ્જન વિશે, દિલમાં શોક નિવાસ.

૧૦

દિલમાં વળિ શોક નિવાસ કરે,
અપમાન થકી વ્યભિચારિ ફરે.

૧૧

જગતાત અતી શિર ત્રાસ કરે,
વણુમાંત થકી વ્યભિચારિ મરે.

૧૨

વ્યભિચાર વણુ મોતથી, પ્રાણ તણો હરનાર,
નાશ કરે સહુ પુન્યનો, નરક તણો અધિકાર.

૧૩

નરક પડશે વ્યભિચારિ જનો,
અતિ કોપ થશે જગતાત તણો.

૧૪

સહુ સંકટનોજ નિવાસ થશે,
તનથી સુખ તો સહુ નાશિ જશે.

૧૫

તનથી સુખ સહુ નાસશે, વધશે કષ્ટ અપાર,
પરનારીની પ્રિતથી, ન મળે કાર લગાર.

૧૬

નવ કાર લગાર મળેજ અરે,
વ્યભિચારિ કદી ન સુહામ ફરે.

૧૭

સમજે જન તેથિ ન સુખ જરી,
વ્યભિચારથિ દુર પ્રેરેજ કરી.

૧૮

દુર પ્રેરે વ્યભિચારથી, વ્યભિચાર દુખકાર,
તનનું બળ હરનાર છે, રોગ કરેજ અપાર.

૧૯

અતિ રોગ થશે વ્યભિચાર થકી,
કહુ વાત સુણે શ્રવણેજ નકી.

૨૦

* * * * *
* * * * *

તનખિઓ ભગંદર વળી, બીજા રોગ અપાર,
વ્યભિચારથી થાય છે, વ્યભિચાર દુખકાર.

૨૧

વ્યભિચાર અતી દુખકારિ દિસે,
નહિ સુખ જરા વ્યભિચાર વિશે.

૨૨

ભટ કેશવ કે' સુવિચાર સજે,
પરનારિ તણી પ્રિતિ સઘ તજે.

૨૩

હરીગીત છંદ.

રે દુષ્ટ જન દુખ પામશે, વ્યભિચાર કર્મ કિધા થકી;
શીલા વડું શુભ હિત તણી, શ્રવણે સુણે સહુ જન નકી.
નહિ સાર છે વ્યભિચાર માંહિ, અરે શિખામણુ દિલ ધરે;
સ્નેહે સુકર્મ કરો સદા, વ્યભિચાર કર્મ ન આદરો. ૧

વ્યભિચાર કરવાથી કુકીર્તિ, કષ્ટકારક ભામશે;
સદકીર્તિ નાશ થશે, અને વળિ પરમ સંકટ પામશે.
તેથી કરી સરવે જનો, વ્યભિચાર કરવાથી ડરો;
સ્નેહે સુકર્મ કરો સદા, વ્યભિચાર કર્મ ન આદરો. ૨

શુભ જ્ઞાનને સદ્ગુણ, સરવે અંગથી અળગા જશે,
અજ્ઞાનતા પરીપુર્ણ નિશદિન, સદા આવી ચોંટશે.
વ્યભિચાર તણ સજ્જન તણા, સહવાસથી સુખમાં ફરો;
રનેહ સુકર્મ કરો સદા, વ્યભિચાર કર્મ ન આદરો. ૩

તન તેજ ખળ ધન નાશ થાય, છવાય કષ્ટ અહોનિશે;
અપમાન દુષ્પદાયક, અરે વ્યભિચારમાં અતિશય દિસે.
વ્યભિચાર કરમ દુરીત સમજ, વિભુ તણો ડર દિલ ધરો;
રનેહ સુકર્મ કરો સદા, વ્યભિચાર કર્મ ન આદરો. ૪

ચીંતા સદાય અપાર મનમાં, શાન્તિ તનમાં નહિ મળે;
વળિ રોગ નિશદિન આવી વળગે અંગ અતિશય તો ગળે.
વ્યભિચારી જનને દુષ્પ સમે આપે નહીં કો આશરો,
રનેહ સુકર્મ કરો સદા વ્યભિચાર કર્મ ન આદરો. ૫

સદ્બુદ્ધિ સદ્ગુણ સુખદાયક નાશ વ્યભિચારે થશે,
દુરગુણ દુશ બુદ્ધિ અતિશય કષ્ટ કારક આવશે;
વ્યભિચાર કરમ તણ અને શુભ કરમ કરવા સંચરો,
રનેહ સુકર્મ કરો સદા વ્યભિચાર કર્મ ન આદરો. ૬

વીશ્વાસ વ્યભિચારી તણો નવ કોઈ જન કદિયે કરે,
નીંદા અતિશય થાય જગમાં શોકમાં નિશદિન પ્રેરે;
પ્રતો પ્રેરે અપમાનથી જ્યમ હડકવાયો કુતરો,
રનેહ સુકર્મ કરો સદા વ્યભિચાર કર્મ ન આદરો. ૭

શુભ છંદ આઠ રસાળ છે વાંચી સુણી શિક્ષા ગ્રહો,
ડરિને અરે વ્યભિચારથી દશ લક્ષ જોજન દુર રહો;
વ્યભિચાર નીરલજ કામ હામ ધસી સહુ જન પરહરો,
રનેહ સુકર્મ કરો સદા વ્યભિચાર કર્મ ન આદરો. ૮

નકટ નારી વીધે.

સર્વેયો.

હોય સુખો દરરોજ હજાર બલે સુખપાલ અને સરદારી
જીવન રૂપ અને ધન દોલત કીર્તિ સહુ સ્થળ છે બહુ ભારી
ખાણુ પિયુ હરવુ પ્રવુ' નિત હસ્તિ અને હય કેરિ સવારી
કેશવ કે' સુખ અર્થ ગણો સહુ જે નરને મળિ નારિ નહારી. ૧

રાગ બનજારા.

જેને નકટ મળી હોય નારી. એના ભોગ કરમના ભારી-ટેક
કરે કલેશ સ્વામિની સાથે મુખ રોશ ભર્યુ દીન રાતે;
અતિ દુષ્ટ વચન વદનારી--એના ભોગ૦ ૧

અભિમાન ધરીને ડોલે, ધુરકી પિયુ સાથે ખોલે;
નહીં શરમ જરા ધરનારી--એના ભોગ૦ ૨

કહે સ્વામિ નહી દિલ ધારે, છણુકા કરિને ખુમ મારે;
બહુ અવળાં કૃત્ય કરનારી--એના ભોગ૦ ૩

શુભ વચન પિયુનું નહિં સાંજે, પરપૂરુપથી પ્રિતિ રાખે;
મન ઇચ્છે રમવા જારી--એના ભોગ૦ ૪

ચટકા મટકા પર પ્રીતી, નહી લેશ જણાય સુનીતી;
મદ રાખે મન બહુ ભારી--એના ભોગ૦ ૫

નવ વિનય વચન કદિ ખોલે, મર્યાદ રહિત થઇ ડોલે;
નિચ સોખતમાં પ્રનારી--એના ભોગ૦ ૬

મુખ અસત્ય ખોલવે પુરી, ખડખડ હસવામાં શુરી;
નહીં ક્રોધ થકી હરનારી--એના ભોગ૦ ૭

નિજ સ્વામી કદી શિર ફેરે, પણ લીધો હઠ નવ છોડે;
મન ઇચ્છેલું કરનારી--એના ભોગ૦ ૮

- ધડિમાં બોલે મુખ હસતે, ધડિ બહુ રીસે વરતે;
પાઠોશી સાથ વઢનારી—એના ભોગ૦ ૯
- રાખે છે અંગ ધરવાનો, નિત શોખ નવિન કપડાનો;
અતી મરત પછે પ્રનારી—એના ભોગ૦ ૧૦
- નિચ કત્ય થકી નવ ડરતી, વરનો ડર દિલ નવ ધરતી,
અપશબ્દ મુખે વઢનારી—એના ભોગ૦ ૧૧
- નહી મુજ જેવી જગવીષે, મન અદર ગર્વ અતીશે;
પર મુખ નિરખી બળનારી—એના ભોગ૦ ૧૨
- મુખ મધુર વચન નહી લાખે, કદુ શબ્દ વઢે દિન રાતે;
સ્વામીનુ લોહી પીનારી—એના ભોગ૦ ૧૩
- બહુ ઝીણુ વસ્ત્ર તન પેરે, ભટકે છે નિત પરઘેરે;
સમજે ન શિખામણુ સારી—એના ભોગ૦ ૧૪
- જ્યાં થાય નીતીની વાતુ, ત્યાં આગળ નવ રેવાતુ;
નિશદિન કુથલી કરનારી—એના ભોગ૦ ૧૫
- નહી વિવેક મુદ્દલ જાણે, પોતાના ગુણુ વખાણે;
ખુશ 'રે' કંઠાસ વધારી—એના ભોગ— ૧૭
- બિજ કુસંપ કેરું રોપે, નિજ કુળ મર્યાદા લોપે;
પિયુને બહુ દુખ દેનારી—એના ભોગ૦ ૧૮
- બહુ અકકડ થઈને ચાલે, વાંકી દ્રષ્ટીથી ન્યાણે;
પરિ પુરણુ રાંડ ધુતારી—એના ભોગ૦ ૧૯
- પતિ ઉપર દયા નવ રાખે, અતી ક્રોધી વચન મુખ લાખે
બહુ મત્સર ઊર ધરનારી—એના ભોગ૦ ૨૦
- દિન પોર અઢે સુષ્ઠ જાણે, જાણે કે લડવા લાણે;
ધર કામ નહી કરનારી—એના ભોગ૦ ૨૧

સ્થિર ચીત કદાપી કરીને, નવ રાંધે હોશ ધરીને;
સ્વામી પેહેલાં જમનારી—એના ભોગ૦ ૨૨

ખડુ પાપ કર્મ આચરતી, ઇશ્વરનો ડર નવ ધરતી;
ધીક ધીક ફૂલટા નારી—એના ભોગ૦ ૨૩

પતિને વશ કરવા ચાહે, જોગિ જતિ પાંસે જાયે;
જે થકી થાય વ્યભીચારી—એના ભોગ૦ ૨૪

કંઈ વાંક થયે પતિ મારે, ખુમરાણુ કરે ખડુ ભારે;
ધરની ઇજ્જત હણનારી—એના ભોગ૦ ૨૫

ખડુ રીસ ચડે જે વારે, નીજ બાળકને અતી મારે;
નહી દયા લેશ ધરનારી—એના ભોગ૦ ૨૬

ખડુ ઢોંગ ધંતુરા જાણે નિજ મમત અતિશય તાણે;
મીથ્યા અભિ કરતી લવારી—એના ભોગ૦ ૨૭

વણ ખોલાવી મુખ ખોલે, પરધર નિશનિ જઈ ડાલે,
મુખથી ખડ ખડ હસનારી—એના ભોગ૦ ૨૮

અભિમાન જોખનનુ રાખે, નીષ્ટૂર વચન મુખ ભાષે;
પ્રભુનો ડર નવ ધરનારી—એના ભોગ૦ ૨૯

કહે કેશવ મૂખ ઉચ્ચારી, જે નરને નારી નહારી;
નિજ જન્મ ગયો તે હારી—એના ભોગ૦ ૩૦

શાફલ વિક્રિડિત છંદ.

સ્વામીને ગણિ તુચ્છ ને અવરની, સાથે પડે પ્યારમાં,
વીચારે મનમાં નહી મુજ સમી, દીસે સ્ત્રિ સંસારમાં;
એવો ગર્વ ધરી અતી મન વિષે, હીંડે સદા દોલતી,
વાણી મીઠી ન કંઈને હસિ કહે, કોષે સદા ખોલતી, ૧

કુચ્છંદે પડિ કામ નીજુર કરે, બોલે ન સાચું જરી,
ખોટા પંદ રચે સદા પ્રિત થકી, દોસે મદેથી ભરી;
અગાની અવગૂણુ ખાણુ કુલટા, છે ક્રોધ મુખી અતી,
કુટ્યાચાર ભરેલ દોશિત બહુ, ના લેશ સારી મતી. ૨

કલેશેથી દરરોજ કાયર કરે, કુભારજી કંથને,
સુશીક્ષા કદિ હોંશથી પિયુ દિવ્ય, વૃદ્ધિ કરે ક્રોધને;
અહુ રીસથિ લાલ બહુ કરિ અને, જૂવે પિયુના ભણી,
કુંકારો કરિ નાથને દખાવતાં, લાજે નહી શંખણી. ૩

સુનીતી સદગૂણને પરહરી, ચાલે કુનીતી વિશે,
કુસંપે વરતે સદા સ્વજનમાં, દેખાય કુટારીસે;
પાડોશી જન સાથ રાંડ લડવા, હોંશે અતી ચ્હાય છે.
જ્યારે ખૂબ લડે પછી મન વિશે, ખૂશી બહુ થાય છે. ૪

સ્ત્રી વર્ગો તણિ સાથ વાત કરતાં, આનંદ સો જાય છે,
ઊમંગે પર પૂરણે સમુહમાં, જાવા દિલે ચ્હાય છે;
નીતીની શુભવાત તો નવ ગમે, જુઠ્ઠી લવારી કરે,
વાકયો નમ્ર વદે નહીં મુખ થકી, છાકેલ થઇને પ્રે. ૫

અંતઃકર્ણુ વિશે નહીં ડર જરા, વીલૂ તણા આણુતી,
સ્ત્રી ધર્મો ઊપદેશની શુભ કથા, કુટ્યા નહીં માનતી;
ધાર્યુ નીજ તણું કરે સરવદા, બોલી ધડીમાં ફરે,
દોટી યતન કરે ભલે નિજ પતી, તોયે નહીં સૂધરે. ૬

પેરી ખારિક વસ્ત્રને નિશદિને, નાચે ઉઘાડે સ્થળે,
દેખાડે નિજ અંગના અવયવો, વસ્ત્રો સિનાવી જળે;
એ સર્વ પરંતુ તે પણ કદી, છાતી નહીં ઢાંકતી,
એવી નીલંજ રીત પ્રિત ધરીને, કુભારજી રાખતી. ૭

સ્વેચ્છાએ વરતી સદા મગનમાં, કુસંગમાં જાય છે,
નીંચા કામ કરી અને મન વિષે, ખૂશી બહુ થાય છે;

સ્વામી આગળ ખૂબ રોદ કરિને, અત્યંત ખીવાડતી,
મારે તો બહુ ક્રોધ લાવિ પડવા, કૂવા ભણી ચાલતી. ૮
ચીન્ટા અંતરને વિષે ધર તણી, લેશે નહીં આણતી,
રાખે છે મનને શદ્ધ રખડતું, સુશીખના માનતી;
સ્વામી આગળ કામકાજ ધરનાં, રંડા કરાવે સહૂ,
ખોટા ઢોંગ કરી અને સુધ કહે, માથું દુખે છે બહુ:—૯
ઊઠે છે દિન તો પહોર ચડતાં, રંડા પથારી તણ,
ઊઠે કે લડવા વિશે દિલ કરે, કુવાક્ય ખાણું સજ;
હાંશેથી ન કદી રશોધ કરતી, સ્વાદીષ્ટ ચોખ્ખાધથી,
રે' છે બેઢરકાર શંખણિ સદા, અત્યંત મૂર્ખાધથી. ૧૦

માલિની છંદ.

પાંતિ પર રિસ રાખે મૂખથી કૂર લાખે;
સરમ સરવ છોડી ગરવ અત્યંત રાખે. ૧
નપ્ટ કપટ રાખી છેતરે નીજ સ્વામી;
અવગુણ મય દૂષ્ટા છે અતીશે હરામી. ૨

હરીગીત છંદ.

નિજ કંથને અત્યંત નિત કાયર કરે પીશાયણી,
મુખથી મધૂર વદે નહી કટુ શબ્દ વદનારી ધણી;
સમશેર સમ કુવાક્યથી પતિનાં સુખો હરનાર છે,
એવી નપ્ટ નારી તણો દુખિઓ અતી ભરથાર છે. ૧
કાયમ મુખેં લવરી કરે ખોત્રે વગર વીચારથી,
સમજે નહીં શુભ અશુભમાં વરતે કપટ આચારથી;
સૈયર કુટંબી સાયમાં વીરોધ બહુ કરનાર છે,
એવી નપ્ટ નારી તણો દુખિઓ અતી ભરથાર છે. ૨
સ્વામી કહે તે તો કદીપણ લક્ષમાં લેતી નથી,
જે કહે તેથી ઉલટુ કરતી અતી ઉમંગથી;

મુશબ્દ મુખથી નવ વદે અપશબ્દ અતિ વદનાર છે,
એવી નફટ નારી તણા દુખિઓ અતી ભરથાર છે. ૩

સદગુણ મય નારી તણી સંગત જરાપણ નવ ગમે,
દુરગુણથી ભરપૂર હોયે તે તણી સાથે ભમે;
વીવેકને વીનય નહી અભિમાન બહુ ધરનાર છે.
એવી નફટ નારી તણા દુખિઓ અતી ભરથાર છે. ૪

નીતી તણી રીતી વિષે પ્રીતી નહી લવલેશ છે,
ચાલે અનીતી મારગે મોહાંધ દુષ્ટ હંમેશ છે;
કુસંગ રંગ વિષે અહોનીશ જે અતી ફરનાર છે,
એવી નફટ નારી તણા દુખિઓ અતી ભરથાર છે. ૫

સાંખે નહીં પતિનું વચન ધાર્યું કરે પોતા તણું,
નીંદા કરે મુખ પર તણી વરણ ન કરે મુખ આપનું,
હલકાં વચન બોલી અને કુટંબમાં લડનાર છે,
એવી નફટ નારી તણા દુખિઓ અતી ભરથાર છે. ૬

વાણી કઠોર વદે નિરંતર ક્રોધ અંતરમાં અતી,
કુસંપ નિજ કુટંબમાં નિશદિન અતિશેં રાખતી;
ભરતાર સાથે વેર જેને મન વિષે હૃદયાર છે,
એવી નફટ નારી તણા દુખિઓ અતી ભરથાર છે. ૭

મૂકે નહી જે મમત પોતાનો ઉપાય હજારથી,
સમજી નહી લવલેશ શીખામણ ઉરે ઉતારતી;
સદગુણ મય શાણી સ્ત્રિયોની પ્રીતને તજનાર છે,
એવી નફટ નારી તણા દુખિઓ અતી ભરથાર છે. ૮

ધર્મા અને અહમેવ આજસ અંગથી નવ દુર કરે,
સદબોધ જે સ્થળ થાય તે સ્થળ તરફ નવ ડગલું ભરે;
જ્ઞાની જનોને દૂરથી દેખી અને ખસનાર છે,
એવી નફટ નારી તણા દુખિઓ અતી ભરથાર છે. ૯

નીદ્ય હૃદયમાં પાપ પૂરણુ નવ દયા અંતર વિષે,
નીતી તણો મારગ લુભી સૂ ધર્મ લેશ નહીં દિસે;
વ્યભિચાર કરવા મન વિષે જ્ઞેનો હમેશ વિચાર છે,
એવી નફટ નારી તણો દુખિઆ અતી ભરથાર છે. ૧૦

પરપંચ કરવામાં પુરી શરી સદા કૂ કર્મમાં,
ડરતી નથી મન પાપ કરતાં સ્નેહ નવ સૂ ધર્મમાં;
મીથ્યા વિવાદ કર્યા થકી પાછી નહીં હઠનાર છે,
એવી નફટ નારી તણો દુખિઆ અતી ભરથાર છે. ૧૧

પર પુરુષ સાથે વાત કરતાં લેશ શરમાતી નથી,
ત્યાં એકઠા પુરુષો મળે ત્યાં વીચરે બેઘડકથી;
થઈ લાજ હિણ સૌ દેખતાં મુખથી અતી હસનાર છે,
એવી નફટ નારી તણો દુખિઆ અતી ભરથાર છે. ૧૨

બોલી જીહું દર વાતમાં નિજ સ્વામિને બહુ છેતરે,
સમ ખોય જૂઠા મુખ થકી અનુદીન ઢોંગ અતી કરે;
કંકાશ કરિને નાથને અત્યંત દુખ દેનાર છે,
એવી નફટ નારી તણો દુખિઆ અતી ભરથાર છે. ૧૩

નિત નવિન કપડાં પેરીને ફરવા ઉમેદ કરે અતી,
નિર્ધન પતી હોયે તથાપી નવ ડરે બહુ ખર્ચથી;
ચટકા અને મટકા વિષે જ્ઞેને અતીશય પ્યાર છે,
એવી નફટ નારી તણો દુખિઆ અતી ભરથાર છે. ૧૪

ભટકે સદા પર દ્વારમાં ઘરમાંહિ પગ ટકતો નથી,
એસે જહાં ત્યાં માન વિણુ બોલાવિઆ વિન બોલતી;
અવગુણ મય દુષ્ટા અનુદીન ફંદ અતી રચનાર છે,
એવી નફટ નારી તણો દુખિઆ અતી ભરથાર છે. ૧૫

સાંઈ બિજાનું જોઈને અંતર વિશે અનુદીન બળે,
સદગુણી નારી હોય તેની કપટથી ધર્ષા કરે;

નિજે સમ દુરાચરણી મળે તોં ખ્યાર બહુ ધરનાર છે,
એવી નફટ નારી તણો દુખિઓ અતી ભરથાર છે. ૧૬

પ્રીતી નહીં ઘર કામમાં શણુમાર સજી ફરવું ગમે,
સરખી મળી ચોપાટ ગંજી પ્રીતી લાવી રમે;
સ્ત્રી ધર્મની જ્યાં વાત થાયે ત્યાં થકી હઠનાર છે,
એવી નફટ નારી તણો દુખિઓ અતી ભરથાર છે. ૧૭

નિત નવનવાં પરના ઘરેણાં લૂગડાં નિરખી અને,
તેવાં કરાવા માટે કાયર રોજ કરતી કંથને;
સ્વામી કદાપી ના કહેતો ઢોંગ બહુ કરનાર છે,
એવી નફટ નારી તણો દુખિઓ અતી ભરથાર છે. ૧૮

નિજ પિયરના આવે સગાંતો પ્રીત ધરિને રાખતી,
આવે શ્વસુર સંબંધનાં તો કુર નજરથિ નિહાળતી; ;
એવી અનીતી આદરી ઘર આખર હણનાર છે,
એવી નફટ નારી તણો દુખિઓ અતી ભરથાર છે. ૧૯

નવ ઝોળખે તેવા પુરુષ સાથે હસીને બોલતી,
ચાલે શરમ છોડી નફટ રંડા અતીશે ડોલતી;
કેશવ કહે નિચ નારિના નરનો અફળ અવતાર છે,
જાણો નફટ નારી તણો દુખિઓ અતી ભરથાર છે. ૨૦

મનહર.

શરમ મુકીને ચાલે મદ અતીશય રાખી,
પર પુરુષો નીહાળી નેનને નચાવતી;
માથા તણા વાળ છુટા મુકી ચટકો દેખાડે,
ચક્ષુ ઉર ભણી વાત વાતમાં નમાવતી.
કાલું કાલુ બોલી કપટથી પતીને રમાડે,
પર પુરુષથી પ્રીતી રાખે મન લાવતી;
અહોનીશ છોકલ થઇને કુદે જોમ તેમ,
પર પુરુષને મોહ નાંખીને પ્રસાવતી.

કાયર અપાર નીજ કંથને હમેશ કરે,
 બીન પરવારી થઇ ગમે તેમ બોલે છે;
 શરીરની ટાપટીપ આખો દીન બેઠી કરે,
 દિવસમાં દસવાર શીર કેશ ઓળે છે,
 સુંદર દેખાવા માટે મહેનત કરે ખુબ,
 સાબુ લઈ બેઠી બેઠી હાથ પાંચ ઓળે છે;
 કેશવ કહે છે એવી નફ્ટ નારી કાદીન,
 નીજ પતી તથા તાત તાજું કુળ બોળે છે. ૨

લાવણી.

(જોડી તેં નવ જોઇ માડી)—એરાહ,
 ખેરખર ભોગ મળ્યા બારી. (૨)
 સાત વરસનો બેઠો શનીશ્વર નફ્ટ મળી નારી. ૧
 કલેશથી કાયર નહીં થાયે, (૨)
 ઘડીક ધરમાં આવે પતીતો આણીત પીછ જાયે. ૨
 હીંડે પછી પરદેશે ફરતો, (૨)
 માસ છ માસે આવે ધરમાં બળતરથી બળતો. ૩
 આવીને પ્રેમથી બોલાવે, (૨)
 પીટા મુજને ગ્રીહ નહીં તું ધરમાં શીદ આવે. ૪
 કમાણી દેછો તારી માને, (૨)
 ભાઈ બેનને આપે છે તું મુજ થકી છાને. ૫
 મારતાં વાર નહીં લાગે, (૨)
 ફાગટનો તે કરી ફજતો પીયર બણી ભાગે. ૬
 દુખ આ દુનીઆમાં મોટું, (૨)
 સજ્જન સાચુ સાનો કેશવ કહે નહીં ખોટું. ૭

વિવિધ વિષય,

સાધવી નારી તથા નઠારી નારી વિષે.
ગરબી.

- પાવા તે ગઢથી ઉતર્યા મહાકાળીરે—એ રાગ.
નિજ પતી પર ધરશે પ્યાર, સાધવિ નારીરે; ૧
મન ધ્રુષ્ટે રમવા ભાર, નારિ નઠારીરે.
- ધર ધધો ચિતથી ચ્હાય, સાધવિ નારીરે;
પર ધર નિશદિન ભટકાય, નારિ નઠારીરે. ૨
- મુખ વઢે ન મોટે સાદ, સાધવિ નારીરે;
સહુ સાથ કરે બહુ વાદ, નારી નઠારીરે. ૩
- રાખે છે લાજ વિશેષ, સાધવિ નારીરે;
નવ શર્મ ધરે દિલ લેશ, નારી નઠારીરે. ૪
- વદવા શુભ વાતપ્રવીણ, સાધવિ નારીરે;
કુચલી કરવામાં લીન, નારી નઠારીરે. ૫
- માને પતિ હુકમ સદાય, સાધવિ નારીરે;
સ્વતાંત્ર પાણું દિલ ચ્હાય, નારી નઠારીરે. ૬
- નિજ પતિ પર અતિ હરખાય, સાધવિ નારીરે;
પરનરના ગુણ મુખ ગાય, નારિ નઠારીરે. ૭
- ખોલે મુખ સબ્ય વચન, સાધવિ નારીરે;
અપશબ્દ વઢે થઇ મગ્ન, નારિ નઠારીરે. ૮
- અતિ વિનય થકી વદનાર, સાધવિ નારીરે;
નવ વિનય દિસે તલ ભાર, નારિ નઠારીરે. ૯
- પુંજ પ્રિય પતિને રોજ, સાધવિ નારીરે;
પરનરથી માણે મોજ, નારિ નઠારીરે. ૧૦
- મર્યાદ ધરે તન માંય, સાધવિ નારીરે;
નિરખાવે ખુલ્લી કાય, નારિ નઠારીરે. ૧૧

નિજ પતિને રાખે ખુશ, સાધવિ નારીરે;	
ખુશ રાખે પરપુરૂષ, નારિ નઠારીરે.	૧૨
પતિ દુખિ દેખી દુખિ થાય, સાધવિ નારીરે;	
દુખ પતિનું જોઈ હરખાય, નારી નઠારીરે.	૧૩
નીતી મય ગાયે ગીત, સાધવિ નારીરે;	
મુખ ગાય ૫ટાણા નીત્ય, નારી નઠારીરે.	૧૪
રાખે સંતોષ વિષેશ, સાધવિ નારીરે;	
નિત કરે અતીશય ક્રોધેશ, નારિ નઠારીરે.	૧૫
ધરે વિનય રૂપિ શણુગાર, સાધવિ નારીરે;	
ચટકા મટકા પર પ્યાર, નારિ નઠારીરે.	૧૬
મુખમાં દિસે નરમાશ, સાધવિ નારીરે;	
કરે મુખથી ખડખડ હાશ, નારી નઠારીરે.	૧૭
સાસરી એ 'રે' ખુશિમાંય, સાધવિ નારીરે;	
ખીયર રેવા દિલ આય, નારિ નઠારીરે.	૧૮
પતિવ્રત પાળે ધરી ખંત, સાધવિ નારીરે;	
જોગી જતિ પાસ વિચરંત, નારિ નઠારીરે.	૧૯
મર્યાદ ધરી આલંત, સાધવિ નારીરે;	
મદ ધરી આલે મતિ મંદ, નારિ નઠારીરે.	૨૦
સદગુણ રાખે ભરપુર, સાધવિ નારીરે;	
હરગુણ માંહે ચક્ર્યુર, નારિ નઠારીરે.	૨૧
શીખે નીતીના ગ્રંથ, સાધવિ નારીરે;	
આલે અનિતીને પંથ નારી નઠારીરે.	૨૨

વિદ્યા વિષે

ગિતી.

કલ્પ વૃક્ષસમ વિદ્યા મન વાંછિત ફળ અતી મીઠુ આપે,
અનહદ ખુશમાં રાખી શાન્તી દહને સદા વીધન કાપે.

અતિશય સન્મતી આવે નિશિવાસર દુર્મતિ નાશ પામે,
ઉત્તમ પદવી મળશે સદગીર્તી અતિ વિશ્વ વિષે જામે. ૨

મનહર.

વિદ્યા રૂપી કલ્પ વૃક્ષ તણા અમૃત પ્રાપ્તો;
આહાર કરોને પ્રીતી ખુબ ચીત ધારીને. ૧

લુટાય તેમ લુટોને આવ્યો છે વખત સારો;
ઊઠો ભાઈ ઊઠો સઘ આજસ વીધારીને. ૨

અહોનિશ પ્રેમ આણી પ્રયત્ન કરીને ખુબ;
હાંશેથી સુવિદ્યા જનો ગ્રહોને વીચારીને. ૩

સુવીદ્યાથી સુખ થાય દુખ દુર નાશી જાય;
માટે સુવિદ્યા ગ્રહોને ભિમંગ વધારીને. ૪

હરીગીત છંદ.

મહુ જન ભિમંગ અતી ધરી નિશદીન સદ વિદ્યા ગ્રહો,
અનહદ સુખો વીદ્યા થકી નિશ્ચય તમે મનમાં લહો;
શુભ મનન મનમાંહે કરી જન સઘ આજસને હરો,
સમજી સુવિદ્યા કલ્પ દુમસમ યત્ન ભણવાને કરો. ૧

સદગૂણ સદવિદ્યા થકી આવે અને દૂર્ગુણ ઘટે,
સન્મતિ સદૈવ વૃધી થશે દુર્મતિ અતી પાછી હટે;
સન્મતિ થકી શુભ કર્મ કરવા માર્ગ મળશે પાંશરો,
સમજી સુવિદ્યા કલ્પ દુમ સમ યત્ન ભણવાને કરો. ૨

શુભ કર્મ કરવા થી સદા સૂચશ અતીશય જામશે,
સૂચશ થકી આનંદ પૂરણ અનુદિને મનમાં થશે;
આનંદથી સુવિચાર થાય અપાર જન મનમાં ધરો,
સમજી સુવિદ્યા કલ્પ દુમસમ યત્ન ભણવાને કરો. ૩

વિદ્યા થકી સદગ્જ્ઞાન થાયે નાશ થઈ અગ્જાનનો,
અહમેવ ટળશે સઘને વીનય જનો આવે ધણો;

પસરે સુકીર્તી વિનયથી સદકીર્તિથી સુખમાં ફરો,
સમજી સુવિદ્યા કલ્પદ્રુમ સમ યત્ન ભણવાને કરો. ૪

વિદ્યા પરમ સુખમય દિસે વિદ્યા મટાડે આપદા,
નિજ દેશને પરદેશમાં પણ શાન્તિ આપે છે સદા;
કદ વીઘ્ન નડવા દે નહીં સર્વે સ્થળે સુખમાં ફરો,
સમજી સુવિદ્યા કલ્પદ્રુમ સમ યત્ન ભણવાને કરો. ૫

લક્ષ્મીતણી વૃદ્ધિ યાયને ટળશે સદ્ દારીદ્રતા,
વિદ્યા થકી ટળિ કપણતાને થાય છે ઊદારતા;
તેથી સુવિદ્યા શીખવા ઇચ્છા અતી મનમાં ધરો,
સમજી સુવિદ્યા કલ્પદ્રુમ સમ યત્ન ભણવાને કરો. ૬
સદનિતિ સુવીદ્યાથી મળે ને કૃનિતી સરવે જશે,
સદનિતિ થકી જન સર્વદા જગતાત અતિશય રીઝશે;
સ્નેહે સુવિદ્યા શીખવા માટે સહુ જન સંચરો,
સમજી સુવીદ્યા કલ્પદ્રુમ સમ યત્ન ભણવાને કરો. ૭

વિદ્યા થકી જન ઐષ્ટ પદવી પરમ સુખ મય પામશે,
સન્માન મળશે સર્વદા જન વીચમાં જ્યાં વીચરશે;
વીદ્યા જન સર્વે સ્થળે પરિપુર્ણ પામે આશરો,
સમજી સુવિદ્યા કલ્પદ્રુમ સમ યત્ન ભણવાને કરો. ૮

બુદ્ધ્યાષ્ટક.

માલિની છંદ.

બુધ ક્યમ થઇ બેઠો છોડિ કાલીંદી તીર,
સતત લઇ સમાધી હે જગન્નાથ વીર;
ધટિત નથિ શિરિતે નાથ ઉચ્ચારૂ મૂખે,
તુજ અકત્યનુ રૂપે વર્તવાછો સ્વતંત્ર. ૧

કત સમય નિરેથી કારમુદ્દર્શ દીધું,
તપ કરી પથ દાખ્યો સત્યનુ કામ કીધું;

મળ રહિત મનુષ્યો રાયતાં સૌ છંદે,
પિયુષમય શરીરે શાન્તિ શાન્તિ પ્રસારી. ૨

રજ પ્રગટ થયાથી રાવણારી પ્રકાસ્યો,
કુળ દિપક રધુનો ક્ષત્રિ રૂપે તુ ભાસ્યો;
અનુબ્રહ્મિત અહલ્યા ખ્હાણુને પ્રાણ આપ્યો,
ત્રણ પગ થકિ જિભો ખૂળ દીપાવિત્રેતા. ૩

મુરલિધર મુરારી દ્રાપરે રૂપ દાખી,
કરિ નજર કટાક્ષે કંશ પાપી વિદાયો;
દળ અતિશ કપાવી ભારભૂનો ઉતાર્યો,
કળિ કડ કડ થાતો પાપ લેતો પધાર્યો. ૪

ધરમ સમ નૃપાળે કુંજરોવાન રોવા,
વદિ નિજ વદનેથી સત્યનો ત્યાગ કીધો;
ચરણ પ્રથમ તેણે એવી રીતે ચલાવ્યું;
શરણ કરિ હરીને ગાત્ર હીંમં ગળાવ્યું. ૫

શરિર નૃપ જવાથી ગાત્ર શીથીલ થાયે,
નિયમ રહિત ચક્રો ચાલવા જેમ લાજે;
ત્યમ નિગમ વ્યવસ્થા ચાલી સંસારમાં આ,
જનમ મરણ ચક્રે એસતી એસતી તે. ૬

દ્વિતિય ચરણ બુદ્ધે બંધ તોડી બતાવ્યું,
જગત ગુરુ કપાથી સત્ય કાંઇક ફાવ્યું;
ચતુર યવન મલેચ્છે ત્રીજુ સંપુરણ કીધું,
જડધિ ગૃહી પ્રવૃત્તિ પૂરતું પાણી પીધું. ૭

અધ ચતુર વિધિને ચાર હાથા પ્રવેશે,
ઉપર ચરણ ઇલીનો કાળ પાસે મગાવ્યો;
નવ વરશ નિલાવી દરશવા યાન દૈ આમ,
કલી પુરુષ પશુને નમદા જાનૃતીને. ૮

એક મીત્રને મળવા માટે કહેલું પણ
ન મળાયું તે વિષે.

મનહર

અમરતલાલ પ્યારા મીત્ર મારી વાત સુણો,
કાલે મીત્ર આપ પાંસે મારાથી અવાણું ના. ૧
આવ્યો નહીં તેનું કહું કારણ તે સુણો પ્યારા,
શીર દુખવાને લીધે વચન વચન પળાણું ના. ૨
સુતો નવ વાગે હુંતો ખીછાના ઉપર યાર,
અતી શીર દુખવાથી સુખે સુવાણું ના. ૩
તેથી ખેઠો વાંચવાને અલંકાર ચંદ્રીકા હું,
પણ ગમ્યું નહીં તેથી વાંચવા ખેસાણું ના. ૪

આગની ગાડી વીશે.

ધંદ્રવીજ્ય છંદ

પાછળ ચાળી પચાસ ડબા વળી,
સુંદર ઇન્જન છેજ અગાડી;
ઇન્જનમાં અગનીજ અને જળ,
યાંત્રીક શેક્તિ અતીશય સારી.
બલ નહીં હય હસ્તી નહીં પણ,
વેગ અનુપમ છે બહુ ભારી;
હોંશ થકીજ જીવો સરવે જન,
ભાય ઉતાવળી આગની ગાડી. ૧

મનહર

ખટ ખટ કરી અતી જોશ ભરી આવે દોડી,
સ્ટેશન જાપર આવી ઊતારે ઊતારતી.
ઉતરવાનાં ઉતારે તેને તે ઉતારી અને,
ત્યાંનાં જ ખેસારે તેને પ્યારથી ખેસારતી.

વલી ઘંટ વાગ્યો ત્યારે ચમકીને ચીસ પાડી
 પેલી ધીમે આંધ્યા પછી વેગને વધારતી.
 કહે છે કેશવજી મેં આખેહુખ એને દેખી,
 વૈમાન વસુધા વિષે ગાણું એને પ્યારથી.

૧

દયાળુ મહારાણી વીકટોરિઆના દુઃખદાયક
 મરણથી થતી દીલગીરીની કવિતા.

શાર્દૂલ વીકિડોત.

આ સંસાર વિષે નહીં અમરકો; છે નાશ સૌનો અરે;
 માંઘાતા સરખા ગયા મહિપતી લાગી નહીં વારરે;
 સાચું નામ પ્રભુ તણું અવનિમાં; શીવાય જીહું દીસે:
 તે માટે જન સર્વદા પ્રભુ ભજો, જે સાર સૃષ્ટી વીશે.

૧

માલીની છંદ

અરરરર આને અલપ છે તેજ ભાતુ;
 દુઃખદ મરણ આને માત વીકટોરીયાતું,
 કપટ ઝપટ મારી કાળ તેં કાપ કીધો;
 સુખદ સુરજ આને હીંદનો અસ્ત કીધો

૧

ઘંદ્રવિજય છંદ

શોક તણો ઉદધી ઉલટો હણિયાં,
 સુખહીંદ તણાં જગત્રાતા;
 લાયક રાજ્ય તણાં કરનાર ગયાં,
 દુખ હારક હીંદ સુમાતા;
 પ્રેમથી પાળક રૈયતને સરવે,
 હકમાતુ કૃપાથી અપાતા,
 શું થયુ આક્ષણ વારનિ અંદર,
 લેખ લખ્યો ભુલથી શું ? વિધાતા.
 સાગર હીંદ તણા સુખનો બહુ,
 વેગધિરે અતિ મુષ્ક બન્યો છે;

૨

શોક ભર્યો જિદગાર અતીશય,
સૌ સ્થળ સર્વ મનુષ્ય તણા છે;
રાંકડી હીંદની રૈયતને દિલમાં,
અકસોશ ધણાજ ધણા છે.

કૈસર હીંદ જવાથી અરે,
ખડુ શોકિત સાગર જોસ ભર્યો છે
સવૈયા એકત્રીસા.

૩

ધશવિ સન આગણિસો જીપર,
એકતાણી દુખદાયક શાલ;
તારિખ ખાવિશ જન્યુઆરિની,
મુખ હરનારો મંગળવાર;
સાયંકાળ સમય થાતામાં,
દેહતણ દીધો નીરધાર;
સ્વર્ગ સિધાવ્યાં હીંદ તણાં મા,
છોડી આશ્વાની સંસાર.

૪

અતિશય શોક થયો અવનીમાં,
જાતાં મારાણીજી માત;
રૈયતનું મન રહે ઉદાશી,
આ દુખ પડવાથી દિનરાત;
હીંદ વિષે હડતાળ પડી છે,
ખંધ થયો સરવે વેપાર;
સ્વર્ગ સિધાવ્યાં હીંદ તણાં મા,
છોડી આ શાની સંસાર

૫

મુંબઇ નગર અનુપમ રડું,
પણ ઉજડ ભાસે છે આજ;
મહારાણી માતાજી કરો,
અનહદ શોક થવાને કાજ;

બંધ થઇ બેઠાને કોરટ,
 પોર્ટ્રેટ કસ્ટમ નિરધાર;
 સ્વર્ગ સિધાબ્યાં હીંદ તણાં મા,
 છોડી આ પ્રાની સંસાર.

૬

બીજાં સરકારી ખાતાંઓ,
 તે પણ બંધ થયાં છે આજ;
 સર્વ બનારો બંધ કર્યાં છે,
 નાવાથી રૈયત શિરતાજ;
 અનહદ શોક દરશાવા માટે,
 સમાજ થઇ છે અપરંપાર;
 સ્વર્ગ સિધાબ્યાં હીંદ તણાં મા,
 છોડી આ પ્રાની સંસાર.

૭

રાજ્ય તપ્યું અવનીમાં ભારે,
 મહારાણી કેરું નીરધાર;
 રૈયતને સુખ અગણિત આપ્યાં,
 વરણવતાં થાકું આવાર;
 શબ્દ નથી પુરતા મુજ પાસે,
 ગુણ વદવા માતાના સાર;
 સ્વર્ગ સિધાબ્યાં હીંદ તણાં મા,
 છોડી આ પ્રાની સંસાર.

૮

અમર નામ આ સૃષ્ટી અંદર,
 રાખિ ગયાં મા'રાણી માત;
 યાવત ચંદ્ર દિવા કર સુધી,
 સદકીર્તિ રે'શે સાક્ષાત;
 મહારાણીના આત્માને તું,
 મોક્ષ આપજે જગ કરતાર;

સ્વર્ગ સિધાવ્યાં હીંદ તણાં મા,
છોડી આ ક્ષાની સંસાર.

૯

જગતપતી ઇશ્વરની પાસે,
માગું દ્વી કર જોડી આજ;
સુખ શાન્તીથી રાજ ભોગવે,
મહારાણીના મુખ્ય કુમાર;
સુખ આપે રૈયતને ઝાઝું,
સન્મતી એવી દે કીરતાર;
સ્વર્ગ સિધાવ્યાં હીંદ તણાં મા,
છોડી આ ક્ષાની સંસાર.

૧૦

મહારાણી વીક્ટોરીઆના વંશનું અભિષેક

ચિંતક અષ્ટક.

ઇશ્વર સ્તુતિ.

શાર્દૂલ વિક્રિડીત છંદ.

વીશ્વધાર પરાતપરા અધહરા,
શાન્તી સદા આપતું;
પ્રીતથી નિશદીન વંદન કરું,
કળે પ્રભુ કાપતું,
આનંદી અવિનાશ રાખ પ્રિતથી;
હોશે નમું હું તને;
રાખો વીશ્વપતી સદા સુખ વિષે,
વીક્ટોરિઆ વંશને.
રીઢી સીદ્ધિ સદૈવ દે પ્રભુ અતી,
રોકો સહુ ને હરો;
વીધાતા સુખ સીધું સંકટ હરો,
સ્તૂતી ઉરે આધરો;

૧

આણી પ્રેમ અપાર ઇશ્વર સદા,
કાપે તમે કલેશને.
રાખો વીશ્વપતી સદા સુખ વિષે,
વીકટોરીઆ વંશને.

૨

રક્ષાતું કર નીશદીન પ્રભુજી,
ઊરે દયાળુ બની;
વીશ્વાધીપતિ હેત અંતર ધરી,
વીધનો સહુ લેહણી;
લાવી પ્રીત અપાર હું મન વિષે,
વીભૂ નમું આપને;
રાખો વીશ્વપતી સદા સુખ વિષે,
વીકટોરીઆ વંશને.

૩

ધ્યારા પ્રાણપતી પ્રભુ વિનતિઆ,
ઊમંગથી હું કરું;
સાષાંગે નમિને પ્રભુ નિશદિને,
વાણી મુખે ઉચરું;
હંસોથી ચડતી અતીશય કરો,
વંદું દયાળુ તને;
રાખો વીશ્વપતી સદા સુખ વિષે,
વીકટોરિઆ વંશને.

૪

આપી લક્ષ્મિ અખૂટ ઇશ્વર સદા,
સંકટ સૌ કાપને;
થાતું સાક્ષ સદાય બૌ કરિ કૃપા,
કાપી પરી તાપને,
વીશ્વાધાર કૃપા અતી ઉર ધરી,
પૂરી કરો આશને;

રાખો વીશ્વપતી સદા સુખ વિષે,
વીકટોરીઆ વંશને;

૫

સ્નેહે દ્રષ્ટી કૃપા તણી કર પ્રભુ,
રોગો સહુ ને હરો;
નીરાગી નિશદીન રાખિ સહુને,
આયુશ વૃદ્ધિ કરો;
આણી પૂર્ણ કૃપા અહુનિશ પ્રભુ,
વૃદ્ધી કરો જ્ઞાનને;
રાખો વીશ્વપતી સદા સુખ વિષે,
વીકટોરીઆ વંશને;

૬

ગુણાન્વીત ધલાપતી અરજ આ,
જિરેં ધરો પ્રેમથી;
વૃદ્ધી સૂખ તણી સદા પ્રભુ કરો,
આ રાજ્ય વીશે અતી;
વૃદ્ધી ખુબ કરો પ્રભુ ઠરિ કૃપા,
સૂ તાજના તેજને;
રાખો વીશ્વપતી સદા સુખ વિષે,
વીકટોરીઆ વંશને;

૭

સ્તૂતી અદક આ રચ્યું પ્રિત થકી,
સૂણો દયા સાગરા;
છો ખલાંડ પતી અખીલ સ્થળમાં,
વ્યાપીક દુઃખો હરો;
ધમ્મો કેશવ સર્વદા સુખિ કરો,
શીરોમણી રાજ્યને;
રાખો વીશ્વપતી સદા સુખ વિષે,
વીકટોરિઆ વંશને;

૮

એક મિત્રની કરમાશયી તેની કહેલી હકીકત પ્રમાણે લંગાળા ગામનું વર્ણન.

હરી ગીત ઇંદ.

છે પ્રાંત ગોહીલવાડમાં અદભૂત રચનામય ધણું;
શોભીત સુંદર ગામ લંગાળા અતી રણીઆમણું. ૧
નિરખી મનોહર નગર આ આનંદ પામે મન અતી;
ઊલ્લાસથી વરણુન કડું સહુ સાંભળો જન પ્રેમથી. ૨

વસંત તીલીકાઇંદ.

ઐ રમ્ય આ નગર ખૂબ વિશાળ દીસે,
છે ઇંદ્રપૂરિ સમતુલ્ય લિલા અતીશે;
શોભીત તો સરવ આશ્રમ ખૂબ ભાસે,
નીહાળતાં મન તણે સહુ શોક નાસે. ૧

વાસો વસે વરણુ ચાર અતી પ્રિતેથી,
સંધી સહુ વરતતા જન સૂરિતેથી;
નૈ રોગ શોક વળિ ગામ વિષે જરાયે,
સૂખી જનો નગરનાં નજરે ભળાયે. ૨

છે આપતું નગરનું અઝારું અતીશે,
દૂકાન ઢાર વળિ ખૂબિ ભરેલ દીસે;
વેપાર ખૂબ વધતો વળિ દીન પ્રત્યે,
ચાલે સહુ જન સદા પ્રિતથી મુકૂત્યે. ૩

લોકો વસે નગર માંહિ અપાર સારાં,
વીવેકને વિનયથી સહુ વર્તનારાં;
તેથી કરી નગર ઊત્તમ ઐ ગણાયે,
શ્રી નીલકંઠ તણિ મેર અતી જણાયે. ૪

એ શોભતી સરસ ત્યાં સરિતા વહે છે,
રંગોળિને ગદુલિ નામ સહુ કહે છે;
તે એ નદી મંહિ ભર્યું અતી મીઠવારી,
તેને ત્રટે નિરખિ આમૃતની હાર ભારી. ૫

ખીજાં તર નગરની પ્રતાં અતિશે,
તેથી કરી નગર યૌ રમણીક દીશે;
આખાં તાણું વન વિશાળ અનૂપ શોભે
નીહાળતાં નયનથી અતી ચીત્ત લોભે. ૬

તોટક છંદ.

આતિ શોભિત ધામ વિચીત્ર ધણું,
મનરંજન શ્રી નિલકંઠ તણું;
અપરીમય છે રચના અતિશે,
રમણીક અનુપમ ધામ દિસે. ૧

કહુ સુંદરતા શુભ દેવળની,
ખહુ કારિગરી અદભૂત બની;
રસનાથિ વખાણુ કરું શું અતી,
ખહુ થાકિ રહેમમ તુચ્છ મતી. ૨

ચોપાઈ ત્રીતાળની.

દેવળ પાંસે છે સુંદર બાગ;
શોભા બાગ તણી છે અથાગ. ૧

નીલકંઠ છે બાગનું નામ;
રમ્ય રચના દીસે છે તમામ. ૨

તેનું વરણુન કહું છું હું પ્રીતે;
સહુ જન મુણુને એક ચિ-તે. ૩

મંદ્રયોજય છંદ.

શોભિત ખાગ વિશાળ અને અતિ;
રમ્ય અનુપમ છે ખુશકારી.
વૃક્ષ તણી રચના અતિ ઊત્તમ;
તે તણિ ખુબિ અતીશય ભારી.
શોક સહ દુર જાય અને મન;
ખૂશખને શુભ ખાગ નિહાળી.
સાંભળજો સહુ સજ્જન ખાગનુ;

ખ્યાન કહું મન પ્રેમ વધારી.
આમલિ આમ્ર અપાર દિશે વડ;
ગુંદિ તણી તહિ પાર ન આવે.
રાયણુ વૃક્ષ સિતાફળિ સુંદર;
આનંદ તે અતિશે ઊપજાવે.
છે શિમળા અગણીત તંહિ વળિ
લીમડ સાગ અતી દિલ ભાવે.
ને ખજુરી ખરશાણિ અતીશય;

તે ગણુતાં મન ભાન ભુલાવે.
સીસમ વાંસ સુમાર નહીં વળિ;
વૃક્ષ ગુવાક તણાં અતિશે છે.
ચંદન વક્ષ સુવાસિક યૌ મન;
રંજન સુંદર ખાગ વિષે છે.
પારસ જાંબુ બકામ અને બહુ;
વૃક્ષ બદામ તણાંજ દિશે છે,
શૂભ સતાવળ ખાવળ બોરડિ;
તે નિરખી મન ખુબ દિશે છે.
ઐમલિ આગર નાગરવેલ અને;
વળિ નાળિયરી બહુ સારી.

૧

૨

૩

તાડ તણાં અતિ વક્ષ દિસે શુભ;
કેળ તણી ખુબિ છે બહુ ન્યારી.
ધાવડી ચુંમદ આવળિને બહુ;
છે અરણી હરડે હિતકારી.

સાલમ દ્રાક્ષ અને ટિંબર;
જરદાળુ રૂખાર્થ મજા હજારી.

૪

અંજીર આંવળ કૌચ છે બહુ;
ને મિઠિ આવળ કાંચકડી છે.

ખાખર ટોકમ ખેર ભલાંતક.
ખીલિ તમાલ અને તુમડી છે.

જાંબુ નગોડ રતાંજળિ મેંદિ;
દૂધેલિ અને વળિ દાડમડી છે.

રોતુ અનાર અને અરિઠી બહુ,
ને શિગડી નરગુંડિ નડી છે.

૫

રાયળ પીપરિ મૂળ અખોડ,
મહાડ સંધેશરિને વરિ આળી.

ગોખરૂ છીલિ અને સમડી વળિ;
ભાંગરવો ભદ્રાક્ષ કટાળી.

પીંપર વૃક્ષ પતંગ કુવાર;
ઝિદાલક કેશર ખૂબ લગ્ગળિ.

રક્ત કળી પિલુડી પિસતાં,
બહુ સુંદર વૃક્ષની જાત નીહાળી.

૬

માલીની છંદ.

અગર તગર જૂઠ્ઠા જાઈ પીસ્તાં અખોડ;
કમરક ગરમાળો વૃક્ષની જાણ જોડ.

૧

કપિલ રૂબરૂ શોભે માલતીને કરેણ;
અવનસ તજ સેતુ છે બધા સૂખદેણ.

૨

ચોપાદ ત્રીતાળની.

અતી સુંદર દેવળ સાર,	
તેની શોભા તણે નહીં પાર.	૧
અલૌકીક રચના સુખકારી,	
છંદ પુરી સમ આનંદકારી.	૨
નીલ કંઠજનું એવું ધામ,	
લીલા વીચીત્ર દીસે છે તમામ.	૩
દેવળ પ્રતી લોહા કેરી જાળી,	
જૂદા જૂદા નવીન રંગવાળી.	૪
તેથી દેવળ દીપે વીણેશ,	
નહીં ખામી તેમાં લવણેશ.	૫
રમ્ય દુરજો જાળી ફરતો છે,	
પુષ્પવેલી વડે દીપતો છે.	૬
જાદ જાદુ ગુલાબ ચંબેલી,	
ખીજાં સુંદર પુષ્પની વેલી.	૭
ગુલબાસ સુવાસીક શોભે,	
જોધ માલતીને મન લોભે.	૮
પ્રફુલ્લીત ડમરો બહુ બેંકે,	
સુંદર કેળ તણાં વૃક્ષ લેંકે.	૯
કેતકી શેવતીને કરેણ,	
સુવાસિક પુષ્પ વક્ષોની લેન.	૧૦
ગૂલદાવડી બટમોગરા છે,	
સુગંધી મય પુષ્પ ઘટા છે.	૧૧
રૂડા કદંબ વૃક્ષ અપાર,	
ચંપો કેવડો ખુશબોધ દાર.	૧૨

આસો પાલવ તુળશીને ખીલી,	
ખીન્નાં પુષ્પ તણી વેલ ખીલી.	૧૩
એલકી વૃક્ષ અનુપમ દીસે,	
દેવળ ફરતી છે શોભા અતીશે.	૧૪

શાર્દૂળ વિક્રિડિત.

શોભીતું શુભ દ્વાર દેવળ તણું,	
કારીગરી છે બહુ;	૧
ખામી લેશ દીસે નહીં નીરખતાં,	
ખૂખી રૂડી છે સહુ;	૨
ચીતારે અતી ચીત્ર પ્રીત કરીને,	
ચીત્રેલ દીસે ઘણાં;	૩
રંગોથી ભરપૂર દીપિત કર્યાં,	
તેમાં ન કાંઈ મળ્યા.	૪

સવૈયા એકત્રીશ.

દેવળ અંદર નૌતમ શોભા,	
તે નીરખતાં મન લલચાય.	
વરણન કરતાં રસનાથી આ.	
રસના મારી થાકી જાય.	
સુંદર ચીત્રો દેવળમાં છે,	
નવિન નવિન રંગે ચીત્રેલ.	
મનરંજન ધૂમટ નીરખતાં,	
ઊલટે આનંદ કરી રેલ.	૧
વાલસેટ જૂમરને હાંડી,	
દેવળની અંદર પ્રગટાય.	

પ્રકાશ દેવળનો પેખીને,
 સૂર્ય દેવ પણ થંભી જાય.
 દ્યોતનાત્મક દેવળની અંદર,
 નીલકંઠ માદેવ નીવાસ.
 પ્રીત ધરીને દરશન કરતાં,
 પ્રાશ્રીત સરવે પામે નાશ.

૨

અહોનીશ ધૃત દીપક થાયે,
 સદાશીવજી કેરી પાસ.
 જળ હળ જળ હળ જળ હળ શોભે,
 દિન મણિ સમ દેવળ ઊજાસ.
 રક્ષાદીક મણીના સ્તાંભ સરીખાં,
 દેવળ માંહે સ્તાંભ અનુપ.
 પ્રકાશ સ્તાંભ તણો અતીશે છે,
 જયમ ચમકે ગગને વીધૂત.

૩

કનક તણું સુંદર ઇંડુ તે,
 દેવળ ઉપર દીપે સાર.
 પ્રકાશ ઇંડાનો પેખીને,
 અંદ્ર દેવતા હારી જાય.
 દેવાલય શોભા મય ભારી,
 છે કૈલાસ પુરી સમ કામ.
 નીલકંઠ દુખ ભંજન કેરું,
 અત્યુતમ ઐવું છે ધામ.

૪

અલ્પ મતી શું ઉચરું વર્ણન,
 નીલકંઠ કેરો હું દાસ.
 વર્ણન કરવા માટે શબ્દો,
 નથી પૂરતા મારી પાસ.

તોપણ વરણન કરવા માટે,
મન મારે અતિશે લલચાય.
નીલકંઠજી તણી કૃપાથી,
મન આશા પરી પૂરણ થાય.

૫

દર સોમવારે દેવાલયમાં,
રૂડી દીપક માળા થાય.
લાલ પીળા લીલા આશમાની,
રંગ તણી હાંડી પ્રગટાય.
જુમ્મર ગોળા વીધેશ દીપે,
ગ્લાસ તણો નવ આવે પાર.
જળ હળ જળે હળ જ્યોત દીપકની,
મન આનંદ અતી કરનાર.

૬

તરેહ તરેહના વાજાંત્રોના,
નાદ થકી મન રંજન થાય.
કથા વારતા નીલકંઠની,
પરી પુરણ પ્રેમે વંચાય.
સારંગી શુભ સતાર વાગે.
ગાન ગવૈયા મધુરાં ગાય.
જ્ય જ્ય જ્ય જ્ય શબ્દ થાય છે.
નીલકંઠના દેવળ માંય.

૭

આમણ પાઠ રૂઢીના બણતા,
દેવાલય અંદર શિવ પાસ.
વેદ વાણિથી સ્તુતી કરતા,
એક ચીત રાખીને ખાસ.
ત્રણ વખતતો એક દીવસમાં,
શીવજી કેરી પૂજા થાય.

ધંટ નગારાં જલર વાગે,
આરતી શંકરની ઉતરાય.

૮

પુષ્પ બિલીની વૃષ્ટી થાયે,
હર હર શિવ થાયે ઊચ્ચાર.
નીલકંઠના દરશન માટે,
લોકો આવે અપરંપાર.
શ્રાવણ માસ વીધે બહુ શોભા,
દેવાલયની અંદર થાય.
આખો માસ દેવાળય અંદર,
શુભ દીપકમાળા પ્રકટાય.

૯

નવિન નવિન શોભા દીન પ્રત્યે,
વધતી વધતી થાયે બેશ.
આનંદ જિજ્ઞવ નિશદિન થાયે,
શ્રાવણ માસ વીધે હંમેશ.
શુભ શરણાર્થ નોખત વાગે,
શ્રવણ સુણી મન રંજન થાય.
અગણીત શોભા અવલોકીને,
રોક દુખ દુર નાશી જાય.

૧૦

શ્રાવણ વદી અમાશ દીને,
યાત્રા દેવળ પાસ ભરાય.
ગામ તણાંને દૂર દેશનાં,
લોક તણાં બહુ જમાવ થાય.
દુકાન રૂડી દેવળ પ્રરતી,
યાત્રાને દીન બહુ મંડાય.
એ શોભાનું વરણન કરતાં,
અદ્ય મતિ મુજ અટકી જાય.

૧૧

તરેહ તરેહની ચીજો કેરી,
 દુકાન અનહદ હારો હાર.
 મેવાને મીઠાઇ તણી શુભ,
 દુકાનનો નવ આવે પાર.
 કોઇ જગાએ રમે જોડીયા,
 કોઇ જગાએ નાટક થાય.
 કોઇ જગાએ નીલકંઠના,
 પ્રેમ ધરી કીરતન જન ગાય.

૧૨

તે દીવસ શ્રી નીલકંઠની,
 ધન અનુપમ ચડતી સાર.
 રેશમીને સુતરાળી કેટલી,
 રંગીન સુંદર ચીત્રાકાર.
 તે વખતે શુભ મીઠ પ્રશાદી,
 સર્વ લોક માંહે વેંચાય.
 જય જય જય જય નીલકંઠજી
 એ શુભ વાક્યો બોલે સંભળાય.

૧૩

એવી આહ્વાદક શોભાનું,
 વરણન કરતાં નાવે પાર.
 હું અધ્યય તણી શ્રી શંભુ,
 સદ્ગુણ કરો મનનો વીચાર.
 આપ કપાથી આરંભ્યું છે,
 આપ તાજું પ્રેમે વરણન.
 નીલકંઠ દયા સીંધુ તું
 પુરણ થજે સેવકપર પ્રસન્ન

૧૪

જીવણગર સ્વામીજી કરો,
 દેવળ પાસે અનુદિન વાસ

પ્રલ્લ રૂપ એ સ્વામીજી છે.
 દરશનથી અધ થાયે નાશ.
 છે વીદ્યાન વીવેકી પૂરા,
 જીવજીગર સ્વામી સુપાત્ર.
 પ્રલ્લયર્થ પાળે છે પ્રીતે,
 સદ્ગુણ મય સ્વામી શાક્ષાત.

૧૫

અહોનીશ શ્રી નીલકંઠની,
 ભકતી તણો કરતા ઊચ્ચાર.
 આ આશાની દુનીઆ કરો,
 કાંઈ વીકાર દીસે ન લગાર.
 શાસ્ત્ર તણું વીવેચન કરીને,
 સહુ જનને કરતાં ઊપદેશ.
 ધન્ય ધન્ય જીવજીગર સ્વામી,
 નહીં અંગમાં દુરગુણ લેશ.

૧૬

ઇંદ્રી સરવે ને વશ કીધી,
 પ્રકટ એક શંકરમાં ધ્યાન.
 મોહ માયા મમતાને ત્યાગી,
 નવ દીસે મત્સર અભીમાન.
 ધૃતીવંત જીવજી સ્વામી,
 વીનયવંત દીસે ભરપૂર.
 કિર્તી આખા ગ્રાંત વિષે છે,
 નામ સહુ જનમાં મશહૂર.

૧૭

નહીં ગાંમની અંદર જાવું,
 અહોનીશ દેવળમાં વાસ.
 નીલકંઠનું પૂજન કરવા,
 રાખે મન અતીશે અભીલાશ.

વિધ વિધ રીતે સુંદર પુજા,
 ધૂપ દીપ અનુપમ સાર.
 પ્રીત ધરી શ્રી નીલકંઠની,
 સ્તુતી કરે છે વારંવાર.

૧૮

ધન્ય ધન્ય શ્રી લંગળાને,
 પુણ્ય ભાગ્યવત ત્યાંના શોક.
 નીલકંઠના દરશન થાયે,
 નહી કોઈ જનને મન શોક.
 વરણન ગામ અને દેવળનું,
 પ્રીત ધરી મેં કીધું સાર.
 ભુલ કાંઈ પડે નજરેં તો,
 લામા કરો સૌ નરને નાર.

૧૯

અંતર લાપીકા.

કેહેતાં પાર આવે નહીં, હેત ધરી મન માંય,
 સરસ દીસે રચના સહુ, વાણીથી ન વદાય. ૧

વરણન હું અલ્પજ્ઞથી, શી રીતે સૌ થાય,
 જીલ થકી નીલકંઠનો, ગાયો મેં મહીમાય. ૨

ગોહીલવાડ સુપ્રાંતમાં, મન રંજન છે ગામ,
 બહુ સુંદર રણીઆમણું, ત્રાપજ તેવું નામ. ૩

રહેા મુળથી હું તહીં, પણ મુંબઈમાં હાલ,
 રહેમ સદાશીવની થકી, જસ ગાયો ધરી જહાલ. ૪

શ્રી ભાવનગરના તખ્તેશ્વર મહાદેવની સ્તુતિ.

રાગ હોરી ત્રાપચંદી.

તખ્તેશ્વર ભય દુખહારી સદાશીવ છે સુખકારી. ટંક.

અખિલ નીરંજન ભય ભીડ ભંજન,

ત્રીગુણાત્મક ત્રીપુરારી;

શીર જટાપર મંગ ખીરાજે,

ચંદ્ર પ્રકાશીત ભારી;

તેજોમય કાન્તી તમારી. તખ્તેશ્વર૦ ૧

અંગ વીભૂત ગળે રૂઢમાળા,

કંઠ સજ્યા નાગ કાળી;

હાથમાં ચક્ર ત્રીશૂળ ખીરાજે,

વૃષભ તણી અસવારી;

અનુપમ શક્તિ તમારી. તખ્તેશ્વર૦ ૨

ભૈરવ ભૂત પીશાચણુ ડાકણુ,

સૈન્ય ભયંકર ભારી;

વર્ણન કરવા સમર્થ નથી હું,

અલ્પ મતી પ્રભુ મારી;

વહું મુખ હું શું તિયારી. તખ્તેશ્વર૦ ૩

ભાંગે ધંતુરા તણા ભોગી શંભુ છે,

ભક્ષમ અતીશય પ્યારી;

વાધાંખર પીતાંમર સજીઆં,

જય જય જય અસુરારી;

અખીલ જગના તાપ હારી. તખ્તેશ્વર૦ ૪

ડાક અને ડમરૂં શીવ સૈન્યમાં,

વાગે અતી ખુશકારી;

શોભાં અનુપમ વરણુન કરતાં,

જાન્ય મલી મુજ હારી; ૫
 કૃતી અદભૂત તમારી. તખ્તેશ્વર૦
 મહેર કરી કૈલાશથી આળ્યા છે,
 ભાવનગર ગંગધારી;
 શોભીત ચાડીકા ધાર અનુપમ,
 બેઠા ત્યાં આસન વાળી;
 નીરાધારના છે આધારી. તખ્તેશ્વર૦ ૬
 અરધાંગે ઉમયાળ ખીરાને છે,
 દેવી અતીશે દયાળી;
 ગણપતી આપ તણા સુત સંગ છે,
 મુશક તણી અસવારી;
 જોતાં જાઉં હું ખલીહારી. તખ્તેશ્વર૦ ૭
 જય જય શંભુ તમે છે ગુણાન્વિત,
 અકળ ગતી છે તમારી;
 મોટા મુનીશ્વર તુજ ગુણ ગણતાં,
 પાર ન પામ્યા વીચારી;
 ગુણો ગણતાં ગયા હારી. તખ્તેશ્વર૦ ૮
 સાષ્ટાંગે અભીવંદન હું કરું,
 માગું કૃપા શીવ તારી;
 દી કર જોડી કરું વિનતી હું,
 કેશવ કે' લ્યો સ્વીકારી;
 કરો પૂર્ણ આશ અમારી. તખ્તેશ્વર૦ ૯

સદુપદેશ.

રોળાવૃત.

રે સૌ આર્ય મમ બાત વાત આ અંતર ધારી,
 તજો નીચની ખીત રીત લ્યોને અતિ સારી;

કરો સદા સુસંગ અંગ ઉમંગ ધરીને,
તજો સદા વ્યભિચાર ચાર વીચાર કરીને. ૧

બ્રહ્મ ન દૂર્ગુણ લેશ દેશનું હીત કરોને,
કદી કરો નવ કલેશ વેશ જૂઠો ન ધરોને;
તજો સદા કૃત્ય સત્ય વચન મૂખ ભાષો,
આદરવાં સુકામ હામ હૈયામાં રાખો. ૨

રો દુર્જનથી દૂર શૂર ધરી પૂરણ પ્યારા,
હાંશીલા વિર બનો હણે. ઝટ તમે કૃધારા;
આણી મનમાં પ્રેમ બહેમની વાતો છોડો,
રાખો નહીં મન ક્રોધ શોધ કરી ગૂણ જોડો. ૩

મત્સરને અભિમાન હાણ કરનાર અતીશે,
હણે સર્વ તે લાણ ખાણ સંકટની દીસે;
માટે નીશ્ચય તજો સજો સુસંપ મુખદાષ,
તજો કુસંપ અપાર પ્યાર ધરી મૂળ ભાષ. ૪

પરનીંદા પરહરો ધરો શ્રવણે શિખ સારી,
તજો વ્યસન દુષ્કાર ચાર ઊમંગ વધારી;
નાશ કરો અમન માન તો અતિશય મળશે,
થાશે અનુદિન સૂખ દૂઃખ તો સરવે ટળશે. ૫

ચોરી લાંચ જીગાર વાર કરો નહીં તજતાં,
મન જાણો નિરધાર શોક થાયે તે સજતાં;
હણોં સદા મમ વીર તિમિર આગસનું આજે,
કરો પ્રયત્ન અગાધ દેશ સુધારા ઝાજે. ૬

થાઓ ઝટ તૈયાર પ્યાર ધરિ પૂરણ મનમાં,
સ્વદેશ હિત લ્યો કરી ધરી હીમ્મત અતિ તનમાં;
દુષ્કાયક છળભેદ ખેદ લાવો તે કરતાં,
કરો અનીતી છેદ ડરો કુકર્મ આદરતાં. ૭

બ્રહ્મ સદા સન્મતી અતી પ્રેમ હોર આણી,
પ્યારા આર્ય મમ બ્રાત વાત આ મારી માની;
સ્થિતી આપણી અતી હતી આગળ બહુ ચડતી,
પણ આ અવસર વિષે દિસે છે પૂરણ પડતી. ૮

તેનું કારણ ચાર જુઓને સદા તપાશી,
હિમ્મત તજીને છેક બન્યા હો કેમ ઉદાશી;
કન્યા વીક્રય ચાલ હાલ અતીશે દીસે,
કુસંપ ઠારોઠાર પડે છે નજર અતીશે. ૯

નવ સૂનીતી લેશ દેશ પૂરણ દીસે છે,
થાયે ચડતી કેમ જહમ હૃદય વીધે છે;
ક્રોધ લોભ અભિમાન બાન ભૂલાવે ભાઈ,
નહિ પાસે સદ્ગુણ હાણ થાયે ચતુરાઈ. ૧૦

મનુન કરો મમ ભાઈ થાય દુખ દુર્ગુણમાંથી
નવ સદ્વિદ્યા નામ કામ સરે કહો ક્યાંથી;
નહીં વિવેક વિચાર જરા પણ નિજ છાતીમાં.
તેથી પાછળ રહ્યા અરે આપણ ખ્યાતીમાં. ૧૧

સ્વતંત્રતાને તજી સજી પરતંત્રતા બંધુ,
શરજરા નવ પાસ નાશ થયું સૂખ સંધુ;
દુર્ગુણ છે ભરપૂર નૂર મયું સૌ નાશી,
તેને લીધે આજ આપણી થાયે હાંશી. ૧૨

છોડી દધ સ્વધર્મ કર્મ કરો અતિ માઠાં,
તેથી પામે દુખ સૂખ સરવે દુર નાઠાં;
સૂઝિદમ નવ ગમે ભમે મન ભુંડું કરવા,
શો માંડયો ઉતપાત દેશતાણું હીત હરવા.
નીર્ખા દેશની સ્થિતિ અતીશય થાય બળાપો,
માટે જાલા વીર સદા દૂધારા કાપો; ૧૩

ઊઠો અટ મમ વીર ઉંધ તો હવે ઉડાડો,
તજો હોય કૂમતી સઘ અવગૂણુ હઠાડો. ૧૪

ચેતો જ્યમ ચેતાય થાય દેશની ચડતી,
નહિ તો આના યકી નકિક થારો બહુ પડતી;
છે દુર્ગુણુ અપાર હાર પામું હું ગણતાં,
બેઠા છો બની સુસ્ત કેમ નથી જલ્દી હણતા. ૧૫

કહું છું વારંવાર ચાર ધરિ પ્યાર વિચારો,
કરો કાંઈ ઉપાય થાય ચડતીનો વારો:
આણી મનમાં પ્રીત ચીત રાખો શુભ કામે,
સંપૂરણ સુખ થાય સઘ સંકટ સૌ વામં. ૧૬

બ્રાત ખૂબ પ્રખ્યત દેશ આપણો થારો,
કરો સદા કર્તવ્ય અતીરો માન પમારો;
કૃત્યુદ્ધિ અટ હણો ભણો સૂત્રીદા પ્યારો,
જેથી જગમાં પૂર્ણ ગૂણુ સૌ ગાય તમારા. ૧૭

દ્વીજો પ્રતી બે બોલ.

મનહરછંદ.

કુધારા અનેક છેક હલ્દી વીરોષ દેખું,
પાર નહીં પામું ગણતાં હું થાકી જઈ છું;
પરંતુ તે કહેવાને મારું મન જોશ કરે,
જાતિ તણા હીત માટે કે'વા ચીત ચાહું છું.
માંહોમાંહે કુસંપ અપાર જોરથી પેટા છે,
કુસંપથી ક્લેશ અતી જ્યાં ત્યાં હું નીહાળું છું;
ક્લેશથી ન લેશ સુખી કુખમાં કુબેલા એવા,
જાતિ બંધુને નીહાળી દીલગીર થાઉં છું. ૧

હુરીગીત છંદ.

- મસ મન થઈ મરતી કરે ટોળે મળી દિન મંડળી,
ઘર્ષા તણી વાતો કરે ખુશી થાય પરનીંદા કરી;
દૂવાકય મુખથી ઓચરે સુવાકય મુખ વદતા નથી,
ધીકકાર એવા દિનને જે લાજ મન ધરતા નથી. ૧
- નહીં લેશ સંપ કુસંપ અતીશે તે થકી દુખી થાય છે,
સુખમાં નહીં નજરે પડે અતી કલેશમય દેખાય છે;
કલેશે અતી કટીત દીસે ક્ષય માત્ર પણ નવ સુખ રતી,
ધીકકાર એવા દિનને જે લાજ મન ધરતા નથી. ૨
- વીઘા વીસારી વાત જરૂરી નહારી આદરે,
વદતાં નહારી વાત મૂરખ શર્મ લેશ નહીં ધરે;
અપશબ્દ મુખમાંથી ઝરે સૂશબ્દ વપરાતા નથી,
ધીકકાર એવા દિનને જે લાજ મન ધરતા નથી. ૩
- માતા પીતા કે ભાઈ ભાંડુ કટુખી જે પોતા તણા,
તે સાથ કરતાં વાતમાં અપશબ્દ બોલે છે ધણા;
સમજે નહીં એ મૂર્ખ જન અપશબ્દમાં દુખ છે અતી,
ધીકકાર એવા દિનને જે લાજ મન ધરતા નથી. ૪
- સૂધર્મને ત્યાગી અને કૂધર્મ અતીશય આદર્યો,
રે જ્ઞાતિબંધુ બિદાય જન વીચાર મનમાં નહીં કંચો;
કુધર્મ કરતાં દુષ્ટ જન કયમ ઇશથી ડરતા નથી,
ધીકકાર એવા દિનને જે લાજ મન ધરતા નથી. ૫
- આજસરૂપી તીમીર થકી જોયાં અતીશય ખાય છે,
સુગાન પાશે નવ મળે તેથી અતી ભટકાય છે;
સુગાન વીણુ નહીં માન પામે માન વીણુ કટીત અતી,
ધીકકાર એવા દિનને જે લાજ મન ધરતા નથી. ૬
- સુગાન વીણુ અપકીર્તિ નિશીવાસર અતી ફેલાય છે,
સદકીર્તિ જે સુખમય સદા તે દુર નથી જાય છે;

ઊઘમ સરસ સૂઝે નહીં કરવી ગમે બીલાટ્ટી,
ધીકકાર એવા દિજને જે લાજ મન ધરતા નથી. ૭

ઊઘમ કર્યા વીણુ આજસે નીરધનપણું અતી પામશે,
નીર્ધનપણુંથી સૂખ નાશી કષ્ટ અતીશય જામશે;
પુત્રી તણું કરી લગ્ન વસુ લે સામટા ઉમંગથી,
ધીકકાર એવા દિજને જે લાજ મન ધરતા નથી. ૮

કે દુષ્ટ તો સ્વસૂતા કદાપી થાય વર્ષ અઢારની,
પણુ મોકલે નહીં સાસરે એ રીત દુખમય છે ઘણી;
એ દુષ્ટ જનની વીશ્વપતી કરશે અતી ખુરી ગતી,
ધીકકાર એવા દિજને જે લાજ મન ધરતા નથી. ૯

ખીજા તણું સાઈં થતું દેખી અતી ઇર્ષ્યા કરે,
કરવા ખુર ખીજા તણું ઇચ્છા અતી મનમાં ધરે;
મીઠ્યા કરે અભીમાન જન નાદાન અચાની અતી,
ધીકકાર એવા દિજને જે લાજ મન ધરતા નથી. ૧૦

મેં અદ્ય કુરિતી વર્ણવી પણુ છે ખીજી ફૂરીત ઘણી,
સન્મતી બ્રહ્મી મમ જ્ઞાતી બંધુ સઘ નાખો તે હણી;
સદકીર્તી પૂરણુ પામવા સૂકર્મ કરજો હોંશથી,
જેથી કરી મમ જ્ઞાતિ બંધુ થાય સ્થિતી ચડતી અતી. ૧૧

હીમ્મત બ્રહ્મી હીત જ્ઞાતિ જનનું પ્રીતથી કરવા પ્રેરો,
આજસ તણુ પ્રભૂને બજી સૂરીતનો સંગ્રહ કરો;
સૂરીતથી સુખ શાન્તી થાશે સર્વદા જગમાં અતી,
જેથી કરી મમ જ્ઞાતિબંધુ થાય સ્થિતી ચડતી અતી. ૧૨

ઔશદ્ધ કડવાં પામ માતા રોગ નાશ પમાડવા,
ત્યમ મેં કહુ સખ્દો ક્યા છે દુષ્ટ રીત ઘટાડવા;
તેથી કરી મમ જ્ઞાતીબંધુ રીસ મન ધરતા નહીં,
શુભ કર્મ કરવા સંચરો સન્મતી અતી મનમાં બ્રહ્મી. ૧૩

ઔદીચ્ય દ્વીજની ચડતી સ્થિતી થવા માટે.

ઇશ્વર સ્તુતિ.

શાર્દૂલ વિક્રિડિત.

વીશ્વા ધીશ અગાધ છે તુજકળા પ્રાંતાંડ કેરા પતી,
છોતુ અંતર યામી હે જગપિતા શોભીત તારી કતી;
સૃષ્ટીના સૃજનાર હે પ્રભુ તમે સ્તૂતી ઊરેં આ ધરો,
થાવાને ચડતી સ્થિતી ઊદીચ્યની વૃષ્ટી કૃપાની કરો. ૧

વીધાતા સુખ સીંધુ સંકટ હરા ત્રાતા દયાળુ તમે,
શાંન્તી દાયક વિધન નાશક વીલુ સૂણો સ્તુતી આસમે;
દેવા દી કર જોડી હું નમું તને આધાર તારો ખરો,
થાવાને ચડતી સ્થિતી ઊદીચ્યની વૃષ્ટી કૃપાની કરો. ૨

છે ઉદીચ્ય તણી અતી ખુરિ દશા વેઠે અતી આપદા,
કૃધારા અગણીત છે અરરરે તેથી દુખી છે સદા;
માટે ઇશ્વર મેર જો કરિ અને સંકટ સર્વે હરો,
થાવાને ચડતી સ્થિતી ઉદીચ્યની વૃષ્ટી કૃપાની કરો. ૩

ત્યાગીને સદગૂણ ઉદીચ્ય પ્રેરે દૂરંદુર લીધા અતી,
તેથી સન્મતિ નાશિને દુર ગઈ પામ્યા બહુ દુર્મતી;
તે માટે જગનાથ હું મુખ વદું પ્રીતે તમે સાંભજો,
થાવાને ચડતી સ્થિતી ઉદીચ્યની વૃષ્ટી કૃપાની કરો. ૪

કૃસંપે કરી કેર સો સુખ હણ્યાં માઠી દશા જો થઈ,
ઈર્ષ્યા ને અભિમાનથી અનુદીને સૂનીતી ચાલી ગઈ;
એવા દુષ્ટ વીકાર જે અતીશયે તેને નીકંદન કરો,
થાવાને ચડતી સ્થિતી ઊદીચ્યની વૃષ્ટી કૃપાની કરો. ૫

ગુણાન્વીત ઇલાપતી અધહરા અજ્ઞાન વીદાર તુ,
વારંવાર પ્રણામ હું પ્રભુ કરું હોંશેથી સ્વીકાર તું;
અર્પોને મમ જ્ઞાતિને નિશદીને સૂશાન્તિ કરો ઝરો,
થાવાને ચડતી સ્થિતી ઊદીચ્યની વૃષ્ટી કૃપાની કરો. ૬

મુવિદ્યા સદગૂણ ઔદિય ગ્રહે એવી મતી આપ તું,
 શોકે સર્વ વીદારીને વીણુ સદા રટી વીશે રાખ તું;
 પ્યારા પ્રાણપતી પ્રભુ તમ વિના બીજો નથી આશરો,
 થાવાને ચડતી સ્થિતી ઊદીચની વૃષ્ટી કૃપાની કરો. ૭
 કન્યા વીકૃત ચાલ હાલ સમયે ઊદીચ માંહે બહુ,
 વાળ્યો ડાટ વિશેષ બાળકને મુખે હાણ્યાં છે સહુ;
 એવા દુષ્ટ રિવાજને જગપીતા આણી દયાને હરો,
 થાવાને ચડતી સ્થિતી ઊદીચની વૃષ્ટી કૃપાનીકરો. ૮

(રાગ વણ્ણરનો.)

વાત કહું અતી હીતની બંધુ મારારે;
 અતી હર્ષ ધરી મનસાથ ગ્રહો ગુણ સારારે, ૧
 સોખતતો દુરીજન તણી બંધુ મારારે;
 તતખે વતજો પ્રીય જાત ગ્રહો ગુણ સારારે. ૨
 સાચું મુખે વદજો સદા બંધુ મારારે;
 જુઠ વચન વદો ન લગાર ગ્રહો ગુણ સારારે. ૩
 સત્ય વીશે સુખ છે ધણાં બંધુ મારારે;
 સત્યથી વધશે વહેવાર ગ્રહો ગુણ સારારે. ૪
 હોંશે વીનય ધરજો તમે બંધુ મારારે,
 મજે વીનયથી વીજ્ઞમાં માન ગ્રહો ગુણ સારારે ૫
 આજસથી અજગા પ્રેરો બંધુ મારારે;
 તજો મત્સરને અભીમાન ગ્રહો ગુણ સારારે. ૬
 ખુબ દીલમાં દયા ધરી બંધુ મારારે;
 કરજો પરમારથ કામ ગ્રહો ગુણ સારારે. ૭
 રીજો પ્રભુ પરમાર્થથી બંધુ મારારે;
 રાખે મુખી સદા સહુ હામ ગ્રહો ગુણ સારારે ૮
 પરનીંદા કરવી નહીં બંધુ મારારે;
 કરવા નહીં દુષ્ટ વીચાર ગ્રહો ગુણ સારારે. ૯

- હામ ધરી કુમતી તળે બંધુ મારારે;
લહો સુમતિ સદા સુખકાર ગ્રહો ગુણ સારારે. ૧૦
- સુનીતીથી સુવશ મળે બંધુ મારારે;
કુનીતી અતીશે દુષ્કાર ગ્રહો ગુણ સારારે. ૧૧
- લાંચ લુચ્યાઇ તળે તમે બંધુ મારારે;
તળે ચાડી ચોરી બબીચાર ગ્રહો ગુણ સારારે ૧૨
- હાંશ ધરી પ્રભુને ભળે બંધુ મારારે;
જેથી અંતે થશે ઊદાર ગ્રહો ગુણ સારારે. ૧૩
- પાપ પ્રપંચને પરહરો બંધુ મારારે;
જેથી ઊતરશે ભવપાર ગ્રહો ગુણ સારારે. ૧૪

કવિ વિષે.

મનહર

- કપોત કીરના પીંછા ધાલી વેશ ધારી ફરે,
પણ વાણી વદવાથી કપોત જણાય છે. ૧
- કાગ હંસ તણી ચાલ ચાલવા ઊમેદ રાખે,
હંસતો થવાય નહીં ગમાર ગણાય છે. ૨
- સદ વીદ્યા ભણ્યા વીના વીધવાન માંહે ગણાવા
ડાલ કરે પરંતુ તે મુરખ મનાય છે. ૩
- કવીતા ન આવડે ત્યાં કવી પદધરે પોતે,
એવા કવીરાજ વીશ્વમાં કાટી જણાય છે. ૪

હંદ્રવીજ્યછંદ

- હંસની ચાલ સમાનનિ ચાલ
થવા બગ ખુબ પ્રયાન કરે છે. ૧
- તો પણ હંસનિ ચાલ ન થાય,
પરંતુ સ્વચાલ ગુમાર ભુલે છે. ૨
- મેર તણાં પીછ વાયસ ધાલી,
થવા મન મેર ઊમંગ ધરે છે. ૩

(૧૨૭)

કોડ ઊપાય કરે પણ વાયસને,
સહુ વાણિ થઈ પરખે છે.

૪

પતી વીયોગી સ્ત્રીનો વીલાપ.

૫૬.

(પાણીડાં કેમ કરી જાગે મને મારી કાંકરી કાન,)

એ સહ.

સખિ કંથ તજી ગયા મને મારી ગ્રમ કટાર —ટેક.

કંથ વીયોગે એન પડે નહીં,

દેહમાં દુખ અપાર—સખી.

૧

ખાવું ગમે નહીં પીવું ગમે નહીં,

ગમે નહીં શ્રવણગાર—સખી.

૨

શયન ન ગમે સ્વામિ વીયોગે,

નયન આંસુનિ ધાર.—સખી.

૩

સુંદર ભૂવન અતિ પરંતુ,

સ્થામ વીના સુનકાર—સખી

૪

રમ્ય પદંગ સુરંગીત મનહર.

પીયુ વીના દુખકાર.—સખી.

૫

સ્થામ વીયોગે ઘેલી બની હું,

અંગ ન ભાન લગાર.—સખી૦

૬

નાથ વીના ગમે લેશ ન મુજને,

શુન્ય દીસે સંસાર.—સખી૦

૭

અંગ અનંગ અતિશય વ્યાપે,

પીડા કરે એ સુમાર.—સખી૦

૮

જળ વીના મીન અતીશે ત્રણે,

ત્યમ હું તલપું આ વાર.—સખી૦

૯

દેહ વિષે દાવાનળ પ્રગટયો, શાન્તિ ન કોઈ કરનાર—સખી૦	૧૦
રેન અંધારી ખુબ ભયંકર, વીજળી કરે ચમકાર.—સખી૦	૧૧
તમરાનો સ્વર શ્રવણ સુણિને, શોક વધે હૃદ પાર.—સખી૦	૧૨
કાકિલનો સ્વર કંથ વીયોગે, પરમ પીડ કરનાર.—સખી૦	૧૩
ઢોલ નગારાં મૃદંગ વાગે, રમ્ય સારંગી સતાર—સખી૦	૧૪
વાજ્રંત્ર નાદો કંથ વીયોગે, દુખદ તીક્ષણ ધાર.—સખી૦	૧૫
કયમ કરે કયાં જાગે હવે હું, સ્વામી વીયોગણી નાર.—સખી૦	૧૬
નાના વીધના વૈભવ સરવે, પતિ વીના અંગાર.—સખી૦	૧૭
જેખનવંતી હું નારિ છબીલી, પીયુ વીન દુખ અપાર.—સખી૦	૧૮
વીયોગ દુખ મમ હૃદય ભેદે, નહીં કરાય ઊચ્ચાર—સખી૦	૧૯
વીશ્વપતીને વીનય ધરીને, નમન કરે હું આવાર—સખી૦	૨૦
કેશવના સ્વામી હે પ્રભુ પ્યારા, મેળવ જટ ભરથાર—સખી૦	૨૧

મનહર.

કહું મમ દુખ વાણી કંથ વીના હું હરાની,
વાત વીહ વેદનાની વહું રસનાથી હું. ૧

ગમે ન મને લગાર દુખ તેથી બેસુમાર,
સ્વામી વીના શુભ પ્યાર પામું અરે ક્યાંથી હું. ૨

વીહ દુખે મન બંજે તેથી દેહ અતી ગજે,
વ્યાધી અંગેથી ન ટળે મુરં એ પડાથી હું. ૩

અરરર દુખ મોટું સ્વામી વીન સુખ બોટું,
અતીશય દુખી સખી કામ વેદનાથી હું. ૪

ખાવું પીવું નહીં ગમે મન ઓદાશીમાં ભમે,
મદન કાયાને દમે સહન ન થાયરે. ૫

સહન હું કેમ કરું શોકથી હૃદય ભર્યું,
કંથ વીના ઘેલી ૫૩ં કરું શો ઉપાયરે. ૬

દીલગીરી આઠે ભામ સૂજે નહીં ધર કામ,
પામું ન ક્યાં હું વીરામ મન અકળાયરે. ૭

દુખી દીલ સદા મારું સ્વામી વીના સૌ નકારું,
સુખ સહુ ધુળ ધારું એન ન જરાયરે. ૮

૫૩ં શોકમાં નીદાન ભુલી અંગ કેરું ભાન,
શુભી નાદ ગાન તાન હૃદય વીંધાય છે. ૯

ગમે નહીં શુભ હાશ અને વળી સુવીલાસ,
શોકનો સદા આલાસ દ્રષ્ટીએ દેખાયછે. ૧૦

ખીલેલી જીવાની મારી પીયુ વીનાની નકારી,
અનંગની પીડા ભારી અંગમાં ફેલાયછે. ૧૧

અંગ માંહે અતી તાપ વેદના કરે અમાપ,
ભણે ડર્યો હોય સાપ એવી પીડા થાયછે. ૧૨

મીત્રના કાગળનો જવાબ.

મનહર.

પ્યાર ધરી પ્રીતી મય પત્ર મીત્ર લખ્યો તમે,
વાંચી વાંચી વાંચી મન માંહે અતી રાજ થાગેં છું;
એવી રીતે અહોનીશ પ્રેમ યકી પત્ર લખી,
શાન્ત કરો મન મારેં એમ ચીત્ત અહું છું;
મીત્ર તમારા વીયોગે મનમાં ઝિદારી ધણો,
પણુ ધીર રાખી હું તે શોકને સમાવું છું;
મન થાય આપ પાસે દોડી આવવાને મારેં,
પણુ દુર પંથ તેથી હીમ્મત હઠાવું છું. ૧
મન મારે આપ પાસે નિશદીન દોડી આવે,
આપ તણી મીત્રતાઈ અતી હું સમારે છું;
જ્યારે હું કરેં વીચાર પ્રીતી વિષે ધરી પ્યાર,
વીયોગથી દુખી ધણો મનમાં મુઝાગે છું;
પ્યારા મીત્ર પ્રેમ તારો પરીતાપ ટાળનારો,
પ્રેમામય પત્ર એવો વાંચી મન ઠારેં છું;
મોટે પ્યાર લખી પત્ર મીત્ર મન શાન્ત રાખો,
વીયોગથી ખુરી રીતે દિવસ ગુજારે છું. ૨

મનહર

હે બેહદ ખુશી કાર પત્ર પ્રીતી મય સાર,
લખ્યો તેં ધરીને પ્યાર અતી સુખકાર છે;
વાંચ્યો મેં અતી ઊમંગે બેશીને સુ મીત્ર સંગે,
હર્ષ વ્યાખ્યો અંગે અંગે શોક હરનાર છે. ૧
અહો નીશ પ્રીતે વાંચુ ધડીન વીચારી મુક,
એક પળન વાંચુ તો શોક બે સુમાર છે;
વદે કેશવજી એમ પ્યારા મીત્ર પ્રીતી આણી,
પત્ર લખીશો કહર મારોએ ઊચ્ચાર છે. ૨

મુચાકય રચેલ તારાં પ્રેમ ઉપજવનારાં,
 વાંચવાથી દુખ મારાં દુર નાશી જાય છે;
 પ્રેમી પ્યારા મીત્ર મારા મનોહર બોલતારા,
 પત્ર માલ ખેલ સારા મધુરા જણાય છે. ૩
 રસીક કવિતા તેં તો જનાવી છટાઈ બંધ,
 ખરેખરી તેમા પ્રેમ ખુબી પથરાઈ છે;
 પ્યારામીત્ર તારી પ્રીતી રીતી અતી યાદ આવે,
 કેદીપણુ છુટું નહીં મનમાં રટાય છે. ૪

શાર્દૂલ વિકિરિત.

પ્યારા પત્ર પ્રીતીનીધી તુજતણા,
 વાંચ્યો અતી હર્ષથી;
 રાજીડું મનમાં થયો દુરગઢ,
 શોકાગ્નિ તો અંગથી. ૧
 એવી રીત હમેશ પત્ર લખીને,
 શાંન્તિ સદા આપને;
 પ્યારા મીત્ર પ્રીતી ધરી ઊરવીરે,
 વીયોગ વીદારને. ૨

કપટી મીત્ર વિષે.

મનહર.

કુડીઆ ને મીત્ર હોયે કુડમન માંહે રાખે,
 જીડું બતાવે છે ડોળ પાપ પેટમાં અતી;
 મીડું મીડું બોલે અતી મીત્રાર્થ દેખાડે પોતે,
 મન તણી સાચી વાત કહે નહીં પ્રીતથી. ૧
 કહે ભાષખાલે જાણુ નીકલે મોટે કુલાબે,
 કુલાબે જવાનું કહી આવે મજગામથી;
 કેવી મીત્રાઇની રીત વીચાર કરો ખચીત,
 ફરો થઇ ભયભીત એવા મીત્ર સંગથી; ૨

ધર્મર સ્તુતિ.

મહાર.

(પ્રબળ બળ સમ આજ વાદળ) એ તર્જ

અકળ સકળ અપાર પસરી,

પરમ સુખકર છે કૃતી;

ગહન ગતિ અતિશય વિભુની,

ચમતકૃતી અતી શોભતી.

અકળ૦ ૧

અતુલ બળ જગપતી દયા કરી,

સાય થા તું વીશ્વંભરા;

ભર હૃદય સદગુણ મારા,

શુદ્ધ કર પ્રભુ તું મતી.

અકળ૦ ૨

સકળ સ્થળ સુખકર કૃપાવન

રહી રાખ અહોનિશે;

વિનતિ સુણી કરતાર પ્રીતે,

રાખ સદય તું નીટતી.

અકળ૦ ૩

અખિલ સ્થળ અનુપમ લિલામય,

રમ્ય શોભીત છે બહુ;

પ્રબળ બળ કળ છે અગોચર,

શ્રેષ્ઠ અતિ જગના પતી.

અકળ૦ ૪

જગતપતી અનુદિન તુ કર મમ,

શ્રેષ્ઠ મતિ સુખ સાગરા;

વિનતિ કેશવજી તણી આ,

કરિ કૃપા પ્રભુ દે ધૃતી.

અકળ૦ ૫

(નાથ કેસે ગજકો બંધ છુડાઓ.) એ રાહ.

જગતપતી, તારી કૃતી, સુખકારી;

શક્તી અદ્ભૂત છે પ્રભુ ભારી. જગતપતી૦ દેક.

વિશ્વનિયંતા પ્રભૂ બળવંતા છે,
તારિ લીલા ખૂશકારી;
છો સુખદાયક કટ વિનાશક,
વિશ્વપતી અધધારી. જગતપતી૦ ૧

વિશ્વવિલાસી અખિલ નિવાસી,
કપાખિધ તમે દૂઃખધારી;
લક્ષ્મીપતી મતી શુદ્ધ તું દાયક,
જય જય જય અમૂરારી. જગતપતી૦ ૨

સદગૂણ દાયક ત્રિભુવન પાળક,
ટાળક દુખ ગિરીધારી;
અખિલ નીરંજન ભય ભીડ ભંજન,
અકળ કળા પ્રભુ તારી. જગતપતી૦ ૩

પ્રેમ ધરી ગૂણ ગાઢ નીરંતર,
નિરમળ કર મતિ મારી;
કેશવ દ્વિકર જોડી કહે પ્રભુ,
સાલ્ય થા કટ વિદારી. જગતપતી૦ ૪

(શીદ કલપાવો છો સત્તાવો) એ રાહ
પ્રભુ મારી, વિનતી સ્વિકારી, દયા ઉરધારી,
ગીરીવર ધારી દયા કરનાર. ૭૬૬.

જગત્રાતા, સુખદાતા, પિતુમાતા તું પ્રભૂ,
શાંતી અતી ધરનાર;
છો દુખધારી, અનુપમ તારી,
કતી સુખકારી અપાર. પ્રભુ૦ ૧

મુજ તનમાં, મુજ મનના ચિતવનમાં,
નિશદીન ભકિત તમારી ઊચ્ચાર;

- હો કલેશહારી, ગુણધીશ તારી,
 અનુપમ શક્તી અપાર. પ્રભુ ૦ ૨
 અંતરયામી, નહીં કંઈ ખામી,
 બહુનામી હો સુખકાર;
 હો પ્રાણ પ્યારા અનુપ તમારા,
 ગુણો બહુ સારા શ્રીકાર. પ્રભુ ૦ ૩
 વિશ્વ વિલાશી અનુપમ ખાશી,
 પ્રકાશી કૃતી બેસુમાર;
 નિરાદીન થઈ લીન જ્યમ જળને મીન,
 ત્યમ હું જપું કરતાર. પ્રભુ ૦ ૪
 હો નીરાકાર નિરાધારના હો આધાર,
 અવીચળ સાર;
 ગુણકારી હો શ્રી મુરારી અવિકારી
 આનંદ બહુ કરનાર. પ્રભુ ૦ ૫
 આનંદકંદ હરો દુખ વૃંદ,
 કરું મતી મંદ પુકાર;
 કેશવજી અતી શુદ્ધ કરી મતી,
 વિનતી કરે તું સિવકાર. પ્રભુ ૦ ૬

ભૈરવી.

(કોઈ રખડી મરજી ક્યા જાને) એ રાહ.

- જગદીશ્વર તું અંતરયામી,
 અનહદ શક્તી તારી જામી;
 હો વિશ્વનીયંતા બહુ નામી,
 સુખ આપોને દુઃખને વામી. જગદીશ્વર ૦ ૧
 હો જ્ઞાન અને સદગુણ દાતા,
 પરમેશ્વર તું પ્રિય પીતૃ માતા;

છે દીનદયાળુ તું બ્રાતા,
 અવનીપતિ ઇશ્વર વિખ્યાતા;
 ગુણ ગાઢ અહોનીશ હે સ્વામી,
 નહીં આપ વિષે જરીયે ખામી. જગદીશ્વર૦ ૨
 છે ગહન ગતી કતી રમ્ય અતી,
 સુખદાયક નિશ્ચિન વિશ્વપતી;
 કુમતી હણી ને પ્રમુ પ્રેમ ધરી,
 મતિ સારિ તું આપ કરે વિનતી;
 વીન્નેશ્વર તું બહુ ગુણગામી,
 વંદન કરે શેવક શીશ નામી. જગદીશ્વર૦ ૩
 કરેણુખિંધ વીલૂ દુઃખના હરતા,
 કરતા સુખના જનના ભરતા;
 ભરતા પશુ પક્ષી તણા કરતા,
 મનમેલ હણી સદ્ગુણ ધરતા;
 કરે અભિવંદન જન વીશ્રામી,
 કેશવ આનંદ ઊરે પામી. જગદીશ્વર૦ ૪

(સનનન સોહે સાવરીયા સ્યામ) એ રાહ.

સકલ સ્થલે તારી કિલા છે સ્યામ
 જોઇ જોઇ અતીશે ખુશિ પ્રભુ થાઝી. સકળ૦ ટેક.
 વીશ્વના પતી અતી શુભ મતી દાયક,
 શક્તી છે તારી શોભિતી શ્રી રામ;
 કતી અતીશે અદ્ભુત સુખ મય છે,
 પ્રેમે નીહાળી હૃદય આરામ. સકળ૦ ૧
 સાઘક છેરે વિભુ અહો નિશે તું,
 રસનાથી ગાઢી સદાયે ગુણ ગ્રામ;
 થાઓ સદાયે મારી વીનતી સુણીને,
 આપો તમારું કેશવ સુખ નામ. સકળ૦ ૨

ભૈરવી.

પ્રભુ તારી ગતી બહુ ન્યારી,		
વરણવતાં જાઉં હું હારી.	પ્રભુ	૧
સદ્દી કરી ઊત્પન તેં કૃપાધન,		
રમ્ય લીલા તેં પસારી.	પ્રભુ	૨
અનહદ શક્તિ મતી છે સુખદાયક,		
વીઘ સહુ હણનારી.	પ્રભુ	૩
વીશ્વનીયંતા પ્રભુ બળવંતારે,		
જય જય જય અસુરારી.	પ્રભુ	૪
અકળ કળા અવનીતળ પસરી,		
અમતકતી સુખકારી.	પ્રભુ	૫
આનંદદાયક કષ્ટ વીનાશક,		
ક્રોધેશ તું નાંખ વીધારી.	પ્રભુ	૬
પ્રેમ ધરી કરું હું અભિવંદન,		
અરજ કરું અગ્રહારી.	પ્રભુ	૭
નિશિવાસર ગુણ ગાઉં મુખેથી,		
કેશવ મતી દે સુધારી.	પ્રભુ	૮

કીર્તીસ્કર કૃત. (લાલ શાલ જોડી જર તારી) એ તર્જ.

વીશ્વનાથ શક્તી અતિ તારી,		
પાર પામશે નહીં કોઈ;		
ગાયન તારી સદકીર્તીનું,		
હૃંશયી વદું આગસ ખોઈ.	વિશ્વનાથ	૧
ધ્યાન ધરીને તારું પ્રીતે;		
સંચરેં શુભ મારગ જોઈ,		
થાય કદી તારી કુદ્રષ્ટી;		
દુઃખથી મરશે જન રોષ.	વિશ્વનાથ	૨

આપ મને ભક્તી તું તારી,
 નિશદીને રટુ ચિત પ્રોધ;
 કેશવ તારી લીલા માંહી,
 પ્રેમ ધરી બહુ 'રે' મોહી. વિશ્વનાથ૦ ૩

જીવને શીખામણ.

લલિત છંદ.

જગત મોહના ૫ંદમાં દ્રશ્યો,
 મુરખ તું અરે દૂરના ખશ્યો;
 મનનથી તુ જો કોણ તાહરાં,
 જન વિચારિ જો જાગિને જરા. ૧

ભગિનિ બ્રાતને માત તાત જો,
 સહુ કુટુંબીઓ સ્નેહી સાથ તે;
 મરણને સમે સૌ થશે પરાં,
 જન વિચારિ જો જાગિને જરા. ૨

મનુશ દેહ રૂડો તને મળ્યો,
 ગમતમાં પડી કાંઈ ના કળ્યો;
 નવિન રંગને નીરખી નર્યા,
 જન વિચારિ જો જાગિને જરા. ૩

છડિ કુછંદની ઝાલિ હાથમાં,
 જીવ લગાડીને જીવતી સાથમાં;
 જઈ જીવાનીને આવશે જરા,
 જન વિચારિ જો જાગિને જરા. ૪

મુરખ પેટની વેઠમાં ફર્યા,
 નદ્રટ ધુળ છે જન્મ તેં ધર્યા;
 જનની ભારથી મારી તેં ભલા,
 જન વિચારિ જો જાગિને જરા. ૫

લવપતી નહીં લાવથી લજ્યા,
 ભગતના ભક્ષા સંગ ના સજ્યા;
 તજી તમામ તેં પંથ પાંશરા,
 જન વિચારિ જો જાગિને જરા. ૬
 દીનનિ દાઝના દીલમાં ધરી,
 અખુટ પાપના પુંજને ભરી;
 ખખર અંતમાં સો થશે ખરા,
 જન વિચારિ જો જાગિને જરા. ૭
 કપટ કાટલાં હાથમાં ધર્યાં,
 ગરિખનાં ગળાં કૂડથી કર્યાં;
 છળ તણા તને ખૂતશે છરા,
 જન વિચારિ જો જાગિને જરા. ૮
 લગિર લ્હાવ લે ભાવના ભરી,
 નિકટ નેહ તો નાથશું ધરી;
 કધક કામના અવર આશરા,
 જન વિચારિ જો જાગિને જરા. ૯
 સમય જાય તે આવશે નહીં,
 કર વિચાર તું દીલમાં સહી;
 રટ તું સઘ વીલૂ પરાતપરા
 જન વિચારિ જો જાગિને જરા. ૧૦
 ઈશ્વર પ્રત્યે માગેલી ક્ષમા.

—૦૦૦૦—

રાગ રૂક્મણિ વિવાહનો

જગદીશ્વર છો બહુ નામીરે,
 ઘટે ઘટના જે અંતરજામીરે;
 આપે અકળ નિરંજન રાયારે,
 સત રજ તમ વિસ્તારી માયારે. ૧

એવા ગુણ પતિ હૃદય ખીરાન્નેરે, નિજ બાળકનો કર સહાન્નેરે; મતી હીન બાળક અવિચારીરે; દેહ સ્વારથે વિષય વીકારીરે.	૨
મિથ્યા મનોરથમાં નિત્ય મળીયોરે, દુષ્ટ વાસનામાં બહુ બળીયોરે; તૃણાતુર અકરમી અભાગીરે, નથી સતસંગનો અનુરાગીરે.	૩
લોભી લંપટ નિમક હરામીરે. એવા દુરગુણની નથી ખામીરે; જ્ઞાન મારગનું નથી ભાનરે, નથી જાણતો વેદ નિદાનરે.	૪
મહાનુંભાવને ગુણ અંતરે, એવા સેવ્યાનથી કાઈ સંતરે; સદવિદ્યા સામુ નથી જોયુંરે, નર તન પામી એજે વગોયુંરે.	૫
નથી જાણતો ધર્મનો મર્મરે, ભણ્યો વિદ્યા તે સધળી અધર્મરે; કળા કાવ્યની જે છે મેળવણીરે, તેની ક્ષધી નથી કદ કલવણીરે.	૬
એવો અકલ હિણો અડખંજીરે, થવા ધચ્છે નિવૃત્તિનો સંગીરે; નિવૃત્તિ મેળવી હરી ગુણ ગાહરે, કૃપા હોયતો કૃતારથ થાળીરે.	૭
સુરનર માગે જાયક થઇનેરે, કરે સ્તવન અકાંતે રહીનેરે; તોયે મળતું નથી તેને ધામરે, મનુષ્યા જન્મને પરમ નિધાનરે.	૮

નર દેહ પારસ મણી જોવારે,	
ભવનાવ અમરણ મેવારે;	
એવો અગણીત સાર ખજાનોરે,	
આપે નિરખ્યો છે જાણી મજાનોરે.	૯
એવો અરખ્યો જ્યારે મને દ્રાષરે,	
ત્યારે જોયા નથી મુજ દોષરે;	
એમ કરણાં કરી આપો વાણીરે,	
મને દીન પોતાનો જાણીરે.	૧૦
ઝાલટ થઇ છે હરીગુણ ગાવારે,	
ગાઇ ગાઇ નિજ પદમાં સમાવારે;	
માંડે આવ્યો છુ તમ શરણે દોડીરે,	
નહીં નાંખશે નાથ વખોડીરે.	૧૧
જગતારક જગના સ્વામીરે,	
ગુણ કરમે બહુ રૂપ નામીરે;	
એવા જગદીશ ભવ દુષ્કરજોરે,	
પ્રભુ મુજને પોતાનો કરજોરે.	૧૨

અંગાઉથી પ્રાહુક થઈ આશ્રય આપનાર મહત્ત્વોનાં નામ.

૫૧	નેક નામદાર મહેસ્થાન રાઓલ શ્રી હરીસીંહજી	
	ભાઈ રૂપસીંહજી	વરલ હરનાર.
૪૦	રા. રા. એક સદમહેસથ	સિહાર.
૨૫	દેવે બુઢાભાઈ ગીયા વખીલ	„
૧૦	લટ મવરીશંકર બેશંકર	„
૧૦	મેતા મમારામ વેઠા	„
૧૦	એક સદમહેસથ	વરતેજ.
૧	વરતેજ ગુ. ની. ની લાખખેરી.	
૧	કોલીઆક	„
૧	ભંડારીઆ	„
૧	જસપરા	„
૧	અધેવાડા	„
૧	બુધેલ	„
૧	કોલીઆક કન્યાસાળા લાખખેરી.	
૧	વરતેજ	„
૧	ત્રાપજ	„
૧	ભંડારીઆ	„
૫	દેવે શ્રી માહાવજીભાઈ ગમલ	ભાવનગર.
૫	લટ મવરીશંકરભાઈ જહુરામ	„
૨	દેવે મમનલાલભાઈ રામજી	„
૨	દેવે છોટમલાલભાઈ ભવાનીશંકર	„
૨	માનશંકરભાઈ મવરીશંકર ત્રાપજ થાણુદાર.	
૫	મેતા કુરજી જગદીશ	જાદરાખાદ.

૪	રા. રા.	જેલી નર્મદાશંકર હરજન	મુંબઈ.
૫	"	દેવે અંબાશંકર મુશર	ભાવનગર.
૧૦	"	કરણાશંકર મુળજી	ત્રાપજ.
૨	"	ભટ ભાઈશંકર મહાવજી	"
૧	"	રાણુભાઈ ગીગાભાઈ	ત્રાપજ ફોનદાર.
૧	"	મોતીભાઈ હરભમજી	" પો. સવાર.
૧	"	પંડ્યા રેવાશંકર કાશીરામ	ત્રાપજ મેહતાજી.
૧	"	રામકરન વીરેશ્વર કં. ભારતર	ત્રાપજ.
૧	"	ત્રવાડી કેશવજી મહાવજી	"
૧	"	મેતા ભવાનીશંકર મુંદરજી	"
૧	"	મેતા કવેરદાસ માધવજી	"
૧	"	ખોળા નજરઅલી લાલજી	"
૧	"	પ્રમાણુદાસ કેશવજી	"
૧	"	ભટ ગીરજશંકર મોહનજી	"
૧	"	ભટ હરીશંકર પીતાંબર	"
૧	"	ત્રવાડી ધનેશ્વર પ્રમાણુદ	"
૧	"	મોતીગર મેધજતી	"
૧	"	મેતા નંદલાલ મોતીલાલ	"
૧	"	ભટ વિશ્વનાથ રતનજી	"
૧	"	પ્રેમજી વિ. રણુછોડદાસ	"
૧	"	ગંગાદાસ વિ. મુળજી ગોરડીઆ	"
૧	"	ભમીયાશંકર વીઠલ	"
૧	"	વીરાભાઈ ખાનાભાઈ	"
૧	"	ખાલાભાઈ દાણભાઈ મુખી	"
૧	"	શેઠ ધર્મેશ્વરી કવેર	"
૧	"	રેવાશંકર મોહનજી	"
૬	"	રેવાશંકર કેશવજી	"

૧	રા.રા.	મણીશંકર નરસી	ત્રાપજ.
૧	"	જોધાભાઈ ગમજીભાઈ	"
૧	"	કલ્યાણજી ખીતાંબર	"
૧	"	નંદરામ અંબારામ	"
૧	"	દામોદરદાસ અમીચંદ	"
૧	"	હીરાચંદ હરજી	"
૧	"	માહાવજી રામજી સંગજી	"
૧	"	નારજી ઝવેર	"
૧	"	ભાનુશંકર રેવાશંકર	"
૧	"	વોરા જીવજી સુલેમાનજી	"
૧	"	રવજી અંદરજી સોની,	"
૧	"	હીરજી જુઠા ત્રાપજવાલા	કારવાર.
૧	"	જોળ સુમારભાઈ હમીર	"
૧	"	ભાઈશંકર મુલજી	બપાડ.
૧	"	માધવજી વીઠલ	"
૧	"	રોઠ દામોદરદશ બીખા	પીપરલા.
૫	"	મોતીભાઈ લખમીદાસ	સયરા.
૫	"	ગીલાભાઈ સામળદાસ	"
૨	"	પ્રમાણુદદાસ ત્રીભોવનદાસ	"
૧	"	અબજી ભીમજી	"
૧	"	લાલજી લવજી	"
૧	"	નયુભાઈ દયારામ મહેતાજી	"
૧	"	માહાવજી લવજી	"
૧	"	શામજી વિ. અંબાશંકર દેવે	દીહોર.
૧	"	જિમીભાઈશંકર દેવશંકર પંડ્યા.	તલાળા.
૧	"	ખેચર વીઠલ વ્યાસ	"
૧	"	દેવચંદ વિ. રામજી	તણસા.

૧	રા. રા.	નરશીંગદાસ બાલકદાસ રામાનંદી ભાવનગર.	
૧	"	મણીશંકર અંબાશંકર	ત્રાપજ.
૧	"	રામજી લલાનીદાસ ગીલ	"
૧	"	ગોપાલજી શામજી	રામધરી.
૫	"	ગણેશ નારાયણ જ્ઞેશી	મુંબઈ.
૧	"	હરમજી દાદાભાઈ	"
૧	"	ધનજીભાઈ શોરાવજી	"
૧	"	આદમઅલી તેઅબઅલી	"
૧	"	બદરદીન અલીખાન	"
૧	"	કાનજી દેવજી નીકુ.	"
૧	"	માધવજી કેવળદાસ પાંખાય	"
૧	"	નીલકંઠ નારણજી પંડ્યા	ધાંધળી.
૧	"	વિશ્વનાથ ત્રીકમજી ત્રણડી	ભાવનગર.
૧	"	વ્યાસ કાશીરામ અંબાશંકર	મોરચંન.
૧	"	પંડ્યા પ્રભાશંકર લક્ષ્મીરામ	"
૧	"	મેમજી ભિમર દાશમ	દેવલી.
૧	"	જ્ઞેશી મેધજી નારણજી	"
૧	"	રાવળ શામજી ગોપાલજી	રંગુન.
૧	"	આધવજી ગોપાલજી	"
૧	"	મણીલાલ મગનલાલ	"
૧	"	જવેરી મનસુખલાલ દોલતચંદ	"
૧	"	મેહનલાલ જહુરામ	સિદ્ધાર.
૧	"	ગંગારામ ડી. વોચ મેકર	ભાવનગર.
૧	"	ખેળા હલરાણીસભાઈ રાજન	મુંબઈ.
૧	"	જ્ઞેશી ખેચરલાલ હરખજી	દીહોર.
૧	"	હરજીવન નથુ ભટ	કુકડ.
૧	"	ભાઈશંકર નથુ ભટ	"

૧	રા. રા.	મગનલાલ વીઠલદાસ દમણીઆ	મુંબઈ.
૫	"	શેઠ નારણદાસ કલ્યાણદાસ મોતીવાલા	"
૨	"	શેઠ મંગળદાસ નગીનદાસ	"
૧	"	આણંદજી ચાંપશી	મુંબઈ.
૧	"	ભાણુશંકર ધનજી	વડીઆ.
૧	"	રણછીડદાસ દેવજી	મહુવા.
૧	"	મગનલાલ શવચંદની કું.	મુંબઈ.
૧	"	ગોપાલજી પ્રેમજી	"
૧	"	નરશીરામ દત્તરામ	લાંધણેજ.
૧	"	અમીચંદ ઝવેર	સપરા.
૧	"	મેઘજી લાધા	તલાળ.
૧	"	મુળજી જમજીવન	કંપડવંજ.
૧	"	ભુલેશ્વર પુસ્તકાલય	મુંબઈ.
૧	"	માહાદેવજી ગોપાલજી રાવળ	નેસડા.
૨	"	હરજીવન મેઘજી ઠક્કર	મુંબઈ.
૧	"	દુલ્લજી કાલીદાસ જોશી	ખદરપર.
૧	"	મેતા ઊમીયાશંકર ઇશ્વર	વળાવડ.
૧	"	મેતા નરભેરામ કલ્યાણજી	"
૧	"	લખમીદાસ પ્રાગજી હીરજી	મુંબઈ.
૧	"	જેશંકર નારણજી પંડ્યા	પરીઆદકા.
૧	"	મગનલાલ ત્રીભોવન ભટ્ટ	શીહોર.
૧	"	નંદલાલ હરીશંકર દવે	ભંડારીઆ.
૨	"	સુંદરદાસ કરશનદાસ વલ્લભદાસ	મુંબઈ.
૧	"	જદુરામ ગોપાલજી ભટ્ટ	ભુંભલી.
૧	"	પ્રભાશંકર ત્રીભોવન ત્રવાડી	ભંડારીઆ.
૧	"	કાશીરામ ઝમેશ્વર ભટ્ટ	"
૧	"	નુરઆહામદ કુરજી	"

૧	રા. રા.	જેઠાલાલ દેવકાન્ન	મુંબઇ.
૧	"	કાલીદાસ કાશીરામ	ગેરીતા.
૧	"	નાથલાલ જોશમદાર	પ્રાંતીજ.
૧	"	માહાદુ મજુ	મુંબઇ.
૧	"	પ્રભાશંકર ત્રીભોવન ત્રવાડી	વાણકડ.
૧	"	ગવરીશંકર પરશોતમ	"
૨	"	નરભેરામ હરજી રૂવે	શીહોર.
૧	"	પ્રભુદાસ મેધજી	ત્રાપજ.
૫	"	પ્રમાણુદદાસ વણારશી	મુંબઇ.
૧	"	પ્રમાણુદદાસ ભાદવજી મોદી	મુંબઇ.
૧	"	ત્રીભોવનદાસ ભીખા	પીપરલા.
૧	"	ઝીણાભાઇ વીરાસામ	મુંબઇ.
૨	"	દામોદરદાસ ત્રીકમદાસ	મુંબઇ.
૧	"	દેવીદાસ ઝીણાભાઇ	"
૫	"	ચુનીલાલ ઝવેર	ત્રાપજ.
૧	"	મોતીલાલ હીરાલાલ પુરાનપુરી	મુંબઇ.
૧	"	ભીખા ઝવેર દરજી	"
૨	"	લક્ષ્મણ હરજીવન કામેસરી કલાર્ક	રંગુન.
૫	"	માહાવજી ગંગલ ભટ્ટ	ત્રાપજ.
૧	"	રણછોડદાસ પાલજી	મુંબઇ.
૧	"	ગંગાદાસ મુળજી	"
૧	"	માસ્તર હલરાહીમ જુશખ વરતેજી	"
૧	"	નરોત્તમદાસ મોતી	ત્રાપજ.
૧	"	જમનાદાસ લખમીદાસ	"
૫	"	મિત્ર પ્રહરથ.	"
૨	"	મગનલાલ લાલજી	મુંબઇ.
૫	"	બાળકૃષ્ણ લક્ષ્મણ પાકક પુકસેલર	"

દેશાવરના વેપારીઓને ખુશ ખબર.

ચહા, કાશી, વિલાયતી તથા દેશી સાબુઓ પેટેન્ટ દવાઓ, સ્ટેશનરી અને સુગંધી તેમજ વીગેરે જથ્થાબંધ તથા છુટક ભાવે મંગાવવાથી મોકલવામાં આવશે પેકીંગ તથા પોસ્ટેજ ઇલાયદુ લેવામાં આવશે.

આર. એન. ભટ્ટ એન્ડ સન્સ.

ટે. કાવસજી પટેલ ટેન્ક રોડ

શેઠ ભગવાનદાસ નરોત્તમદાસના માળા નીચે મુજબ.

આ પુસ્તક રોકડી કીમતે નીચેને ઠેકાણે મલશે.

મુખ્ય—આર. એન. ભટ્ટ એન્ડ સન્સ કાવસજી પટેલ ટેન્ક રોડ.

„ બુલેશ્વર મારકીટની સામે ડોકામરડીવાડી મંગળદાસ તાપીદાસના માળાની જોડમાં ઘર નાં ૧૪ કર્તા પાસેથી.

લાવનગર—દેવે અંબાશંકર ઇશ્વર જીના વડવામાં ચોરા પાસે.

સીહોર—દેવે જીઠાભાઈ ગીગા વકીલની આશીસમાં—

„ રા. ગવરીશંકર જેશંકર ભટ્ટ ભટ્ટોરી.

ત્રાપજ—રા. લલ્લુભાઈ જસરાજ ખખર.

„ કર્તાને ઘેર—

મહુવા—રા. રા. નારણજી મુળજી તાલુકા સ્કુલ માસ્તર.

દીંબી—રા. સ. હરજીવન ધનેશ્વર સ્કુલ માસ્તર

જરા ધ્યાન દર્શ વાંચશો તો કોઈ વખતે પણ ઉપયોગી છે.

મારાં દરેક માનવંતા અને કદરદાન સદગ્રહસ્થાને વિનતી કરવામાં આવે છે કે અમારા ઔષધાલયમાં નીચે લખ્યા પ્રમાણે દવાઓ ધણીજ અકસીર અને તદન વનસ્પતીનીજ બનાવેલી મળશે તાવ માટે અકસીર ગુટ્ટીકા ડબ્બી ૧ માં નંગ ૧૬ કી. ૦ રૂ. ૧ ધાતુપુષ્ટીની ગોળીઓ ડબ્બી ૧ માં નંગ ૧૬ કી. ૦ રૂ. ૧. પરમા ઉપર અકસીર ગોળીઓ ડબ્બી ૧ નંગ ૧૬ કી. ૦ રૂ. ૧ વાતચક તથા દમની ગોળીઓ ડબ્બી ૧ નંગ ૧૬ કી. ૦ રૂ. ૧ આંદાનો અકસીર મલમ ડબ્બી ૧ ની કીમત રૂ. ૦૧ જીલ્લાખની ગોળીઓ ડબ્બી ૧ માં નંગ ૨૪ કીમત રૂ. ૦૧ દરાજ માટે અકસીર મલમ ડબ્બી ૧ ની કીમત રૂ. ૦૧ બચ્ચાં માટે બાલમુકુંદ સોગડી ૧ ની કીમત રૂ. ૦૧ દાંતનું ગુલાબી મંજન સીસી ૧ ની કીમત રૂ. ૦૧ ઉપરની દવાઓ દરેક સ્ત્રી તથા પુરૂષોને માટે એકસરખા રીતેજ વપરાશમાં લેવાય છે. અમારી ઉપર લખેલી તમામ દવાઓ મુખ્યત્વે તેમજ હાંદુસ્તાનના દરેક ભાગમાં તથા આફ્રીકા વગેરે સ્થળોમાં બહોળા ઉઠાવમાં ચાલુ છે તો ઉપલા રોગવાળા દરદી ઓએ અમારી દવાઓ વાપરી ખાતરી કરવી. એ સીવાય સાચાં મોતીનો સુરમો તથા પુષ્ટીપાક પણ અમારે ત્યાં મળશે; તેમજ નાડી પરીક્ષા કરી રોગ પારખી દવા આપવામાં આવશે. બહાર ગામવાળાઓએ પત્થી ખુલાસો મેળવવા માટે ટીકીટ મોકલવી. દરેક દવા વેલ્યુપેબલ પારસલથી મોકલવામાં આવશે. દવા વાપરવાની વીગતનું લીસ્ટ દવા સાથે મોકલવામાં આવશે.

દેશી વેદ્ય મોહનલાલ સ્વછેડદાસ ગાંધી

ડૉ. કાલબાહેવી રોડપર સત્યવિજય ઔષધાલય

હારદાનાથનાં મંદીરની સામે મુખ્યદ.

વિજય છાપાખાનું.

આ છાપાખાનામાં દરેક જાતનું છાપવાનું કામ જેવું કે અંગ્રેજી, મરાઠી, ગુજરાતી, બીલબુકો, ગાદીની બુકો, ચેક બુકો, રેલવેઓના ટાઇમટેબલ, માસીક ચોપાન્યા, ગોદીના દરએક જાતના ફારમ, નોવેલ્સ, હાન્ડબીલ, વગેરે કીકાયત બાવે અને વખતસર કરી આપવામાં આવશે.

૨ જે સાહેબો પાસે હાતનાં લખેલાં જુનાં અથવા નવાં રચેલાં પુસ્તકો હશે અને પોતે છપાવવા માટે અશક્ત હશે તો તે પુસ્તક હમારા ઉપર મોકલવાની મેહેરખાની કરવી એટલે અમાને તે પસંદ પડશે તો તેનો ઠરાવ પત્રદ્વારા કરીશું. અથવા પોતાને છપાવાની મરજી હશે તો અતી ઉત્તમ રીતે છાપી દેશું.

૩ જે સાહેબોને પ્રેસ સંબંધી ટાઇપ, પ્રેસ, ફાગળ, શાઇ, કેસીસ, અથવા કોઇબી જાતનો સામાન જોયતો હોય તો મંગાવી લેવો. એટલે જલદી જુજ કમીશન લઇ મોકલવામાં આવશે. પછીસા અગાઉથી મોકલનારની ફરમાસ ઉપર વધારે ધ્યાન આપવામાં આવશે.

૪ ટાયપોના તથા પ્રેસ સંબંધી સામાનનું લિસ્ટ અર્ધા આનાની ટીકીટ મોકલવાથી મફત મોકલવામાં આવશે.

૫ વિજય છાપાખાના સંબંધી હુંડી મનીઝારડર તથા બીજી કંઇપણ ફરમાસ હશે તો મ્યાનેજર વિજય છાપાખાના મુજબ એ નામપર કરવો.

મુનેજર,

વિજય છાપાખાનું.

પાંજરાપોળ ૧ લી ગલી, મુંબઇ,
પોષ્ટ ગિરગાંવ.

